

Procesnota omgevingsvisie Bommelerwaard – gemeente Zaltbommel

Omgevingsvisie	: Bommelerwaard
Hoort bij raadsbesluit	: 20 oktober 2022

I. Procedure ontwerp-omgevingsvisie ‘Bommelerwaard’

In de procesnota gaan wij in op de ingediende zienswijzen. U kunt lezen of deze zienswijzen zorgen voor aanpassingen in de vastgestelde omgevingsvisie (ten opzichte van de ontwerp-omgevingsvisie). Dat leest u in de laatste kolom van de tabel bij punt II. Ook hebben wij in deze nota andere aanpassingen opgenomen. Het gaat dan om de aanpassingen die wij zelf hebben doorgevoerd (ambtshalve aanpassingen). Het plangebied van de omgevingsvisie betreft het grondgebied van de gehele gemeente Zaltbommel (en de gemeente Maasdriel).

II. Ingediende zienswijzen/ontvankelijkheid

De ontwerp-omgevingsvisie Bommelerwaard heeft van 9 december 2021 t/m 2 februari 2022 ter inzage gelegen. In deze periode bestond de mogelijkheid om zowel mondeling als schriftelijk zienswijzen naar de gemeente Zaltbommel te sturen. Op de ontwerp-omgevingsvisie zijn 22 zienswijzen ingediend, één advies en twee reacties van wettelijke overlegpartners. Alle zienswijzen zijn binnen de termijn ingediend en daarmee ontvankelijk. In 9 gevallen ging het om een pro forma ingediende zienswijze. Per brief van 28 februari 2022 heeft de gemeente de indieners een termijn van 2 weken gesteld voor het aanvullen van de zienswijze. In 3 gevallen is van een indiener een aanvulling op de zienswijze ontvangen. De reacties op het advies en de overlegreactie zijn uit praktisch oogpunt ook in de onderstaande tabel opgenomen.

NB: als naar hoofdstukindeling of paginanummers wordt verwezen, heeft dat betrekking op de indeling en nummering uit de ontwerp-omgevingsvisie.

	Zaaknummer	Datum	Samenvatting	Beoordeling / wie hebben we nodig?	Aanpassing/wijziging
1	265534 (betreft advies, geen zienswijze)	12-01-2022	- Indiener verzoekt ‘Inclusie’ en ‘Lokale Inclusie Agenda’ als rode raad te verweven in met name kernopgave 10 en verder in 12 en 13. - Indiener verzoekt inzet van “ervaringsdeskundigheid” expliciet op te nemen in Ov. - Indiener verzoekt aanpassing alinea over jeugd, verwarde personen, drugsgebruik en ondermijnende criminaliteit aan het eind van pagina 82. - Indiener verzoekt burgerparticipatie goed vorm te geven bij het omgevingsplan en daarbij Adviesraad Sociaal Domein een duidelijke positie te geven.	- Wij onderschrijven het belang van ‘inclusie’. De gemeente Maasdriel kiest ervoor om, naast de kernopgaven, vier leidende principes voor de visie te benoemen. ‘Inclusie’ is daar één van (p. 25-26). De gemeente Zaltbommel kiest niet voor leidende principes. In kernopgave 10 wordt het belang van een inclusieve samenleving expliciet benadrukt (p. 71). Wij verwijzen hierbij naar de Lokale Inclusie Agenda, welke ook in de actielijst bij kernopgaven 10 is opgenomen (p. 74). Hoewel het woord ‘inclusie’ niet expliciet wordt vermeld, gaan wij in de kernopgaven 12 en 13 gaan wij meer in op de fysieke component van inclusie (zoals de toegankelijkheid van de openbare ruimte). Inclusie komt zodoende op veel plekken in de omgevingsvisie terug. - Het expliciet opnemen van ‘ervaringsdeskundigheid’ vinden wij wat ver voeren. Het gaat om een stuk met een tamelijk hoog abstractieniveau. We besteden hier veel aandacht aan in de Lokale Inclusie Agenda. Wel benadrukken wij het belang van participatie betrekken van zowel inwoners als relevante partijen bij het opstellen van visies, beleid en (omgevings)plannen. Dat zetten wij in het kader van de Omgevingswet voort. - Wij passen de zin als volgt aan ‘<u>vermindering van overlast vergroot (het gevoel van) veiligheid</u>’. - Bij het opstellen van omgevingsplannen zullen wij zeker invulling geven aan bugerparticipatie. Op welke manier wij dat vormgeven en welke partijen wij daarbij betrekken bepalen wij niet in deze omgevingsvisie. Dat doen wij in ons participatiebeleid en bij de omgevingsplannen zelf. <u>Conclusie:</u> het advies leidt wel tot aanpassing van de omgevingsvisie.	De 2de zin van de laatste alinea (2de kolom) op p. 82 wordt als volgt aangepast: ‘<u>vermindering van overlast vergroot (het gevoel van) veiligheid</u>’.
2	265537	12-01-2022	- Indiener verzoekt een toelichting op de aanduiding ‘waardevol komgebied’. - Indiener kan zich niet vinden in de definitie aanduiding ‘grienden’ op zijn gronden. De definitie komt niet overeen met de daadwerkelijke situatie. - Indiener verzoekt het verwijderen van genoemde aanduidingen op de agrarische bedrijven en landbouwgrond.	- Op p. 148 van de omgevingsvisie (bijlage 2: Bommelerwaard per deelgebied) ontbreekt een toelichting op de aanduiding ‘waardevol open komgebied’. Deze toelichting wordt toegevoegd. Wij merken op dat de percelen van indiener deel uitmaken van het in de provinciale omgevingsverordening aangegeven ‘waardevol open gebied’. - De woningen Elskampseweg 2 en 2a en het agrarisch bouwvlak Elskampseweg 4 en 6 en de direct omliggende agrarische gronden zijn inderdaad als ‘griend’ aangegeven op de waardenkaart. De aanduiding ‘griend’ wordt verwijderd van deze percelen. De percelen komen in het deelgebied ‘open kommen’ te liggen. Dat sluit beter aan bij de bestaande situatie. De eendenkooi ten westen en ook de groenstrook ten oosten van Elskampseweg 4 en 6 houden wel de aanduiding als kernkwaliteit ‘griend’. - Zie hiervoor ons antwoord bij punt 2. <u>Conclusie:</u> de zienswijze leidt wel tot aanpassing van de omgevingsvisie.	Op p. 148 (bijlage 2: Bommelerwaard per deelgebied, kernkwaliteit: cultuurhistorische elementen) wordt de volgende toelichting op de aanduiding ‘waardevol open komgebied’ opgenomen: ‘<u>In de waardevolle open komgebieden gaat het om gave open kommen, grote openheid en weidegebieden die hier en daar onderbroken worden door verspreid liggende bebouwing, populierenbossen, eendenkooien en grienden. Het agrarisch gebruik in de open komgebieden kenmerkt zich door hun weidsheid en strokenverkavelingen. In deze gebieden geldt de grootschalige openheid als een kernkwaliteit. De grootschalige openheid is leidend voor eventuele ruimtelijke ontwikkelingen. Aan het open komgebied in de Bommelerwaard wordt een provinciaal belang toegekend. Dat blijkt dat een</u>

					<u>gedeelte van het open komgebied door de provincie als 'waardevol open gebied' is aangeduid</u>. Op de waardenkaart wordt de aanduiding als kernkwaliteit 'griend' van de woningen aan de Elskampseweg 2 en 2a evenals het agrarisch bouwvlak Elskampseweg 4 en 6 en de direct omliggende agrarische gronden verwijderd en vervangen door het deelgebied 'open kommen'. Zie verder in figuren 1a en 1b onder de tabel.
3	270926	27-01-2022	- Indiener ziet in de omgevingsvisie aangrijpingspunten om gezamenlijke ambities te realiseren en verwijst naar een visie die indiener heeft opgeteld met als uitgangspunten ontwikkelperspectief, bijdrage aan maatschappelijke opgaven en verbinding met de samenleving. - De door adviesbureau CLM in 2020 ingeschatte ruimtevraag wordt onderschreven, maar deze ruimte is niet in het PIP (provinciaal inpassingsplan) beschikbaar. - Indiener streeft naar een ruimtelijk beleid dat is gericht op ruimtelijke kwaliteit, dat betekent verdere concentratie van solitaire bedrijven en heroverweging van delen van bestaande concentratiegebieden. Indiener vraagt niet om meer ruimte, waar om een herschikking van gebieden (meer aansluitend op bestaande clusters). Daarom is indiener positief over de grondhouding van de gemeente Zaltbommel of flexibiliteit mogelijk is. - Op dit moment wordt onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden om de paddenstoelencluster in Maasdriel te revitaliseren. Er is een aantal bedrijven waarvoor verplaatsing (Veilingweg), uitbreiding en/of vernieuwing wenselijk is. In enkele gevallen is uitbreiding op huidige locatie de beste oplossing. - De glastuinbouw- en padenstoelensector pleiten ervoor de ontwikkelruimte Grote Ingh (toe) te voegen aan de locatie Veilingweg Velddriel. Hierdoor ontstaat in Maasdriel een toplocatie en een basisomvang om noodzakelijke voorzieningen te realiseren en meerwaarde te bieden voor de omgeving (mede door inpassing van duurzame energie). - Het verlaten van de tuinbouwbestemming van de Grote Ingh biedt mogelijkheden om hier een hoogwaardige alternatieve inrichting bij Kerkdriel te realiseren. - Indiener vraagt zich af hoe de omgevingsvisie zich verhoudt tot de visie Herstructurering Paddenstoelenteelt.	- Voor kennisgeving aangenomen. - Wij zijn verheugd te vernemen dat de sector de door CLM geraamde ruimtevraag onderschrijft. Overigens merken wij op dat de gemeenten, provincie en waterschap in de Samenwerkingsovereenkomst (2008) hebben aangegeven de tuinbouwbehoefte te faciliteren tot 2020. Met het Uitvoeringsconvent (2015) is dat tot 2024 verlengd. De partijen zijn geen verplichting aangegaan om een eventuele verdere behoefte in de ruimtelijke zin te faciliteren. De gemeenten en provincie zijn nu, in samenwerking met de tuinbouwsector, bezig met een Visie Tuinbouw. Het visietraject loopt nog en er is nog geen sprake van een gezamenlijk gedragen beeld. Daarnaast merken wij op dat in de basis de ruimte voor de doorontwikkeling van de tuinbouw in de bestaande intensiveringsgebieden dient te worden gevonden, al dan niet door herstructurering van de bestaande gebieden. Wij houden vast aan het bestaande volume van deze gebieden. Wel wil de gemeente Zaltbommel onderzoeken of er flexibiliteit mogelijk is. Dat kan door (delen van) de huidige gebieden te verschuiven of 'uit te ruilen' met gebieden die meer geschikt zijn. Dat geldt voor het Zaltbommelse grondgebied. Hierbij is geen ruimte voor een vergroting van het volume van de intensiveringsgebieden. - Wij onderschrijven het streven naar een beleid dat is gericht op ruimtelijke kwaliteit. Solitaire bedrijven dienen, als zij hun bedrijf willen voortzetten en uitbreiden, te verplaatsen naar intensiveringsgebieden. De gemeente Zaltbommel is bereid om bestaande (delen van) intensiveringsgebieden te heroverwegen indien blijkt dat andere gebieden geschikter zijn. Zie hiervoor ook ons antwoord bij punt 2. Wij merken aanvullend op dat bij een dergelijke afweging ook andere belangen meespelen, zoals het effect op het landschap van eventuele nieuwe locaties. Verder dienen hierbij belanghebbende partijen als de provincie betrokken te worden. - Wij merken op dat bestaande rechten van bedrijven zijn gerespecteerd. De gemeenten willen het concentratiebeleid voortzetten. Dat houdt in dat solitaire bedrijven in beginsel niet op de bestaande locatie kunnen uitbreiden, hoewel er uitzonderingen aanwezig kunnen zijn. - De locatie Veilingweg Velddriel is in het inpassingsplan Tuinbouw Bommelerwaard opgenomen als een reserveconcentratiegebied. Dat betekent dat dit gebied onder voorwaarden ontwikkeld kan worden als in de intensiveringsgebieden geen ruimte meer is voor de ontwikkeling van tuinbouw. De gemeenten zijn in samenwerking met de provincie en de tuinbouwsector bezig met een Visie Tuinbouw. Dat benoemen wij reeds bij kernopgave 8 op p. 61. Indiener neemt met zijn uitspraak een voorschot op de uitkomst van het visietraject voor de tuinbouw. Wij willen eerst de uitkomst van dat traject afwachten hoe we verder gaan met de tuinbouw. Op dit moment is nog geen sprake van een gezamenlijk beeld op de toekomst. - Met het voorstel Grote Ingh te schrappen als intensiveringsgebied loopt indiener vooruit op een eventuele uitkomst van het visietraject. De gemeenten willen eerst de uitkomst hiervan afwachten alvorens hier een uitspraak over te doen. - De tuinbouwvisie die onder regie van het PHTB wordt opgesteld, kent een afzonderlijk traject. Als deze visie te zijner tijd door de raad wordt vastgesteld, kan deze visie in een later stadium een plek krijgen in de omgevingsvisie. Dat is niet meer het geval in de omgevingsvisie 1.0, maar zal een onderwerp kunnen vormen voor een 2.0 visie. Dat geldt ook voor een visie op de herstructurering van de paddenstoelenteelt. <u>Conclusie:</u> de zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie.	n.v.t.
4	270963	28-01-2022	- Indiener betreurt het dat het voornemen van de gemeenten om te komen tot één visie niet is gelukt. De (soms marginale) verschillen in voornomen beleid leidt soms tot storende onduidelijkheid. - Indiener geeft aan dat de zin 'Nieuwe plannen en ideeën, maar ook nieuw	De gemeenten Maasdriel en Zaltbommel kennen veel overeenkomsten. Die uiten zich in gezamenlijke beleidskeuzes voor de toekomst van de Bommelerwaard. Er zijn echter ook verschillen. Daarom willen de gemeenten ruimte bieden voor een 'couleur locale',	Zin in hoofdstuk 1, p. 6 (2de kolom, 1ste alinea), wordt als volgt gewijzigd 'Nieuwe plannen en ideeën, maar ook nieuw gemeentelijk beleid, <u>moeten aansluiten op</u>

			gemeentelijk beleid, moeten voldoen aan de omgevingsvisie' te strikt is. De omgevingsvisie is een toetsingskader om te zien of nieuwe plannen aansluiten bij het beleid. 3. Het kaderstellende beleid, zoals opgenomen in p. 20, vanuit de NOVI zal na aanscherping van het NOVI niet meer actueel zijn. Indiener vraagt actuele inzichten en ontwikkelingen mee te nemen in deze visie. 4. Het stikstofdossier hoort bij het onderwerp natuur en niet bij gezondheid. Geur en geluid horen daar wel bij. 5. In hoofdstuk 6 staat dat ruimtelijke maatregelen getroffen moeten worden om stank en geluid te reduceren om gezondheid te bevorderen. Indiener stelt dat het aankondigen van ruimtelijke maatregelen een loos begrip is als dit niet verduidelijkt wordt.. Indiener ziet een tegenstelling met de uitwerking rond intensieve veehouderijen en is van mening dat ruimtelijke maatregelen mogelijk moeten maken dat lokale bedrijven vanuit toekomstvastheid kunnen verplaatsen binnen de Bommelerwaard als dat bijdraagt aan fysieke en mentale gezondheid van omwonenden. 6. Ook zijn we van mening dat intensieve bedrijven geïrriteerd kunnen worden de grondgebondenheid te verbeteren in samenhang met overige bedrijven. Via de verwerking van mest kunnen ze bijdragen aan het terugdringen van kunstmestgebruik en de kringlopen van overige bedrijven. 7. Een ambitie zoals uitgedragen in kernopgave 12 inzake bovenwettelijke regels is ongewenst en getuigt van denken in beperkingen in plaats van denken in kansen. 8. Indiener vraagt naar het te voeren beleid op het gebied van economie en toerisme. 9. Indiener vraagt naar de betekenis van de zin "De gemeente Zaltbommel kenmerkt zich over 20 jaar door een sterk agrarisch karakter en vitale en duurzame lokale bedrijvigheid." Hoe ziet het beleid eruit om dit te bereiken en wat zegt dit over Maasdriel? 10. Indiener maakt zich zorgen of er in de uiterwaarden van de Maas nog ruimte blijft voor landbouw, gelet op het actiepunt dat het Masterplan Maas wordt uitgevoerd. 11. Tevens vraagt indiener op te nemen hoe overlast als gevolg van recreanten in de uiterwaarden wordt voorkomen dan wel bestreden. 12. Indiener geeft aan dat de verbetering van natuurwaarden en biodiversiteit kan zonder verdere afname van het landbouwareaal. 13. Indiener verwijst naar de zinsnede op p. 39 dat de openheid in het gedrang komt door intensivering en schaalvergroting in de landbouw. Indiener herkent dit niet. Aantasting van de openheid komt door woningbouw, moderne bedrijventerreinen en ingepaste zonnenvelden, en niet zozeer door schaalvergroting van de landbouw. Verder geeft indiener aan dat ook uit andere onderdelen van beleid moet blijken dat openheid een zorg is. 14. Indiener vindt de bewoording van kernopgave 4 onduidelijk. Agrarische bedrijfsvoering is gericht op langjarig toekomstperspectief. Voor zover deze tekst de voorbode is van minder ruimte voor onze bedrijfsvoering dan zijn we het daar niet mee eens. 15. Rond VAB-beleid mist indiener de input van de agrovisie. Indiener vraagt om terughoudendheid bij bestemmingswijzigingen en goed overleg met de sector bij het beschikbaar houden van landbouwgronden en bouwblokken. 16. Indiener geeft het volgende aan: We zoeken naar een gezonde balans in het bieden van ruimte voor de ontwikkeling van de agrarische bedrijven, modernisering, aanpassing aan de energietransitie en teeltondersteunende voorzieningen in verbinding met het versterken van ons landschap, bescherming van de cultuurhistorie en de natuur. We willen inzetten op nieuwe (weerbare) teeltsystemen om de fruitproductie verder te verduurzamen en kwaliteit te borgen. 17. Indiener verzoekt een duidelijk beleid te voeren voor intensieve veehouderijen. Dit zijn ook ondernemers van de gemeente die een handelingsperspectief voor gedurfd plannen en bijbehorende investeringen biedt. 18. Indiener vraagt met de sectoren champignonenteelt en glastuinbouw te overleggen ten aanzien van de samenhang met energie-infrastructuur en slimme uitwisseling met andersoortige bedrijven.	oftewel lokale keuzes. Als daar sprake van is, staat dat expliciet in de tekst van de omgevingsvisie vermeld om verwarring te voorkomen. 2. In hoofdstuk 1, p. 6 (2de kolom, 1ste alinea), wijzigen we de zin als volgt 'Nieuwe plannen en ideeën, maar ook nieuw gemeentelijk beleid, moeten aansluiten op de omgevingsvisie'. 3. In de omgevingsvisie wordt uitgegaan van het nu geldende rijksbeleid. Op basis van de beleidscyclus op grond van de Omgevingswet wordt de omgevingsvisie regelmatig bijgesteld indien daarvoor aanleiding bestaat. Die aanleiding kan ook liggen in aangepast rijksbeleid. 4. Dit punt gaat over de 'leidende principes' die de gemeente Maasdriel heeft bepaald. Stikstof heeft ook een relatie met gezondheid. Teveel stikstofoxiden in de lucht is namelijk schadelijk voor de gezondheid. Vooral mensen met longklachten of astma hebben er last van. Er zijn diverse bronnen van stikstofuitstoot, namelijk verkeer en industrie. Uit de mest vanuit de landbouw verdampst stikstof als ammoniak en komt in de lucht. Daarom passen we deze tekst niet aan. 5. Hoofdstuk 6 gaat over de leidende principes van Maasdriel, thema's die bij vrijwel elke opgave terugkomen. De inhoudelijke opgaven worden uitgewerkt in de kernopgaven. Voor de agrarische sector gebeurt dat met name in kernopgave 4. Wij willen dat bestaande niet-grondgebonden bedrijven omschakelen naar een grondgebonden bedrijfsvoering of een bedrijfsvoering die voldoet aan de laatste milieu- en/of dierenwelzijnseisen. Voor deze transitie bieden wij bedrijven ontwikkelruimte. Voor wat betreft verplaatsingsmogelijkheden vullen wij de tekst van de omgevingsvisie als volgt aan: <u>'verplaatsing van een intensieve, niet-grondgebonden veehouderij in de Bommelerwaard is alleen denkbaar als dat ook gunstig is vanuit het oogpunt van milieu, gezondheid en landschap. Dat vraagt dan om maatwerk'</u>. Dat voegen wij toe aan de omgevingsvisie. Wij zien geen tegenstelling tussen ons beleid ten aanzien van gezondheid en intensieve veehouderijen. Wij schetsen duidelijk welk toekomstbeeld wij zien voor de agrarische sector in onze gemeente: er is ontwikkelruimte, maar wel grondgebonden en passend in de omgeving en binnen milieu- en dierenwelzijnseisen. 6. Daar waar innovatieve technieken bijdragen aan de grondgebondenheid en het versterken van de ruimtelijke kwaliteit staan wij daar open voor. 7. Waarschijnlijk doelt de indiener op de 5de actie op p. 84: 'Wij onderzoeken of wij voor bepaalde gebieden willen gaan werken met milieueisen (op het gebied van geluid- en geurbelasting) die strenger zijn dan de wettelijke normen'. De tekst van deze actie kan met de huidige formulering te beperkend zijn en daarom passen wij die als volgt aan: <u>'wij bekijken of wij in bepaalde gebieden, in het kader van het behoud van de milieukwaliteit, van de standaardwaarden (de milieukwaliteitsnormen uit het Bkl) willen afwijken en strengere waarden willen vaststellen. Daarnaast kijken wij waar het verantwoord is om in andere delen van het grondgebied soepelere normen vast te stellen'</u>. 8. Het beleid op het gebied van economie, de agrarische sector en toerisme en recreatie komt aan de orde onder de kernopgave 4, 5, 7, 8 en 11. Bij elke kernopgave staat beschreven onder 'wat willen we bereiken' welk beleid we willen voeren. Onder de actielijst staat telkens welke acties we willen initiëren. 9. Hoofdstuk 7 geeft een kenschets over de karakteristieken en waarden van de Bommelerwaard zoals deze nu is en geeft een kenschets waar de gemeenten Zaltbommel en Maasdriel over 20 jaar staan. Op p. 29 staat een kenschets van de gemeente Zaltbommel over 20 jaar en op p. 30 staat een kenschets van de gemeente Maasdriel over 20 jaar. Deze zin zegt dus alleen iets over de gemeente Zaltbommel. In de alinea daarvoor staat aangeduid dat beide gemeenten hun eigen 'couleur locale' hebben en dat er verschil is in de kernopgaven per gemeente. Deze kernopgaven leiden vervolgens tot een toekomstbeeld van beide gemeenten over 20 jaar, een stip op de horizon. De kernopgaven zijn uitgewerkt in hoofdstuk 8. 10. Wij erkennen het belang dat de (grondgebonden) landbouw voldoende ruimte moet blijven houden om te kunnen ontwikkelen. Uitvoering van het Masterplan Maas verandert daar niets aan. De uiterwaarden zijn overwegend in gebruik voor de functies water, natuur, toerisme en landbouw. Bepaalde functies zijn niet op voorhand meer of minder belangrijk dan anderen. 11. Hoewel we niet uitsluiten dat soms sprake kan zijn van overlast (door recreanten), is dit niet specifiek bij ons bekend. Wij hebben overleg gehad met Staatsbosbeheer en Rijkswaterstaat (specifiek over een bepaalde locatie in de uiterwaarden. Dat ging vooral overlast als	de omgevingsvisie'. - De tekst in kernopgave 4, op p. 48 wordt aangevuld: <u>verplaatsing van een intensieve, niet-grondgebonden veehouderij in de Bommelerwaard is alleen denkbaar als dat ook gunstig is vanuit het oogpunt van milieu, gezondheid en landschap. Dat vraagt dan om maatwerk'</u>. - De 5de actie uit de actielijst van kernopgave 12 op p. 84 wordt als volgt aangepast: <u>'wij bekijken of wij in bepaalde gebieden, in het kader van het behoud van de milieukwaliteit, van de standaardwaarden (de milieukwaliteitsnormen uit het Bkl) willen afwijken en strengere waarden willen vaststellen. Daarnaast kijken wij waar het verantwoord is om in andere delen van het grondgebied soepelere normen vast te stellen'</u>. - Zin in kernopgave 4, p. 39 (1ste zin van de 2de alinea in de 1ste kolom) wordt als volgt aangepast: 'waardevolle open en nog groene gebieden, met name in de komgebieden, maar ook op de oeverwallen, worden steeds kleiner door intensivering en schaalvergroting in de landbouw en door onder meer uitbreiding van woningbouw en bedrijventerreinen'.
--	--	--	---	--	---

				gevolg van achter gelaten afval. Voor vuilstortingen hebben we de APV. Voor wat betreft het uitlaten van honden is er het honden(poep)beleid. Het betreden van eigendommen kan een inbreuk zijn op het eigendomsrecht. Dergelijk zaken zijn afdoende via andere wet- en regelgeving geregeld. Zodoende nemen we hierover geen actie op in de omgevingsvisie. 12. Voor wat betreft de verbetering van de biodiversiteit is ons doel, aangezien de biodiversiteit sterk onder druk staat, dat ook buiten natuurgebieden de biodiversiteit wordt verbeterd. Het is niet ons doel dat dit leidt tot een afname van het landbouwareaal. Dat is in lijn met landelijk en provinciaal beleid. Wij zijn hierin niet strenger dan dat beleid. 13. Wij passen de zin op p. 39 als volgt aan: 'waardevolle open en nog groene gebieden, met name in de komgebieden, maar ook op de oeverwallen, worden steeds kleiner door <u>onder meer</u> uitbreiding van woningbouw en bedrijventerreinen' (tekst 'door intensivering en schaalvergroting in de landbouw en' wordt geschrapt). 14. Zie beantwoording zienswijze 9 punt 6. 15. Ervaring in de praktijk is dat vooral agrarische percelen (waaronder ook tuinbouwpercelen) die weinig toekomstbestendig lijken, bijvoorbeeld door een geringe omvang of ongunstige situering, worden ingezet voor functieverandering. Op p. 49 geven wij aan dat wij in de 'open kommen', waar de nadruk ligt op de grondgebonden agrarische bedrijfsvoering en het openhouden van het landschap, terughoudend willen omgaan met functieverandering. 16. Voor kennisgeving aangenomen. Voor wat betreft het punt over de teeltondersteunende voorzieningen zie beantwoording zienswijze 24 punt 10. Aanvullend merken wij op dat we onderzoeken of er ruimte is voor experimentele ontwikkelingen, zoals combinaties van tov's en duurzame energieopwekking. Mede als doel om ondernemers te faciliteren om te anticiperen op gevolgen klimaatverandering. 17. Zie beantwoording zienswijze 7 punt 2. Wij verwoorden ons beleid voor wat betreft intensieve, niet-grondgebonden veehouderij in hoofdstuk 8 bij kernopgave 4 (p. 47-49). 18. Wij merken in hoofdstuk 8 bij kernopgave 8 (p. 60-61) op dat wij voor de tuinbouwsector een afzonderlijke visie opstellen. Dat doen wij samen met de provincie en het waterschap en daarbij is de tuinbouwsector één van de betrokken partijen. <u>Conclusie: de zienswijze leidt wel tot aanpassing van de omgevingsvisie.</u>	
5	271304	30-01-2022	1. Indiener verzoekt om het verbeteren van de toegankelijkheid van (openbare) gebouwen, openbare weg en openbaar vervoer vast te leggen in Ov. 2. Indiener verzoekt om vast te leggen in Ov dat er gezorgd wordt voor de beschikbaarheid van voldoende geschikte woningen en woonvormen voor mensen met een beperking. 3. Indiener pleit voor het hanteren van verscheidene richtlijnen en regelingen voor toegankelijkheid. 4. Nieuwe openbare gebouwen dienen het keurmerk ITS te hebben. 5. Indiener doet enkele tekstvoorstellen voor hoofdstuk 8 'kernopgaven': I. Toevoegen op p. 32 'voor de omgevingsvisie betekent dit dat bij uitwerking van alle kernopgaven de richtlijnen voor toegankelijkheid worden gevolgd' II. Toevoegen begrip 'toegankelijk' aan kernopgave 6 en de uitwerking ervan en het aanvullen van de actielijst van kernopgave 6 met punten 5 en 6 (toegankelijkheid OV); III. Verduidelijken wat term 'toegankelijk' in kernopgave 7 inhoudt en aanvullen punt 14 dat aanbod van recreatie toegankelijk moet zijn voor mensen met een beperking (in lijn met ITS); IV. Aanvullen van punten 1, 3 en 4 uit de actielijst van kernopgave 9 (levensloopbestendigheid en toegankelijkheid); V. Aanvullen van punten 6, 14 en 15 uit de actielijst van kernopgave 10 (toegankelijkheid); VI. Aanvullen van de actielijst van kernopgave 13 met punten 4, 5, 7, 8, 9 en 10 (toegankelijkheid en beheerplan speelplaatsen);	1. In kernopgave 6 op p. 55 benoemen wij al in zijn algemeenheid dat wij de openbare ruimte zo inrichten dat deze toegankelijk is voor iedereen. Voor wat betreft de toegankelijkheid van gebouwen nemen wij het volgende op, aansluitend bij de toezegging bij de behandeling van de ontwerp-omgevingsvisie in de carrousel van 26 oktober 2021 is toegezegd: <u>In de gemeente Zaltbommel dient de toegankelijkheid van nieuwe openbare gebouwen en de openbare ruimte zoveel mogelijk aan te sluiten bij de standaarden voor integrale toegankelijkheid (ITS). Daarnaast wil de gemeente bevorderen dat ook gebouwen met een semiopenbaar karakter zoals winkels en horeca) daarbij aansluiten.</u> Dat nemen wij op in kernopgave 10, p. 73 (kopje 'hoe willen we dat bereiken?'). Voor wat betreft het openbaar vervoer (zoals het toegankelijk maken van voertuigen en reisinformatie) merken wij op dat dit onder het takenpakket van de provincie Gelderland valt. De toegankelijkheid van bushaltes is mede een verantwoordelijkheid voor de gemeente als wegbeheerder. Dat valt onder het algemene punt van een toegankelijke openbare ruimte. Hierbij geldt dat onder andere het (niet) toegankelijk zijn van de voertuigen een rol speelt bij de afweging hoe haltes worden ingericht. 2. De gemeente maakt tweejaarlijks prestatieafspraken met de woningcorporaties. Hierbij worden ook afspraken gemaakt over de huisvesting van bijzondere (kwetsbare) doelgroepen. De beide woningcorporaties die in Zaltbommel actief zijn huisvesten deze doelgroepen. Hierbij is te denken aan wonen met begeleiding, jongerenwoningen en groepsgewijs wonen. Daarnaast is een aantal organisaties in onze gemeente actief dat huisvesting verzorgt voor de GGZ en verstandelijke beperking. Een specifieke vermelding in de omgevingsvisie vinden we dan ook niet noodzakelijk. 3. Wij onderschrijven het belang van toegankelijkheid. Wij noemen bij punt 1 al de ITS. Verder verwijzen wij in de visie niet naar diverse richtlijnen. Dat heeft een sterk operationeel karakter en dat past niet bij het abstractieniveau van een omgevingsvisie. 4. Wij verwijzen naar ons antwoord bij punt 1. 5. I Wij passen de zin op p. 32 (kopje '8. Kernopgaven	- Bij kernopgave 10, p. 73 (kopje 'hoe willen we dat bereiken') wordt de volgende tekst toegevoegd: <u>In de gemeente Zaltbommel dient de toegankelijkheid van nieuwe openbare gebouwen en de openbare ruimte zoveel mogelijk aan te sluiten bij de standaarden voor integrale toegankelijkheid (ITS). Daarnaast wil de gemeente bevorderen dat ook gebouwen met een semiopenbaar karakter zoals winkels en horeca) daarbij aansluiten.</u> - De zin op p. 32 bij kopje '8. Kernopgaven Bommelerwaard' wordt als volgt aangepast '(...) in de Bommelerwaard gezamenlijk en/of individueel gaan zetten om te werken aan een meer inclusieve <u>en toegankelijke</u> samenleving'. - Bij kernopgave 6, p. 56 passen wij het 1ste punt uit de actielijst als volgt aan: 'bevorderen mobiliteit, verkeersveiligheid, <u>toegankelijkheid</u> en leefbaarheid door de uitvoering van de gemeentelijke verkeers- en vervoersplannen (GVVP's) van Maasdriel en Zaltbommel'. - Bij kernopgave 10 passen we punt 6 van de actielijst als volgt aan: 'we zetten in op het meer realiseren van <u>(toegankelijke)</u> (buiten)voorzieningen voor jongeren'. - Bij kernopgave 10 wordt het actiepunt '<u>we verbeteren de fysieke toegankelijkheid van de openbare ruimte, zodat bijvoorbeeld voorzieningen en centra voor iedereen goed en veilig bereikbaar zijn</u>' toegevoegd aan de actielijst.

				Bommelerwaard') als volgt aan '(...) in de Bommelerwaard gezamenlijk en/of individueel gaan zetten om te werken aan een meer inclusieve <u>en toegankelijke</u> samenleving'. Hiermee komen we tegemoet aan de wens van indiener. II De titel van de kernopgave wijzigen wij niet. Hierover heeft al een uitgebreid participatietraject en afzonderlijke besluitvorming in de raad plaatsgevonden. Voor wat betreft het verzoek om de actielijst aan te vullen met actiepunten gericht op verbetering van de toegankelijkheid van de openbare ruimte verwijzen wij naar ons antwoord bij punt 1. Wel passen wij het 1ste punt uit de actielijst bij kernopgave 6 als volgt aan: 'bevorderen mobiliteit, verkeersveiligheid, <u>toegankelijkheid</u> en leefbaarheid door de uitvoering van de gemeentelijke verkeers- en vervoersplannen (GVVP's) van Maasdriel en Zaltbommel'. III Een verduidelijking daarvan dan wel een onderbouwing hoe met de toegankelijk wordt omgegaan moet plaatsvinden op projectniveau. IV. Deze actiepunten verwijzen naar recent bepaalde opgaven die afkomstig zijn uit de vastgestelde Woonvisie 2021-2025. V Actiepunt 6 passen wij als volgt aan 'we zetten in op het meer realiseren van (<u>toegankelijke</u>) (buiten)voorzieningen voor jongeren'. De aanvulling d.m.v. toevoegen van actiepunt 14 (afstemming voor mensen met Wlz-indicatie) is geen punt voor de omgevingsvisie. We voegen het actiepunt 'we verbeteren de fysieke toegankelijkheid van de openbare ruimte, zodat bijvoorbeeld voorzieningen en centra voor iedereen goed en veilig bereikbaar zijn' toe. VI Uiteraard dient rekening gehouden te worden met toegankelijkheid. Dat belang wordt in de visie benadrukt. Het voert te ver om bij elk actiepunt (hier bij punten 4 en 5) het woord 'toegankelijk' toe te voegen en te verwijzen (bij punt 7) naar alle operationele plannen zoals het beheerplan speelplaatsen. Wij benoemden bij punt 1 al dat de toegankelijkheid van openbare gebouwen zoveel mogelijk moet aansluiten bij ITS. Daarmee nemen we het niet ook nog afzonderlijk op in de actielijst als punten 8, 9 en 10. <u>Conclusie:</u> de zienswijze leidt wel tot aanpassing van de omgevingsvisie.	
6	271682	01-02-2022	- Indiener verzoekt om de Afgedamde Maas als bron voor drinkwater op te nemen in de Ov. - Indiener verzoekt om het innamepunt van Dunea op te nemen in de BommerVisiekaart en de BommelerWaardenkaart. - Indiener verzoekt om 'water(kwaliteit) aan de zin "Bij toekomstige ontwikkelingen wordt de biodiversiteit, natuur en/of groen integraal meegenomen in de plannen" (kernopgave 1, p. 35) toe te voegen. - Indiener verzoekt betrokken te worden bij de planvorming en wijzigingen in de openbare ruimte die het drinkwaterbelang raken. - Indiener verzoekt om bescherming van vitale infrastructuur voor de drinkwatervoorziening op te nemen door een 2x9 meter (i.p.v. 2x5 m) beschermingszone op te nemen. - Indiener geeft aan gezien de aanwezige kennis een natuurpartner in de Bommelerwaard te zijn. - Indiener verzoekt om Dunea vroegtijdig te betrekken bij ruimtelijke ontwikkelingen die het drinkwaterbelang raken, zodat samen invulling gegeven wordt aan de zorgplicht drinkwater. - Indiener verzoekt de zorgplicht drinkwater op te nemen in de opsomming van de zorgplichten van de gemeenten in kernopgave 1.	- Het belang van de Afgedamde Maas als bron voor drinkwater benadrukken wij expliciet op p. 36 (uitwerking kernopgave 1: drinkwaterfunctie voor West-Nederland) en p. 120 (toelichting deelgebied 'het buitendijks land: aan de Afgedamde Maas is een drinkwaterinnamepunt van Dunea gevestigd). - Het innamepunt van Dunea aan de Afgedamde Maas geven wij weer (zo mogelijk als waterdruppel) op de visiekaart en de waardenkaart. Ook geven wij het grondwaterbeschermingsgebied (t.b.v. drinkwaterwinning) bij Velddriel weer op de visiekaart. - Wij voegen 'water(kwaliteit)' toe aan deze zin. - Wij betrekken Dunea vroegtijdig bij plannen en/of ingrepen in de openbare ruimte die het belang van het drinkwater raken. Wij zien Dunea als een van onze standaard-overlegpartners bij ruimtelijke plannen. - Dit verzoek om aanpassing van de beschermingszone nemen wij mee bij het opstellen van het omgevingsplan (in de bestemmingsplannen is de beschermingszone van 2x5 m al opgenomen). - Wij onderkennen de kennis die Dunea kan inbrengen en zien Dunea als waardevolle partner bij versterking van onze natuurgebieden; - Zie hiervoor ons antwoord bij punt 4. - In het huidige water- en rioleringsplan is de zorgplicht voor drinkwater niet uitgewerkt. Wij voegen aan de opsomming bij punt 5 in de actielijst van kernopgave 1 daarom de zin toe 'Ook onderkennen we onze zorgplicht voor drinkwater'. <u>Conclusie:</u> de zienswijze leidt wel tot aanpassing van de omgevingsvisie.	- Het drinkwaterinnamepunt aan de Afgedamde Maas en het grondwaterbeschermingsgebied (voor drinkwaterwinning) bij Velddriel worden weergegeven op de visiekaart en de waardenkaart (zo mogelijk als waterdruppel). - De zin op p. 35 wordt als volgt aangepast: "bij toekomstige ontwikkelingen wordt de biodiversiteit, natuur en/of groen <u>en water(kwaliteit)</u> integraal meegenomen in de plannen'. - Punt 5 uit de actielijst van kernopgave 1 op p. 38 wordt met de volgende zin aangevuld: <u>Ook onderkennen we onze zorgplicht voor drinkwater.</u>
7	271684	01-02-2022	- Indiener meldt geschrokken te zijn van de negatieve sfeer die is opgetekend rondom veebedrijven in de Bommelerwaard; - Indiener vindt dat er zonder enige onderbouwing (pluimvee)bedrijven op slot worden gezet en toekomstperspectief wordt ontnomen; - Indiener gaat graag in gesprek met de gemeente om de bezwaren toe te lichten.	- Wij herkennen ons niet in de negatieve sfeer zoals die door indiener wordt ervaren (zie verder ons antwoord bij punt 2). - De omgevingsvisie biedt grondgebonden agrarische bedrijven de ruimte om uit te breiden. In de 'open kom' gebieden heeft de ontwikkeling van agrarische bedrijvigheid het primaat. Bij nieuwe ontwikkelingen bekijken wij ook in hoeverre die niet leiden tot belemmeringen of beperkingen voor ontwikkeling van agrarische bedrijven. Dat is een voortzetting van ons huidige beleid uit de structuurvisie voor het buitengebied. Uitbreiding kan echter niet zonder voorwaarden. Zo moet een ontwikkeling milieutechnisch inpasbaar zijn en samengaan met een verduurzaming van de bedrijfsvoering. Ook moet de uitbreiding landschappelijk worden	n.v.t.

				ingepast en bij grote uitbreidingen dient op andere plekken oude bebouwing te worden gesaneerd. Ook komt het belang dat wij hechten aan ruimte voor de agrarische sector tot uitdrukking in onze afweging hoe wij omgaan met inbreiding of uitbreiding als het gaat om nieuwe stedelijke ontwikkelingen. Hoewel wij per situatie een afweging willen maken, ligt de nadruk op inbreiding. Mede om de impact op de beschikbare landbouwgrond beperkt te houden. Als het gaat om niet-grondgebonden bedrijvigheid vinden wij nieuwe bedrijven of uitbreiding van bestaande bedrijven niet gewenst. Ook dit is een voorzetting van een bestaande beleidslijn. Wij willen dat bestaande niet-grondgebonden bedrijven omschakelen naar een grondgebonden bedrijfsvoering of een bedrijfsvoering die voldoet aan de laatste milieu- en/of dierenwelzijnseisen. Voor deze transitie bieden wij bedrijven ontwikkelruimte. Wij gaan niet met de constatering van de indiener mee dat het toekomstperspectief van veebedrijven wordt ontnomen. Wij schetsen duidelijk welk toekomstbeeld wij zien voor de agrarische sector in onze gemeente: er is ontwikkelruimte, maar wel grondgebonden en passend in de omgeving en binnen milieu-, duurzaamheids- en dierenwelzijnseisen. 3. Vanzelfsprekend staat de gemeente open voor een gesprek met indiener. <u>Conclusie:</u> de zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie.	
8	271690	29-01-2022	1. Hoewel in het ontwerp allerlei details worden aangetipt, is er volgens ons te weinig sprake van een visie waar we met zijn allen naar toe willen met de Bommelerwaard. 2. Indiener verwijst naar een eerder ingebracht idee ten aanzien van overwegen tussen Maas en Waal. Indiener geeft aan dat de drie overwegen een aandachtspunt blijven. Het wegsaneren van de overwegen is nu nodig om het doel te behalen. Nu moet rekening gehouden worden met extra spoor t.b.v. goederen- of sneltreinen dat zich aandient. 3. De afwatering vanuit de Bommelerwaard op de Afgedamde Maas moet aangepakt worden om het afvoeren van vervuild water te voorkomen. Indiener verzoekt hierover een apart punt op te nemen. Indiener geeft suggesties voor de waterbeheersing, verdeling van het water en peilbeheersing. 4. Indiener pleit voor een duidelijke visie op de maximale omvang van de populatie en behoud van de kernen, door te sturen op wonen. Dat kan bijvoorbeeld door te sturen op kleinere wooneenheden. 5. Indiener stelt voor een Commissie omgevingsveiligheid in te stellen voor de Bommelerwaard, bestaande uit burgers uit de hele Bommelerwaard. Het doel van de commissie is het gevraagd en ongevraagd adviseren van de portefeuillehouder over alle veiligheidsaangelegenheden.	1. Wij herkennen ons niet in het standpunt van de indiener. In 13 kernopgaven hebben we onze visie op de toekomst van de Bommelerwaard weergegeven. Deze opgaven zijn in een uitgebreid participatie- en communicatietraject tot stand gekomen. Daarnaast beschrijven de gemeenten in hoofdstuk 7 voor het eigen grondgebied wat het toekomstperspectief over circa 20 jaar is. 2. Deze wens is bij ons bekend. De verantwoordelijkheid ligt hiervoor primair bij ProRail. Het saneren van overwegen kan gunstig zijn voor de verkeersveiligheid. Dat vraagt echter om een brede afweging, onder meer vanwege de gevolgen voor landbouwverkeer en fietsverkeer. Wij kunnen daarom over het saneren van overwegen op dit moment geen concrete uitspraken doen. Zodoende nemen wij hierover geen actie op in de omgevingsvisie. Bij ProRail staan dergelijke maatregelen overigens niet voor de korte termijn op het programma. 3. Wij onderschrijven het belang van een goede waterkwaliteit. Wij nemen daarin de verantwoordelijkheid die bij de gemeenten liggen om integraal te werken aan het verbeteren van de waterkwaliteit. In kernopgave 4 geven we onder andere aan dat in Zaltbommel bestaande niet-grondgebonden, intensieve veehouderijen worden gestimuleerd om te schakelen naar een biologische bedrijfsvoering. Grondgebonden agrarische bedrijven mogen uitbreiding als dit samen gaat met een verduurzamingsslag. In de actielijst van kernopgave 8 geven we aan dat we in gesprek gaan met de sector over de verduurzaming van de tuinbouw. Onder kernopgave 12 geven we aan dat we een goede waterkwaliteit willen bereiken. Water (peil) beheersing is echter, zoals indiener ook aangeeft, primair de verantwoordelijkheid van het waterschap. Wij zijn van mening dat het aspect waterkwaliteit voldoende aan bod komt in de omgevingsvisie. Daarnaast merken wij op dat recent een gezamenlijk tuinbouwriool in de Bommelerwaard is gerealiseerd. In dit aparte rioolstelsel, met een eigen zuiveringsinstallatie, wordt afvalwater van de glastuinbouw in de Bommelerwaard ingezameld en afgevoerd. Hierbij is door verschillende partijen, waaronder de tuinbouwsector, het waterschap, het drinkwaterbedrijf en de gemeente nauw samengewerkt. 4. We gaan niet sturen op een maximale bevolkingsomvang. In kernopgave 9 geven we aan dat we oog hebben voor differentiatie. We bieden ruimte aan innovatieve woonconcepten zoals flexwonen, tiny houses/ compacte woningen, woon-zorg concepten, modulair en circulair bouwen. Verder stimuleren we de realisatie van een breed palet van woningen en woonvormen voor senioren. 5. Bedankt voor de suggestie, maar hier maken we geen gebruik van. Een ieder is te allen tijde in de gelegenheid om contact op te nemen met zijn of haar volksvertegenwoordiger, kan inspreken over raadsvergaderingen of een gesprek met de portefeuillehouder aanvragen. Verder staat het inwoners vrij om een organisatie of stichting op te richten om bepaalde belangen te behartigen. <u>Conclusie:</u> de zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie.	n.v.t.
9	271809	01-02-2022	1. Indiener complimenteert gemeente met zorgvuldigheid waarmee de situatie in de sector is onderzocht voordat beleid is gevormd. Met de visie toont de	1. Voor kennisgeving aangenomen. 2. Op de visiekaart maakt het door indiener genoemde gebied deel uit	• Op de visiekaart wordt de aanduiding 'natte land' (stippels) verwijderd van het

			gemeente het wederzijdse belang in te zien. Wel zijn er aandachtspunten. - Indiener verzoekt gemeente om de indicatie "natte land" van de percelen in het tussengebied van de Waalbandijk(en) binnendijs in Gameren te verwijderen. Initiatiefnemer heeft daar landbouwgronden. Op deze percelen heeft nooit natuurbeheer plaatsgevonden. - Indiener wijst op de op p.38 gemeente opmerking over stikstof en wil dat de GMS niet blindelings wordt geïmporteerd in de omgevingsvisie; - Indiener waarschuwt voor een tunnelvisie en grote ongekende uitgaven omtrent stikstof. Natuurdoelen worden niet uitsluitend met stikstof bereikt; - Indiener wijst gemeente op een onderzoek van Louis Blok waaruit blijkt dat gangbare landbouw beter scoort op de doelen water- en biodiversiteit; - Indiener stelt dat de bestaande landbouwgebieden in de Bommelerwaard voor de productie van voedsel van nationaal belang zijn en bescherming behoeven in plaats van reduceren van de landbouwfunctie; - Indiener vindt dat er op basis van een brede omgevingsvisie af moet worden gezien van het voorkeursrecht. Dit is in de ogen van de Indiener een onredelijke dwangmaatregel;	van 'droge land'. Daarnaast is een aanduiding 'het natte land' (stippels) opgenomen. De laatstgenoemde aanduiding wordt geschrapt. Het gaat immers om een binnendijs gelegen locatie. - Van het 'blindelings importeren' van de Gelderse Maatregelen Stikstof (GMS) in de omgevingsvisie is geen sprake. In regionaal verband hebben wij een Regionaal Uitvoeringsplan Stikstof (RUS) opgesteld. Dat plan beschrijft hoe het Rivierenland bijdraagt aan bron- en natuurherstelmaatregelen. De belangen van agrariërs, maar ook van andere partijen, worden hierin meegenomen. De ambitie is het terugdringen van de stikstofdepositie in het Rivierenland en maatregelen te nemen om ontwikkelingen mogelijk te maken. De uitvoering van het RUS richt zich vooral op het benutten van (mee)koppelkansen in lopende maatregelen, ontwikkelingen en projecten binnen verschillende beleidsthema's. Het betreft hier een inspanningsverplichting om de stikstofreductie te bereiken. Te denken valt aan het stimuleren van streekproducten, natuurinclusieve landbouw, het bevorderen van circulair, conceptueel en biobased bouwen en het inzetten op technologische innovaties. Daarnaast speelt het stikstofvraagstuk een rol bij (regionale) processen en beslissingen. Deze aanpak past binnen het GMS. Dat vraagt om aanscherping van punt 8 op de actielijst van kernopgave 1. Wij passen de tekst als volgt aan: 'we stimuleren het verminderen van de stikstofuitstoot op onze stikstofgevoelige natuurgebieden. <u>In regionaal verband werken we hierin samen in het Regionaal Uitvoeringsplan Stikstof. De uitvoering hiervan richt zich vooral op het benutten van (mee)koppelkansen in lopende maatregelen, ontwikkelingen en projecten binnen verschillende beleidsthema's</u>'. - Het Gelderse Maatregelenpakket Stikstof (GMS), en ook het Regionaal Uitvoeringsplan Stikstof (RUS), bestaat uit zowel stikstofmaatregelen en natuurherstelmaatregelen. Het gaat primair om het realiseren van natuurherstel, waarbij een vermindering van de stikstofbelasting een belangrijk middel is, naast andere middelen. Er wordt niet alleen gekeken naar stikstofreductie. Het gaat om een breed pakket aan maatregelen en zodoende is dan ook geen sprake van een tunnelvisie. - Voor kennisgeving aangenomen. - Het belang van landbouwgronden voor de voedselproductie komt in de omgevingsvisie tot uitdrukking. Dat blijkt onder meer uit de ruimtelijke keuze om in het gebied 'open kom' de (grondgebonden) agrarische ontwikkelingsmogelijkheden het primaat te geven. In de 'open kom' ligt de nadruk op ruimte voor agrarische bedrijvigheid, in combinatie met het behoud en versterken van de openheid van het landschap. Dat staat onder meer in de kernopgaven 4 (p. 40) en 9 (p. 66). Wel is uitbreiding aan voorwaarden verbonden, zoals dat nu ook al het geval is. Daarnaast blijkt het uit de keuze om bij stedelijke ontwikkelingen (zoals woningbouw) eerst naar inbreidingsmogelijkheden te kijken in plaats van uitbreiding (en als wordt uitgebreid, eerst naar een richting gekeken wordt waar landbouw niet de primaire functie heeft, te weten het 'droge land'). Een belangrijke reden is een zorgvuldig ruimtegebruik en de druk op landbouwgrond (voedselproductie) en het landschap te beperken. De (grondgebonden) landbouw heeft ook een prominente plek in het beeld hoe wij onze gemeente over 20 jaar zien (zie h. 7, p. 29). De ontwikkeling van de (grondgebonden) landbouw vraagt wel om een goede inpassing in de omgeving (landschap, milieu). Aangezien er nadrukkelijk oog is voor de belangen van de landbouw, herkennen wij ons niet in het beeld van het 'reduceren' van de landbouwfunctie. - In hoofdstuk 10 beschrijven wij in algemene zin onder welke omstandigheden de gemeente een voorkeursrecht mag vestigen. Daarbij geven wij ook aan dat de gemeente Zaltbommel per situatie bepaalt hoe het beleid omtrent het grondbeleid is. Ook in de gemeente Maasdriel wordt alleen gebruik gemaakt van een voorkeursrecht indien nodig. In de omgevingsvisie wordt dus geen specifieke beleidslijn voor het toepassen van het voorkeursrecht gemeenten bepaald. <u>Conclusie de zienswijze leidt wel tot aanpassing van de omgevingsvisie.</u>	binnendijs gelegen gebied tussen de primaire waterkering en de oude dijk. Zie verder in figuur II onder de tabel. Punt 8 op de actielijst van kernopgave 1 wordt als volgt aangepast: 'we stimuleren het verminderen van de stikstofuitstoot op onze stikstofgevoelige natuurgebieden. <u>In regionaal verband werken we hierin samen in het Regionaal Uitvoeringsplan Stikstof. De uitvoering hiervan richt zich voor al op het benutten van (mee)koppelkansen in lopende maatregelen, ontwikkelingen en projecten binnen verschillende beleidsthema's</u>'.
10	271811	01-02-2022	- Indiener verzoekt de aanduidingen 'Behouden van buffers tussen de kernen' van de BommelerVisiekaart af te halen, omdat deze in de praktijk al zijn verdwenen met uitzondering tussen Kerkwijk en Delwijnen en het belemmert eventuele uitbreidingsmogelijkheden van de kernen Bruchem en Zaltbommel. - Indiener verzoekt de begrenzing van het 'droge land' aan te passen in lijn met de begrenzing van het 'gemengd landelijk gebied' uit de structuurvisie Buitengebied.	Met de aanduiding 'behouden van buffers tussen de kernen' geven wij aan dat wij als doel hebben dat de verschillende kernen niet aan elkaar moeten groeien en tussen de kernen een meer open en/of groene ruimtes blijven bestaan. Wij willen dat het individuele karakter van de kernen behouden blijft. In de praktijk zijn de (groene) ruimtes tussen kernen op bepaalde plekken nadrukkelijker aanwezig dan op andere plekken. Wij hebben ook de wens dat op plekken, waar die ruimten nu minder aanwezig zijn, kernen niet (verder) aan elkaar	Op p. 40 (kernopgave 2), 1ste kolom, 4de alinea voegen wij een zin toe en passen wij de laatste zin als volgt aan: 'Nieuwe ontwikkelingen in deze gebieden zijn niet per definitie uitgesloten, maar wel met nadruk op het groene karakter en voorkomen van het aan elkaar groeien van kernen. Bij eventuele

				groeien. Dat geldt ook voor de kernen Bruchem en Zaltbommel, waartussen al een bebouwingslint aanwezig is. In de (groene) ruimten tussen de kernen is het creëren van een groen raamwerk (voor landschappelijke inpassing, biodiversiteit, klimaatadaptatie en uitloopruimte voor kernen) een belangrijk element dat bij stedelijke uitbreidingen een plaats moet krijgen. De aanduiding heeft niet het doel om eventuele uitbreidingen van kernen tegen te houden, maar juist om te zorgen voor een goede inpassing ervan. In de periode na deze omgevingsvisie bekijken wij, bijvoorbeeld in visies op kernniveau, wat gewenste uitbreidingsrichtingen voor de kernen zijn en binnen welke kaders en voorwaarden dat plaatsvindt. Hierbij betrekken wij ook de aangegeven buffers. Wij voegen aan de 4de alinea op p. 40 ter verduidelijking een zin toe passen de laatste zin als volgt aan: 'Nieuwe ontwikkelingen in deze gebieden zijn niet per definitie uitgesloten, maar wel met nadruk op het groene karakter en voorkomen van het aan elkaar groeien van kernen. Bij eventuele woningbouwontwikkeling in de ruimten tussen de kernen worden klimaatbestendigheid, landschappelijke inpassing, biodiversiteit en groene ruimte integraal en nadrukkelijk meegenomen'. Daarnaast vullen wij de tekst in hoofdstuk 9, p. 92 (2de kolom) bij de 5de bullet als volgt aan: 'Behouden van buffers tussen de kernen (eventuele ontwikkelingen in deze gebieden hebben een groen karakter en mogen er niet toe leiden dat kernen aan elkaar groeien)'. 2. Wij constateren dat de begrenzing hier afwijkt ten opzichte van de structuurvisie. De zone direct ten zuiden van de Krangstraat in het gebied tussen Bruchem en Zaltbommel is nu als 'open kom' weergegeven. Het gebied is onderdeel van de oude oeverwal tussen Zaltbommel, Kerkwijk en Bruchem. Dit gebied voegen wij toe aan het 'droge land'. Het gebied direct ten noorden van de Krangstraat en ten oosten van het tankstation en de carpoolplaats was in de structuurvisie aangeduid als 'gemengd landelijk gebied'. Wij vinden de aanduiding 'open kom', zoals het op de visiekaart heeft, beter passend. Het maakt geen deel uit van de oeverwal en het gebied is in de provinciale omgevingsverordening aangeduid als 'waardevol open gebied'. <u>Conclusie:</u> de zienswijze leidt wel tot aanpassing van de omgevingsvisie.	woningbouwontwikkeling in de ruimten tussen de kernen worden klimaatbestendigheid, landschappelijke inpassing, biodiversiteit en groene ruimte integraal en nadrukkelijk meegenomen'. - Op p. 92 (hoofdstuk 9), 2de kolom, vullen wij de tekst de 5de bullet aan: 'Behouden van buffers tussen de kernen (eventuele ontwikkelingen in deze gebieden hebben een groen karakter en mogen er niet toe leiden dat kernen aan elkaar groeien)'. - Het gebied tussen Bruchem en Zaltbommel, ten zuiden van de Krangstraat, dat is aangeduid als 'open kom', wordt aangeduid als 'droge land'. Zie verder in figuur III onder de tabel.
11	271846	01-02-2022	- Indiener heeft geen opmerkingen op de Ov. - Indiener wijst op het handhaven van zichtlijnen, omdat dit nu niet gebeurt aangezien tuinbouw zich ontwikkelt in de open kommen en niet wordt beperkt tot de intensiveringsgebieden (zoals in Zuilichem). - Indiener wijst op de wens van de gemeente om zoveel mogelijk gebruik maken van lokale arbeidskrachten wat in de praktijk wordt gelogenstraft. Lokale bewoners worden verdrongen. - Indiener wijst ook op negatieve effecten als gevolg van de tuinbouw op het gebied van lichthinder en vrachtverkeer. - Indiener heeft een persoon die bekend is in de sector gevraagd tuinders voor te lichten en te wijzen op belang van draagvlak bij de bevolking.	- Voor kennisgeving aangenomen. - De ontwikkeling van tuinbouw vindt plaats in de intensiveringsgebieden en in de reserveconcentratie-gebieden. Hiervoor gelden randvoorwaarden, onder meer het landschappelijk inpassen en een goede afwikkeling van het (vracht)verkeer. Hiervoor zijn regels opgenomen in het inpassingsplan (provinciaal bestemmingsplan). In Zuilichem is een tuinbouwbedrijf (gedeeltelijk) ontwikkeld in het reserveconcentratiegebied. Dat komt omdat in het intensiveringsgebied geen ruimte was voor een bedrijf van dergelijke omvang. Met het concentreren van tuinbouw in de intensiveringsgebieden (en reserve-concentratiegebieden), en het inpassen van de tuinbouw, is het doel de impact op het landschap zoveel mogelijk te beperken. Daarnaast is het doel om tuinbouw te saneren of te verplaatsen uit de minst geschikte gebieden (de extensiveringsgebieden). Sinds 2011 werken gemeenten, provincie en waterschap samen aan deze doelen via het Projectbureau Herstructurering Tuinbouw Bommelerwaard (PHTB). - De inzet van internationale werknemers in de tuinbouwsector blijkt noodzakelijk doordat de bedrijven niet aan voldoende lokaal personeel kan komen. Om huisvesting van werknemers in goede banen te leiden, zowel voor werknemers zelf als voor de omgeving, hebben wij in 2019 het beleid huisvesting arbeidsmigranten vastgesteld. De kern van dit beleid is om werknemers zo veel mogelijk en onder strikte voorwaarden bij de werkgever te huisvesten. Daarnaast hebben wij maatregelen genomen om van het verkameren van woningen in kernen tegen te gaan (via een apart bestemmingsplan). Wij willen hiermee de impact op de stad en dorpskernen verkleinen. - In het kader van de herstructurering van de tuinbouw, waarvoor het PHTB is opgericht, voeren wij maatregelen uit voor verbetering van de verkeerssituatie in en om de intensiveringsgebieden. Dat leidt tot meer verkeersveiligheid en een betere verkeersafwikkeling. Voor het tegengaan lichthinder geldt separate (milieu)wetgeving. Wanneer nodig treden wij handhavend op. - Wij onderschrijven het belang om met zowel inwoners als de tuinbouwsector goed in gesprek te blijven. <u>Conclusie:</u> de zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie.	n.v.t.

12	271849	01-02-2022	1. Indiener heeft geen opmerkingen op de Ov. 2. Indiener vraagt zich af wat de Ov betekent voor de bedrijfsvoering van hun bedrijf.	1. Voor kennisgeving aangenomen. 2. De omgevingsvisie spreekt zich niet uit over de ontwikkelingsmogelijkheden van een individueel bedrijf. In het op te stellen omgevingsplan wordt duidelijk wat is toegestaan op het niveau van een perceel. Conclusie: de zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie.	n.v.t.
13	271894	01-02-2022	1. Indiener meldt geschrokken te zijn van wat in de omgevingsvisie staat over voedselproducerende (pluimvee)bedrijven in de Bommelerwaard; 2. Indiener vindt dat bedrijven op slot worden gezet en hun toekomstperspectief wordt ontnomen. 3. Indiener kan in de toekomst geen overdekte uitloop bij hun vleeskuikenstallen maken, omdat het staloppervlak wordt vergroot. Indiener wil dat kunnen doen om diervriendelijker te gaan produceren.	1. Wij verwijzen hier naar punt 1 uit de beantwoording van zienswijze 7. 2. Wij verwijzen hier naar punt 2 uit de beantwoording van zienswijze 7. 3. De omgevingsvisie spreekt zich niet uit over de ontwikkelingsmogelijkheden van een individueel bedrijf. Wij doen in het kader van de visie geen uitspraak of op het perceel wordt meegewerkt aan uitloop bij de vleeskuikenstallen. In de visie staat dat de gemeente stimuleert dat bestaande niet-grondgebonden intensieve veehouderijen omschakelen naar een biologische bedrijfsvoering of een lokaal grondgebonden bedrijfsvoering of een bedrijfsvoering die voldoet aan de laatste milieu- en/of dierenwelzijnseisen. Hiervoor biedt de gemeente ontwikkelruimte (plussenbeleid). Dat betekent dat het bieden van ontwikkelruimte aan een niet-grondgebonden, intensieve veehouderij om te kunnen voldoen aan de laatste milieu- en/of dierenwelzijnseisen tot de mogelijkheden behoort. Welke voorwaarden gelden en welke ruimte voor een individueel bedrijf mogelijk is, is maatwerk en wordt per situatie afgewogen. Conclusie: de zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie.	n.v.t.
14	271896	01-02-2022	1. Indiener heeft geen opmerkingen op de Ov. 2. Indiener wil medewerking van de gemeente voor de bouw van een tweede bedrijfswoning bij zijn melkveebedrijf in Brakel. Hij geeft daarbij een voorbeeld hoe het toestaan van een tweede bedrijfswoning kan worden onderbouwd.	1. Voor kennisgeving aangenomen. 2. De omgevingsvisie spreekt zich niet uit over de ontwikkelingsmogelijkheden van een individueel bedrijf. Wij doen in het kader van de visie geen uitspraak of op het perceel wordt meegewerkt aan een 2de bedrijfswoning. Wij beschouwen de reactie als een impliciete vraag of in bepaalde gevallen een tweede bedrijfswoning bij een agrarisch bedrijf mogelijk is. In de basis vinden wij bij elk agrarisch bedrijf één bedrijfswoning is toegestaan. Het is door technologie steeds beter mogelijk om een bedrijf op grotere afstand in de gaten te houden. Daarnaast is het reëel dat een 2de bedrijfswoning op den duur wordt afgesplitst van een bedrijf en daardoor een burgerwoning of voormalig agrarische bedrijfswoning wordt. Dat leidt tot extra niet-agrarische functies in het buitengebied, die niet overal gewenst zijn, en mogelijk tot een toename aan belemmeringen voor ontwikkeling van agrarische bedrijven. Wij kunnen echter ons bijzondere situaties voorstellen waarbij een 2de bedrijfswoning noodzakelijk kan zijn voor de bedrijfsvoering. Bijvoorbeeld bij een aanzienlijke schaalvergroting van een grondgebonden agrarisch bedrijf of bij een transitie van een agrarisch bedrijf naar een biologische bedrijfsvoering of een lokaal grondgebonden bedrijfsvoering en sprake daarbij is van een aanzienlijk arbeidsintensieve(re) bedrijfsvoering. De noodzaak van een dergelijke bedrijfswoning moet dan worden aangetoond door de initiatiefnemer. Wij gaan wel uit van een tijdelijke situatie of een situatie waarbij elders en (overtollige) woning wordt gesaneerd. Wij vullen de tekst op p. 48 van de omgevingsvisie hierop aan. Conclusie: de zienswijze leidt wel tot aanpassing van de omgevingsvisie.	De tekst in kernopgave 4 op p. 48 wordt aangevuld: '<u>In de gemeente Zaltbommel is in de basis bij elk agrarisch bedrijf één bedrijfswoning toegestaan. In bijzondere situaties kan een tweede bedrijfswoning noodzakelijk zijn voor de bedrijfsvoering. Bijvoorbeeld bij een aanzienlijke schaalvergroting van een grondgebonden agrarisch bedrijf of bij het omschakelen van een agrarisch bedrijf naar een biologische bedrijfsvoering of een lokaal grondgebonden bedrijfsvoering. Om deze transitie naar een meer kringloopgerichte landbouw te faciliteren en hierbij sprake is van een aanzienlijk arbeidsintensievere bedrijfsvoering, is een tweede bedrijfswoning mogelijk. De initiatiefnemer dient de noodzaak wel aan te tonen. Het uitgangspunt is een tijdelijke situatie of een situatie waarbij op een andere locatie een (overtollige) bedrijfswoning wordt gesloopt</u>'.
15	271906	01-02-2022 (ingekomen 02-02-2022)	1. Indiener complimenteert gemeente met zorgvuldigheid waarmee de situatie in de sector is onderzocht voordat beleid is gevormd. Met de visie toont de gemeente het wederzijdse belang in te zien. Wel zijn er aandachtspunten; 2. Indiener vraagt om geen ruimtelijke begrenzing te verbinden aan het areaal beschikbare landbouwgrond. Indiener vraagt om geen ruimtelijke begrenzing te verbinden aan het areaal beschikbare landbouwgrond. Die zijn nodig om te kunnen blijven spreken van grondgebonden landbouw (beschikbaarheid is nodig op basis van eisen Meststoffenwet); 3. Indiener vraagt erkenning van de bestaande landschapskwaliteiten, geomorfologische en aardkundige kwaliteiten die in voorgaande visies van groot belang waren; 4. Indiener waarschuwt voor meer stikstofgevoelige natuur buiten de bestaande Natura 2000 gebieden. Dat gaat leiden tot een externe werking; 5. Indiener verzoekt gemeente om de kaart met Natura 2000 gebieden en de overige in de verordening vastgestelde natuur vast te leggen als bijlage van de omgevingsvisie; 6. Ten onrechte wordt vermeld dat honderden ha aan uiterwaard in GNN liggen. Als behoefte aan betere biodiversiteit is, richt dan op de percelen in provinciaal eigendom en die van terrein beherende organisaties. Ook is in uiterwaard sprake van akkerbouw en fruitteelt (en niet alleen grasland, dat op p. 120 als enige agrarisch gebruik wordt genoemd). De uiterwaarden	1. Voor kennisgeving aangenomen. 2. Wij verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze 20 bij punt 4 en zienswijze 9 bij punt 6. 3. Wij verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze 20 bij punt 6. 4. Wij verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze 20 bij punt 7. 5. Wij verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze 20 bij punt 8. 6. Wij verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze 20 bij punt 9. 7. Wij verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze 20 bij punt 10. 8. Wij verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze 20 bij punt 11. 9. Masterplan Maas gaat over het grondgebied van de gemeente Maasdriel. In het masterplan zijn ambities weergegeven die richtinggevend zijn en nadere uitwerking behoeven. Bij de nadere uitwerking zal ook afstemming plaatsvinden met betrokken partijen, waaronder Rijkswaterstaat. Het is ons bekend dat deze sectoren het zwaar hebben gehad vanwege de lockdowns. Wij vinden het dan ook van belang dat zij de kans krijgen om te kunnen herstellen daarvan. 10. Wij verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze 20 bij punt 12. 11. Wij verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze 20 bij punt 13. 12. Wij verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze 20 bij punt 14. 13. Wij verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze 9 bij punt 3. 14. (Extensief) recreatief medegebruik van natuurgebieden is mogelijk als	Zie zienswijzen 9 en 20.

			langs de Maas, Afgedamde Maas, Alem en Bergsche Maas zijn overwegend niet als natuur in gebruik. Op p. 92 (hoofdstuk 9) staat 'agrarisch gebruik' bij 'buitendijks' land' ten onrechte op de laagste plek. 7. Indiener verzoekt de op p.120 gemelde twee jaarlijkse overstroming van de Maas uiterwaarden te herzien, omdat dit in de praktijk niet gebeurt; 8. Indiener verzoekt gemeente om de rol van uiterwaarden voor de regenwater/klimaatopgaven te herzien. In de ogen van de indiener begint het met het vasthouden van water in en nabij de wijk; 9. Masterplan Maas richt zich op watertoerisme. Buitendijks is Rijkswaterstaat het bevoegd gezag en niet de gemeente. Voor welke activiteiten wordt toestemming van Rijkswaterstaat verwacht. Vergeet niet dat de horeca en de recreatie- en cultuursector te lijden gehad heeft onder de lockdowns. 10. Het mag niet zo zijn dat bestaande natuurwaarden vernietigd worden doordat met een wijziging van strategie naar niet aanwezige waarden een beter subsidiedoel wordt nagestreefd. 11. Indiener verzoekt de gemeente om de agrarische functie van landbouwgrond buitendijks de hoofdfunctie te laten blijven en andere biodiversiteitsdoelen secundair hieraan te laten zijn; 12. Indiener verzoekt de gemeente om zich bij het voornemen om meer biodiversiteit, natuur inclusief en natuur te beogen zich te beperken tot het provinciaal beleid rond GNN en Groen Ontwikkelzone; 13. Indiener wijst op de op p.38 gemeente opmerking over stikstof en wil dat de GMS niet blindelings wordt geïmporteerd in de omgevingsvisie; 14. Verstoring van natuur (door recreatie en toerisme) in natuurgebieden lijkt voor de ambities geen probleem. 15. Indiener waarschuwt voor een tunnelvisie en grote ongekende uitgaven omtrent stikstof; 16. Indiener meldt dat bij de kernkwaliteiten van de dijken de agrarische functie ontbreekt (p.144); 17. Indiener wijst gemeente op een onderzoek van Louis Blok waaruit blijkt dat gangbare landbouw beter scoort op de doelen water- en biodiversiteit; 18. Indiener stelt dat de bestaande landbouwgebieden in de Bommelerwaard voor de productie van voedsel van nationaal belang zijn en bescherming behoeven in plaats van reduceren van de landbouwfunctie; 19. Indiener vindt dat er op basis van een brede omgevingsvisie af moet worden gezien van het voorkeursrecht. Dit is in de ogen van de indiener een onredelijke dwangmaatregel;	dat niet leidt tot een te grote verstoring of druk op deze gebieden. 15. Wij verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze 9 bij punt 4. 16. Wij verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze 20 bij punt 18. 17. Voor kennisgeving aangenomen. 18. Wij verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze 9 bij punt 6. 19. Wij verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze 9 bij punt 7. <u>Conclusie</u> de zienswijze leidt wel tot aanpassing van de omgevingsvisie.	
16	271927	02-02-2022 (aanvulling 10-03-2022)	1. Indiener complimenteert gemeente met zorgvuldigheid waarmee de situatie in de sector is onderzocht voordat beleid is gevormd. Met de visie toont de gemeente het wederzijdse belang in te zien. Wel zijn er aandachtspunten; 2. Indiener vraagt om geen ruimtelijke begrenzing te verbinden aan het areaal beschikbare landbouwgrond. Die zijn nodig om te kunnen blijven spreken van grondgebonden landbouw (beschikbaarheid is nodig op basis van eisen Meststoffenwet); 3. Indiener waarschuwt voor meer stikstofgevoelige natuur buiten de bestaande Natura 2000 gebieden. Dat gaat leiden tot een externe werking. 4. Indiener verzoekt gemeente om de kaart met Natura 2000 gebieden en de overige in de verordening vastgestelde natuur vast te leggen als bijlage van de omgevingsvisie; 5. Ten onrechte wordt vermeld dat honderden ha aan uiterwaard in GNN liggen. Als behoefte aan betere biodiversiteit is, richt dan op de percelen in provinciaal eigendom en die van terrein beherende organisaties. Ook is in uiterwaard sprake van akkerbouw en fruitteelt (en niet alleen grasland, dat op p. 120 als enige agrarisch gebruik wordt genoemd). De uiterwaarden langs de Maas, Afgedamde Maas, Alem en Bergsche Maas zijn overwegend niet als natuur in gebruik. Op p. 92 (hoofdstuk 9) staat 'agrarisch gebruik' bij 'buitendijks' land' ten onrechte op de laagste plek. 6. Indiener verzoekt de op p.120 gemelde twee jaarlijkse overstroming van de Maas uiterwaarden te herzien, omdat dit in de praktijk niet gebeurt; 7. Ten onrechte wordt op p. 28 de indruk gewekt dat de uiterwaarden veel en jaarlijks overstroomden. 8. Indiener verzoekt de gemeente om de agrarische functie van landbouwgrond buitendijks de hoofdfunctie te laten blijven en andere biodiversiteitsdoelen secundair hieraan te laten zijn; 9. Indiener verzoekt de gemeente om zich bij het voornemen om meer biodiversiteit, natuur inclusief en natuur te beogen zich te beperken tot het provinciaal beleid rond GNN en Groen Ontwikkelzone; 10. Indiener verzoekt gemeente om de actuele kaart van het Gelders Natuur Netwerk met duiding voor Natura 2000 gebieden en Gelders Natuur Netwerk op te nemen in de omgevingsvisie; 11. Indiener wijst op de op p.38 gemeente opmerking over stikstof en wil dat de GMS niet blindelings wordt geïmporteerd in de omgevingsvisie; 12. Indiener waarschuwt voor een tunnelvisie en grote ongekende uitgaven omtrent stikstof; 13. Indiener stelt dat de bestaande landbouwgebieden in de Bommelerwaard	1. Voor kennisgeving aangenomen. 2. Wij verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze 20 bij punt 4 en zienswijze 9 bij punt 6. 3. Wij verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze 20 bij punt 7. 4. Wij verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze 20 bij punt 8. 5. Wij verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze 20 bij punt 9. 6. Wij verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze 20 bij punt 10. 7. Op p. 28 ('Bommelerwaard: Eiland tussen Maas & Waal') passen wij de 2de zin in de 4de alinea als volgt aan: 'Regelmatig ondergelopen uiterwaarden met de stromende rivier als statig overheersende achtergrond' (het woord 'frequent' vervangen wij door 'regelmatig'). 8. Wij verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze 20 bij punt 13. 9. Wij verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze 20 bij punt 14. 10. Wij verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze 20 bij punt 8. 11. Wij verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze 9 bij punt 3. 12. Wij verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze 9 bij punt 4. 13. Wij verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze 9 bij punt 6. 14. Wij verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze 9 bij punt 7. 15. Het is naar onze mening te vroeg om een afdoende beeld te hebben van de gevolgen van de oorlog in Oekraïne voor de lange termijn zoals gevolgen voor de landbouw(productie). Wij vinden het geen aanleiding om de omgevingsvisie hierop aan te passen. Daarbij merken wij op dat het belang van (voldoende) landbouwgrond voor de voedselproductie op verschillende plekken in de omgevingsvisie wordt benadrukt, zoals in kernopgave 3 (p. 43) en kernopgave 4 (p. 47). <u>Conclusie:</u> de zienswijze leidt wel tot aanpassing van de omgevingsvisie.	- In hoofdstuk 7 passen wij op p. 28 ('Bommelerwaard: Eiland tussen Maas & Waal') de 2de zin in de 4de alinea als volgt aan: 'Regelmatig ondergelopen uiterwaarden met de stromende rivier als statig overheersende achtergrond' (het woord 'frequent' vervangen wij door 'regelmatig'). - Zie verder zienswijzen 9 en 20.

			voor de productie van voedsel van nationaal belang zijn en bescherming behoeven in plaats van reduceren van de landbouwfunctie; 14. Indiener vindt dat er op basis van een brede omgevingsvisie af moet worden gezien van het voorkeursrecht. Dit is in de ogen van de indiener een onredelijke dwangmaatregel; 15. Indiener vraagt de gemeente om, gezien de oorlog in Oekraïne, in te zetten op het behoud van landbouwgrond en zet in op natuur in bestaande natuurgebieden. Als schaarste in brandstoffen en kunstmest ontstaat, volgt een natuurlijke extensivering van de grondgebonden landbouw. Dan is meer grond voor voedsel nodig.		
17	271942	02-02-2022	1. Indiener wijst op dat het opgenomen bedrijfsterrein-vlak voor de steenfabriek De Rijswaard niet in overeenstemming is met het geldende bestemmingsplan. 2. Indiener verzoekt een deel van Arkenswaard (Nederhemert) niet op te nemen als gebied waar windenergie mogelijk zou zijn.	1. Het bedrijfsterrein van de steenfabriek De Rijswaard in Aalst brengen wij in overeenstemming met het bestemmingsvlak van het geldende bestemmingsplan. 2. In de bijlage van de omgevingsvisie is de energiekansenkaart windenergie opgenomen. De kaart is afkomstig uit het op 18 maart 2021 vastgestelde zon- en windbeleid. In de omgevingsvisie verwijzen wij naar dat beleid en maken wij niet nogmaals een afweging in gebieden die wel of niet kansrijk zijn voor windenergie. <u>Conclusie de zienswijze leidt wel tot aanpassing van de omgevingsvisie.</u>	Op de visiekaart en de waardenkaart passen we het bedrijfsterrein De Rijswaard zo aan dat het aansluit bij het geldende bestemmingsplan. Zie verder in figuur IV onder de tabel.
18	272012	02-02-2022 (ingekomen 03-02-2022) (aanvulling 08-03-2022, ingekomen 09-03-2022)	1. Indiener geeft aan dat ten onrechte een vrij negatief beeld wordt geschetst over veehouderijen en in het bijzonder intensieve veehouderij, het beoogde beleid gaat fors ten koste van de schaarse beschikbare ruimte aan landbouwgrond. 2. Indiener wijst op de op p. 38 gemaakte opmerking over stikstof en wil dat de GMS niet blindelings wordt geïmporteerd in de omgevingsvisie. Aanvulling 3. Indiener vraagt gemeente om beleid bij te stellen aan de nieuwe realiteit (de oorlog in Oekraïne) door de omgevingsvisie hiermee te herijken. 4. Indiener stelt vraagtekens bij de claim dat de biodiversiteit achteruit gaat, gelet op de toename in het areaal natuur. 5. Indiener stelt vraagtekens bij de noodzakelijkheid om tot grondgebondenheid te komen ten einde de nitraatnormen van de KRW te behalen. Daarbij verwijst indiener naar voorgestelde maatregelen uit het regeerakkoord en het onlangs gepresenteerde 7e actieprogramma nitraat. 6. Indiener geeft aan dat vervanging van kunstmest door organische mest een grote bijdrage kan leveren in de oplossing van het stikstofprobleem.	1. Zie beantwoording zienswijze 7, punt 1 en beantwoording zienswijze 9 punt 6. 2. Zie beantwoording zienswijze 9 onder punt 3. 3. Zie beantwoording zienswijze 16 onder punt 15. 4. Wij hebben geen twijfels bij de achteruitgang van de biodiversiteit. Voor wat betreft de verbetering van de biodiversiteit is ons doel dat juist ook buiten natuurgebieden de biodiversiteit wordt verbeterd. Wij zien ook juist kansen voor een omslag naar een meer natuur-inclusieve landbouw. Dat is in lijn met landelijk en provinciaal beleid. Wij zijn hierin niet strenger dan dat beleid. 5. Het kabinetsbeleid kunnen we via de omgevingsvisie niet beïnvloeden. Wij volgen hierin de landelijke besluiten. 6. Voor kennisgeving aangenomen. Ten aanzien van de aanpak stikstof volgen wij landelijke regelgeving. <u>Conclusie de zienswijze leidt wel tot aanpassing van de omgevingsvisie.</u>	Zie zienswijze 9.
19	272016/244700	01-02-2022 (ingekomen 03-02-2022) (aanvulling 09-03-2022, ingekomen 09-03-2022, ingekomen 11-03-2022)	1. Indiener complimenteert gemeente met zorgvuldigheid waarmee de situatie in de sector is onderzocht voordat beleid is gevormd. Met de visie toont de gemeente het wederzijdse belang in te zien. Wel zijn er aandachtspunten. 2. Indiener vraagt om geen ruimtelijke begrenzing te verbinden aan het areaal beschikbare landbouwgrond. Die zijn nodig om te kunnen blijven spreken van grondgebonden landbouw (beschikbaarheid is nodig op basis van eisen Meststoffenwet); 3. Indiener vraagt erkenning van de bestaande landschapskwaliteiten, geomorfologische en aardkundige kwaliteiten die in voorgaande visies van groot belang waren; 4. Indiener waarschuwt voor meer stikstofgevoelige natuur buiten de bestaande Natura 2000 gebieden. Dat gaat leiden tot een externe werking. 5. Indiener vraagt aandacht voor de ontwikkeling van landelijk en Europees mestbeleid qua taakverdeling tussen rundveehouderij, varkenshouderij en pluimveehouderij, gelet op wijzigingen in het beleid waardoor de omgevingsvisie mogelijk niet meer actueel is. 6. Gelet op de alinea op p. 40 dat landbouw een van de functies is, wenst indiener erkenning van behoud van gebruik van landbouwgrond. En dat andere functies in overleg met de grondgebruiker tot stand komen met een redelijke tegemoetkoming. 7. Indiener vraagt tevens de gemeenten een speculatiebeding toe te passen op verworven landbouwgrond om te voorkomen dat er een warmere bestemming dan beoogd volgt of er delfstoffen worden gewonnen. 8. Het verzoek aan de gemeente is om de kaart met Natura 2000 gebieden en de overige in de verordening vastgestelde natuur vast te leggen als bijlage van de omgevingsvisie. 9. Ten onrechte wordt vermeld dat honderden ha aan uiterwaard in GNN liggen. Als behoefte aan betere biodiversiteit is, richt dan op de percelen in provinciaal eigendom en die van terrein beherende organisaties. Ook is in uiterwaard sprake van akkerbouw en fruitteelt (en niet alleen grasland, dat op p. 120 als enige agrarisch gebruik wordt genoemd). De uiterwaarden langs de Maas, Afgedamde Maas, Alem en Bergsche Maas zijn overwegend niet als natuur in gebruik. Op p. 92 (hoofdstuk 9) staat 'agrarisch gebruik' bij 'buitendijks' land' ten onrechte op de laagste plek. 10. Indiener geeft aan dat de op p.120 gemelde twee jaarlijkse overstrooming van de Maas uiterwaarden in de praktijk niet gebeurt; 11. Indiener verzoekt gemeente om de rol van uiterwaarden voor de regenwater/klimaatopgaven te herzien. In de ogen van de indiener begint	1. Voor kennisgeving aangenomen. 2. Zie beantwoording zienswijze 20 onder punt 4. 3. Zie beantwoording zienswijze 20 onder punt 6. 4. Zie beantwoording zienswijze 20 onder punt 7. 5. Wij volgen vanzelfsprekend de beleidsontwikkelingen op rijks- en provinciaal niveau. Mocht nieuw beleid aanleiding geven voor herijking van de omgevingsvisie dan zullen we dit oppakken. Conform de beleidscyclus van de Omgevingswet zullen we de omgevingsvisie herijken waar er daartoe aanleiding is. 6. Zie beantwoording zienswijze 9 onder 6. Aanvullend daarop zijn we ons ervan bewust dat bijdragen aan maatschappelijke doelen terugverdient moeten worden en dat verdienmodellen daarvoor van belang zijn. 7. In de Bommelerwaard worden landbouwgronden bijna altijd verworven met het doel de bouw van woningen of bedrijventerreinen. Bij de onderhandelingen met betreffende eigenaren ligt de beoogde (toekomstige) situatie op tafel en vormt daarmee een onderdeel voor prijsvorming. Van een doorverkoop van gronden door de gemeente is vrijwel nooit sprake. De situatie in de Bommelerwaard maakt een anti-speculatiebeding zodoende niet noodzakelijk. Van delfstoffenwinning in agrarische grond is in de Bommelerwaard verder geen sprake. 8. Zie beantwoording zienswijze 20 onder 8. 9. Zie beantwoording zienswijze 20 onder 9. 10. Zie beantwoording zienswijze 20 onder 10. 11. Zie beantwoording zienswijze 20 onder 11. 12. Zie beantwoording zienswijze 15 onder 9. 13. Zie beantwoording zienswijze 20 onder punt 12. 14. Zie beantwoording zienswijze 20 onder punt 13. 15. Zie beantwoording zienswijze 20 onder punt 14. 16. De kaart op p. 122 hebben we overgenomen uit de landelijke atlas voor de leefomgeving, zoals in de bronvermelding is aangegeven. We zien niet in waarom deze niet correct zou zijn. 17. Zie beantwoording zienswijze 9 onder 3. 18. Zie beantwoording zienswijze 9 onder 4. 19. Zie beantwoording zienswijze 20 onder 18. 20. In bijlage 2 worden de kernkwaliteiten beschreven. Bij "open kommen" staat onder bestaande waarden "vochtige	- Zie zienswijzen 9 en 20. - Bij de procesnota wordt in bijlage I een lijst opgenomen van de partijen die zijn benaderd tijdens het communicatie-participatietraject. - Bij de procesnota wordt in bijlage II een lijst opgenomen van de partijen die zijn geïnformeerd bij de ter inzage legging van de ontwerp-omgevingsvisie voor het wettelijk vooroverleg.

		het met het vasthouden van water in en nabij de wijk; 12. Masterplan Maas richt zich op watertoerisme. Buitendijks is Rijkswaterstaat het bevoegd gezag en niet de gemeente. Voor welke activiteiten wordt toestemming van Rijkswaterstaat verwacht? Vergeet niet dat de horeca en de recreatie- en cultuursector te lijden gehad heeft onder de lockdowns. 13. Het mag niet zo zijn dat bestaande natuurwaarden vernietigd worden doordat met een wijziging van strategie naar niet aanwezige waarden een beter subsidiedoel wordt nagestreefd. 14. Indiener verzoekt de gemeente om de agrarische functie van landbouwgrond buitendijks de hoofdfunctie te laten blijven en andere biodiversiteitsdoelen secundair hieraan te laten zijn; 15. Indiener verzoekt de gemeente om zich bij het voornemen om meer biodiversiteit, natuur inclusief en natuur te beogen zich te beperken tot het provinciaal beleid rond GNN en Groen Ontwikkelzone; 16. Indiener geeft aan dat de gebieden Hurwenen, Alem en het gebied bij de Afgedamde Maas ten onrechte een natuur historie wordt toegewezen op de kaart archeologische landschappen en dat het echter hooggelegen gebieden waren. 17. Indiener wijst op de op p. 38 gemeente opmerking over stikstof en wil dat de GMS niet blindelings wordt geïmporteerd in de omgevingsvisie; 18. Indiener waarschuwt voor een tunnelvisie en grote ongekende uitgaven omtrent stikstof. 19. Indiener meldt dat bij de kernkwaliteiten van de dijken de agrarische functie ontbreekt (p.144); 20. Indiener vindt het geen goed idee om de grauwe gans of andere gravende dieren verder te stimuleren op landbouwgrond. 21. Indiener wijst gemeente op een onderzoek van Louis Blok waaruit blijkt dat gangbare landbouw beter scoort op de doelen water- en biodiversiteit; 22. Indiener stelt dat de bestaande landbouwgebieden in de Bommelerwaard voor de productie van voedsel van nationaal belang zijn en bescherming behoeven in plaats van reduceren van de landbouwfunctie; 23. Indiener verzoekt om grondbeleid te voeren dat grondgebondenheid stimuleert. Alle woningen buiten de kernen moeten aangemerkt worden als 'plattelandswoning'. 24. Bij het aantrekken van grote bedrijven op industrieterreinen moet voortaan ook gekeken worden naar of zon op dak of groen op dak en de impact die nieuwe arbeidsmigranten die het bedrijf aantrekt op de regio en de schaarse grond heeft. 25. Indiener stelt een koppeling voor tussen de ruimtebehoefte voor bedrijven, de behoefte aan hernieuwbare energie, de netwerkproblematiek en de VAB. Als energie-intensieve MKB-bedrijven kunnen vestigen in VAB, kunnen zij voor hun energie (elektriciteit en groen gas) door omliggende boeren bediend worden, is een win-win-win situatie. 26. De landbouwsector biedt grote mogelijkheden voor duurzame opwek van elektriciteit, waarbij zonnevelden op landbouwgrond niet nodig is. 27. Indiener verzoekt snelfietsroutes alleen langs hoofdinfrastructuur te realiseren gelet op de verkeersveiligheid. 28. Het belang van het behoud van de veerpont ontbreekt. 29. Wandelommetjes moeten in overleg met grondeigenaren tot stand komen. 30. Indiener vraagt aandacht voor belangen van grondeigenaren en toegankelijkheid voor hulpdiensten bij het autoluw maken van dijken. 31. De gemeente kan anticiperen op bestaande en nieuwe bedrijven die zich met gevaarlijke stoffen bezig houden. 32. Indiener verzoekt de gemeente vinger aan de pols te houden over de toepassing van vervuilde grond in KRW en hoogwaterprojecten. 33. Indiener verzoekt terughoudend te zijn bij het stellen aan voorwaarden voor onderzoek naar explosieven, omdat deze voornamelijk een arbobelang dienen bij projecten waar gebiedsvreemde partijen werken en dienen de veiligheid van zelfstandige boeren/ ondernemers in de praktijk niet. 34. Indiener verzoekt de gemeente zich niet te laten beheersen door modellen voor stikstof, maar te kijken naar de feitelijke waarneming, of door de Omgevingsdienst metingen naar stikstof uit te laten voeren. 35. Indiener verzoekt niet door te slaan met regelgeving over strenge eisen voor noodvoorzieningen bij evenementen, maar rekening te houden met duur, seizoen en mogelijke voorwaarden voor het af lassen of verzetten bij bepaalde weersomstandigheden. 36. Indiener vindt dat er op basis van een brede omgevingsvisie af moet worden gezien van het voorkeursrecht. Dit is in de ogen van de indiener een onredelijke dwangmaatregel. 37. Indiener verzoekt om de integriteit van de omgevingsvisie te waarborgen door een lijst van nevenactiviteiten op te stellen voor personen die iets in willen brengen over de eigendommen van anderen via de omgevingsvisie; 38. Indiener ziet graag een lijst met maatschappelijke organisaties en alle bestuursorganen die betrokken zijn geweest bij de omgevingsvisie toegevoegd worden. Aanvulling I	omstandigheden maken het aantrekkelijk voor weidevogels en ganzen". Dat wij dit als waarde benoemen betekent niet dat wij dit verder stimuleren. In grote delen van het buitengebied, waaronder de open kommen, heeft de landbouw het primaat of is nadrukkelijk aanwezig als een van de functies. Het aanwijzen van landbouwgronden voor weidevogels of ganzenfoerageergebied gebeurt door hogere overheden. Wij hebben niet de intentie om bij hogere overheden aan te geven deze gebieden te vergroten. 21. Voor kennisgeving aangenomen. 22. Wij verwijzen hiervoor naar onze beantwoording van zienswijze 9 bij punt 6. 23. Wij zien geen reden tot het voeren van een actief grondbeleid om de grondgebondenheid te stimuleren. Wij zien dit als een verantwoordelijkheid van de sector zelf. Wij zien niet in waarom alle woningen buiten de kernen aangemerkt moeten worden als plattelandswoning. Die kwalificatie heeft alleen meerwaarde als (voormalige) bedrijfswoningen, gelegen bij agrarische bedrijven die nog in werking zijn, niet meer als zodanig in gebruik zijn. 24. Nieuwe ontwikkelingen die niet passen in het bestemmingsplan (straks: omgevingsplan) worden getoetst aan de omgevingsvisie, zoals te lezen is in hoofdstuk 4. Nieuwe initiatieven moeten niet alleen de bestaande waarden versterken, ook moeten ze aansluiten bij een of meer kernopgaven. Wij zijn een groot voorstander voor 'zon op dak' of 'groen op dak'. In de visie staat dat we streven naar duurzame bedrijventerreinen (onder meer in hoofdstuk 9 en de actielijst bij kernopgave 5) wordt dit benoemd. In kernopgave 4 (p. 48) staat 'Bedrijven maken zoveel mogelijk gebruik van lokale arbeidskrachten'. Dat heeft betrekking op zowel agrarische als niet-agrarische bedrijven. De huidige tekst sluit niet-agrarische bedrijven niet uit. Onder kernopgave 9 hebben we aangegeven dat we regionaal willen samenwerken om de problematiek van het huisvesten van internationale werknemers gezamenlijk op te pakken. In kernopgave 5 geven we aan dat ons uitgangspunt is dat ruimte voor meer bovenlokale bedrijvigheid langs de A2 niet ten koste mag gaan van ruimte in dit gebied voor lokale ondernemers. Deze aspecten zullen nadrukkelijk meegenomen worden in de toetsing van nieuwe initiatieven, voor zover de jurisprudentie daar de ruimte voor biedt. 25. Het functieveranderingsbeleid (VAB-beleid) is een ruimtelijke regeling. Het VAB-beleid biedt ruimte voor omschakeling van agrarische bedrijven naar niet-agrarische bedrijven. Het gaat hier wel om bedrijven die in de basis thuishoren in het buitengebied. Ook biedt het VAB-beleid de mogelijkheid voor een veldopstelling van zonnepanelen op de plek waar agrarische bebouwing is gesloopt (dus binnen het voormalige bouwvlak). In de basis zijn wij positief als koppeling voor wat betreft energie-uitwisseling tussen de agrarische sector en niet-agrarische sector. Dat moet echter niet leiden tot het vestigen van energie-intensieve bedrijven in het buitengebied. 26. Wij zijn het eens met de indiener dat zoveel mogelijk landbouwgrond beschikbaar moet blijven voor de voedselproductie. In de gemeente Zaltbommel worden zonnevelden in principe niet op landbouwgrond geplaatst. In de gemeente Maasdriel wil dat slechts zeer beperkt toestaan, ook om zoveel mogelijk landbouwgrond beschikbaar te houden voor de voedselproductie en gezien de overige ruimtelijke claims op landbouwgrond. Dit verwoorden wij in de visie op p. 43. 27. Snelfietsroutes worden in regionale samenwerking aangelegd. Bij het bepalen van de routes is verkeersveiligheid een belangrijk onderdeel van de afweging. De paden voor snelfietsroutes worden zo min mogelijk gecombineerd met andere vervoerstypen. Bij knooppunten en, in sommige gevallen, op beperkte delen van de routes komen verschillende vervoersmiddelen elkaar tegen. Hier dragen een heldere weginrichting en voorrangssituatie bij aan de verkeersveiligheid. 28. De omgevingsvisie is een visie op hoofdlijnen. Het belang van het behoud van de veerpont(en) onderschrijven wij. In regionaal verband zetten wij in op het behoud van de veerpont(en). Wij vinden het echter niet noodzakelijk dit specifiek in deze visie op hoofdlijnen te benoemen. 29. Wij onderschrijven deze stelling. Wandelommetjes kunnen nooit zonder overleg en redelijke afspraken met de grondeigenaren tot stand gebracht worden. 30. Het autoluw maken van de dijken is geen beleidsuitgangspunt van ons. Wel is de verkeersveiligheid op de dijken een aandachtspunt, zoals te lezen is op p 56. We werken hieraan door middel van het fietsbeleid van de beide gemeenten en (in Zaltbommel) een afwaardering van de snelheid van 80 km/u naar 60 km/u met de	
--	--	--	---	--

			39. Indiener vraagt gemeente om beleid bij te stellen aan de nieuwe realiteit (de oorlog in Oekraïne) door de omgevingsvisie hiermee te herijken. Aanvulling II 40. Indiener benadrukt zijn eerder bekend gemaakte standpunt over de Gelderse Maatregelen Stikstof.	bijbehorende weginrichtingsmaatregelen. Bij daadwerkelijke plannen voor herinrichting maken toegankelijkheid en bereikbaarheid voor grondeigenaren en hulpdiensten nadrukkelijk deel uit van de afwegingen. 31. Vanzelfsprekend moeten bestaande en nieuwe bedrijven voldoen aan de regelgeving op het gebied van veiligheid. 32. Deze aanbeveling nemen wij ter harte. 33. Wij willen onveilige en ongezonde situaties voorkomen en zetten ons in voor de bescherming van personen (p. 82). Tegelijkertijd willen we burgers en ondernemers niet onnodig op kosten jagen. 34. Het stikstofbeleid is primair een verantwoordelijkheid van het rijk en de provincie. De gemeenten zijn hierin volgend. 35. Wij willen onveilige en ongezonde situaties voorkomen en zetten ons in voor de bescherming van personen (p 82). Tegelijkertijd willen we burgers en ondernemers niet onnodig op kosten jagen. Per evenement beogen we een redelijke en zorgvuldige afweging te maken ten aanzien van de te nemen maatregelen. 36. Wij verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze 9 bij punt 7 37. Indiener lijkt hier vraagtekens te plaatsen bij de integriteit van (onder meer) medewerkers die betrokken zijn bij de omgevingsvisie. Wij herkennen ons hier in geen enkel opzicht in en distantiëren ons met klem daarvan. 38. Wij voegen bij deze procesnota een overzicht toe met alle partijen die wij hebben benaderd tijdens het communicatie- en participatietraject voor de omgevingsvisie. Ook voegen wij bij deze procesnota een overzicht toe van partijen (overlegpartners) die wij hebben geïnformeerd op het moment dat wij de ontwerp-omgevingsvisie ter inzage legden (wettelijk vooroverleg). Aanvulling I 39. Zie beantwoording zienswijze 16 onder 15. Aanvulling II 40. Zie beantwoording zienswijze 9 onder 3. Conclusie: de zienswijze leidt wel tot aanpassing van de omgevingsvisie.	
20	272018	02-02-2022 (ingekomen 03-02-2022)	1. Indiener complimenteert gemeente met zorgvuldigheid waarmee de situatie in de sector is onderzocht voordat beleid is gevormd. Met de visie toont de gemeente het wederzijdse belang in te zien. Wel zijn er aandachtspunten; 2. Indiener verzoekt gemeente om de indicatie "natte land" van de percelen in het tussengebied van de Waalbandijk(en) binnendijs in Gameren te verwijderen; 3. Indiener verzoekt gemeente om de indicatie "natte land" van de percelen die aan het huiskavel grenzen in Bern en het zogenaamde eiland van Nederhemert te verwijderen; 4. Indiener vraagt om geen ruimtelijke begrenzing te verbinden aan het areaal beschikbare landbouwgrond. Die zijn nodig om te kunnen blijven spreken van grondgebonden landbouw (beschikbaarheid is nodig op basis van eisen Meststoffenwet); 5. Bioboeren werken vaak onder de kostprijs. Er is nauwelijks afzet die een kostendekkende melkprijs vergoedt; 6. Indiener vraagt erkenning van de bestaande landschapskwaliteiten, geomorfologische en aardkundige kwaliteiten die in voorgaande visies van groot belang waren; 7. Indiener waarschuwt voor meer stikstofgevoelige natuur buiten de bestaande Natura 2000 gebieden. Dat gaat leiden tot een externe werking. 8. Het verzoek aan de gemeente is om de kaart met Natura 2000 gebieden en de overige in de verordening vastgestelde natuur vast te leggen als bijlage van de omgevingsvisie; 9. Ten onrechte wordt vermeld dat honderden ha aan uiterwaard in GNN liggen. Als behoefte aan betere biodiversiteit is, richt dan op de percelen in provinciaal eigendom en die van terrein behorende organisaties. Ook is in uiterwaard sprake van akkerbouw en fruitteelt (en niet alleen grasland, dat op p. 120 als enige agrarisch gebruik wordt genoemd). De uiterwaarden langs de Maas, Afgedamde Maas, Alem en Bergsche Maas zijn overwegend niet als natuur in gebruik. Op p. 92 (hoofdstuk 9) staat 'agrarisch gebruik' bij 'buitendijks land' ten onrechte op de laagste plek. 10. Indiener verzoekt de op p.120 gemelde twee jaarlijkse overstrooming van de Maas uiterwaarden te herzien, omdat dit in de praktijk niet gebeurt; 11. Indiener verzoekt gemeente om de rol van uiterwaarden voor de regenwater/klimaatopgaven te herzien. In de ogen van de indiener begint het met het vasthouden van water in en nabij de wijk; 12. Het mag niet zo zijn dat bestaande natuurwaarden vernietigd worden doordat met een wijziging van strategie naar niet aanwezige waarden een beter subsidiedoel wordt nagestreefd. 13. Indiener verzoekt de gemeente om de agrarische functie van landbouwgrond buitendijks de hoofdfunctie te laten blijven en andere	1. Voor kennisgeving aangenomen. 2. Op de visiekaart maakt het door indiener genoemde gebied deel uit van 'droge land'. Daarnaast is een aanduiding 'het natte land' (stippels) opgenomen. De laatstgenoemde aanduiding wordt geschrapt. Het gaat immers om een binnendijs gelegen locatie. 3. We hebben als grens van de aanduiding voor 'natte land' op de visiekaart de primaire waterkering aangehouden. Dat hebben wij ook in het gebied rondom Bern en het Eiland Nederhemert gedaan. 4. De omgevingsvisie doet geen uitspraak over een begrenzing van het areaal beschikbare landbouwgrond. Aanvullend verwijzen wij naar onze beantwoording van zienswijze 9 bij punt 6. 5. Voor kennisgeving aangenomen. 6. Wij onderkennen de landschappelijke, geomorfologische en aardkundige kwaliteiten in onze gemeente. De waarden en kwaliteiten die wij in de omgevingsvisie beschrijven zijn mede gebaseerd op bestaande beleidstukken, zoals het Landschapsplan Bommelerwaard (2003), de Archeologische en Cultuurhistorische Inventarisatie van Zaltbommel (2011) en de structuurvisie Buitengebied van Zaltbommel (2012) en de structuurvisie Maasdriel (2011); 7. De gemeente heeft niet het voornemen om (andere overheden te verzoeken om) de bestaande Natura 2000 gebieden of het GNN uit te breiden dan wel de natuurdoelstellingen binnen deze gebieden ook daarbuiten van toepassing te verklaren. Zie verder ons antwoord bij punt 13. 8. Wij gaan in de visie terughoudend om met het opnemen van beleid en bijbehorend kaartmateriaal van andere overheden. De begrenzing van de Natura 2000 gebieden is geregeld in de Omgevingsverordening Gelderland. Wel zullen wij ter verduidelijking in de tekst van kernopgave 1 op p. 36 de 1ste zin bij het kopje 'waar willen we dat bereiken' als volgt aanvullen: 'Een deel van de Waal, <u>evenals de Kil van Hurwenen en het gebied rond Slot Loevestein, Het Munnikenland en de Boezem van Brakel</u>, is Natura 2000 gebied'. 9. Wij merken hier op (kernopgave 1, p. 36) dat grote delen van de Waal en Maas deel uitmaken van de GNN. Wij koppelen dit niet aan een omvang. Voor wat betreft de verbetering van de biodiversiteit is ons doel, aangezien de biodiversiteit sterk onder druk staat, dat ook buiten natuurgebieden de biodiversiteit wordt verbeterd. Dat is in lijn met landelijk en provinciaal beleid. Wij zijn hierin niet strenger dan dat beleid. Overigens doet dat niets af aan het belang dat wij zien dat de (grondgebonden) landbouw voldoende ruimte moet blijven houden	- In de tekst van kernopgave 1 wordt op p. 36 de 1ste zin bij het kopje 'waar willen we dat bereiken' als volgt aangevuld: 'Een deel van de Waal, <u>evenals de Kil van Hurwenen en het gebied rond Slot Loevestein, Het Munnikenland en de Boezem van Brakel</u>, is Natura 2000 gebied'. - In bijlage 2 'Bommelerwaarden per deelgebied', passen wij op p. 120 ('het buitendijks land') bij kopje 'bestaande waarden' de tekst als volgt aan: 'overwegend <u>agrarisch</u> (grasland, <u>maar ook akkerbouw en fruitteelt</u>) langs de Waal' en 'overwegend <u>agrarisch</u> – <u>onder voorwaarden</u> (grasland, <u>maar ook akkerbouw en fruitteelt</u>), <u>natuur en toerisme</u>, langs de Maas. - In bijlage 2 'Bommelerwaarden per deelgebied' passen wij de zin bij deelgebied 'buitendijks land' (p. 120) 'de uiterwaarden van de Maas zijn minder vergraven en overstroomd één a tweemaal per jaar' volgt aan '<u>de uiterwaarden van de Maas zijn minder vergraven en overstroomd regelmatig</u>'. <u>Dat sluit aan bij de functie van de uiterwaarden. Het is het winterbed van de rivier. Als gevolg van klimaatverandering valt het te verwachten dat de uiterwaarden vaker overstroomd (ook in de zomerperiode).</u> - In bijlage 2 'Bommelerwaarden per deelgebied' nemen wij op p. 144 bij 'kernkwaliteit: dijken', onder kopje 'bestaande waarde' de volgende zin op: '<u>dijken hebben dikwijls ook een agrarische functie (grasland)</u>'. - Zie verder zienswijze 9.

			biodiversiteitsdoelen secundair hieraan te laten zijn; 14. Indiener verzoekt de gemeente om zich bij het voornemen om meer biodiversiteit, natuur inclusief en natuur te beogen zich te beperken tot het provinciaal beleid rond GNN en Groen Ontwikkelzone; 15. Verstoring van natuurdoelen lijkt voor gemeenten die recreatie en toerisme promoten geen probleem te zijn. 16. Indiener wijst op de op p. 38 gemeente opmerking over stikstof en wil dat de GMS niet blindelings wordt geïmporteerd in de omgevingsvisie; 17. Indiener waarschuwt voor een tunnelvisie en grote ongekeerde uitgaven omtrent stikstof; 18. Indiener meldt dat bij de kernkwaliteiten van de dijken de agrarische functie ontbreekt (p.144); 19. Indiener wijst gemeente op een onderzoek van Louis Blok waaruit blijkt dat gangbare landbouw beter scoort op de doelen water- en biodiversiteit; 20. Indiener stelt dat de bestaande landbouwgebieden in de Bommelerwaard voor de productie van voedsel van nationaal belang zijn en bescherming behoeven in plaats van reduceren van de landbouwfunctie; 21. Indiener vindt dat er op basis van een brede omgevingsvisie af moet worden gezien van het voorkeursrecht. Dit is in de ogen van de indiener een onredelijke dwangmaatregel;	om te kunnen ontwikkelen. Op p. 120 ('het buitendijks land') passen wij bij kopje 'bestaande waarden' de tekst als volgt aan: 'overwegend <u>agrarisch</u> (grasland, maar ook akkerbouw en fruitteelt) langs de Waal' en 'overwegend <u>agrarisch – onder voorwaarden</u> (grasland, maar ook akkerbouw en fruitteelt), natuur en toerisme, langs de Maas. De tekst waarop indiener doelt, beoogt te stellen dat de uiterwaarden overwegend in gebruik is voor de functies natuur, toerisme en landbouw. Er is geen onderscheid aangebracht welke van deze drie functies qua gebruiksfunctie overheerst. De opsomming van functies bij de toelichting van het gebied 'buitendijks land' op p. 92 in hoofdstuk 9 is geen rangorde. Bepaalde functies zijn niet op voorhand meer of minder belangrijk dan anderen. 10. De zin bij deelgebied 'buitendijks land' (p. 120) 'de uiterwaarden van de Maas zijn minder vergraven en overstromen één a tweemaal per jaar' passen wij als volgt aan <u>'de uiterwaarden van de Maas zijn minder vergraven en overstromen regelmatig'. Dat sluit aan bij de functie van de uiterwaarden. Het is het winterbed van de rivier. Als gevolg van klimaatverandering valt het te verwachten dat de uiterwaarden vaker overstromen (ook in de zomerperiode).</u> 11. Het gaat hier om twee verschillende zaken. Met het 'vasthouden van water in en nabij de wijk' lijkt waterberging binnendijks als gevolg van het toevoegen van verharding bedoeld te worden. Dan dient (hemel)water in beginsel te worden opgevangen (op de plek waar het valt), te worden geborgen en vertraagd te worden afgevoerd. Dat benadrukken wij in kernopgave 1, p. 36. De waterhuishoudkundige functie van de uiterwaarden ziet op de afvoer en berging van rivierwater (smelt- en regenwater). Voor beiden geldt dat we het water zo veel mogelijk willen vasthouden om wateroverlast te voorkomen. 12. Indiener schetst hier een tamelijk theoretische situatie. Wij zijn het in een dergelijk geval eens met indiener. 13. Wij zien het agrarische gebruik als een van de functies in het buitendijks gelegen land, maar willen het niet als de (hoofd)functie bestempelen. Dat heeft te maken dat de uiterwaarden ook nadrukkelijk een waterafvoer- en bergingsfunctie, een natuur- en een recreatiefunctie hebben. Als de agrarische functie als 'hoofdfunctie' bestempeld zou worden, kan dat afbreuk doen aan de belangen die de uiterwaarden hebben voor deze andere functies. 14. Wij verwijzen hiervoor naar onze beantwoording van punt 9. 15. Wij vinden (extensief) recreatief medegebruik van natuurgebieden niet bezwaarlijk. Dergelijk gebruik dient niet tot een te grote verstoring of druk op deze gebieden te leiden. 16. Wij verwijzen hiervoor naar onze beantwoording van zienswijze 9 bij punt 3. 17. Wij verwijzen hiervoor naar onze beantwoording van zienswijze 9 bij punt 4. 18. Wij nemen op p. 144 bij 'kernkwaliteit: dijken', onder kopje 'bestaande waarde' op: <u>'dijken hebben dikwijls ook een agrarische functie (grasland)'. Voor kennisgeving aangenomen.</u> 19. Voor kennisgeving aangenomen. 20. Wij verwijzen hiervoor naar onze beantwoording van zienswijze 9 bij punt 6. 21. Wij verwijzen hiervoor naar onze beantwoording van zienswijze 9 bij punt 7. <u>Conclusie: de zienswijze leidt wel tot aanpassing van de omgevingsvisie.</u>	
21	272019	02-02-2022 (ingekomen 03-02-2022)	1. Indiener stelt voor dat de raad de omgevingsvisie pas vast stelt als burgers opnieuw gelegenheid hebben gekregen om te reageren op de ingebrachte zienswijzen en daarbij kennis hebben kunnen nemen van de standpunten van de fracties naar aanleiding van de zienswijzen. 2. Indiener maakt zich zorgen over de verspreiding van desinformatie en onbetrouwbare informatie via sociale media platforms. Indiener geeft aan dat het van belang is om goede voorlichting te geven en te luisteren naar de wensen en problemen van burgers m.b.t. internet. Indiener stelt voor dat de gemeente een speciaal meldpunt instelt om een luisterend oor te bieden voor inwoners in plaats van alleen door te verwijzen naar andere instanties. 3. Indiener geeft aan dat het lang duurt voordat de website van de omgevingsvisie was geladen. Indiener stelt voor dat de gemeente haar eigen website verder uitbouwt, werkt aan de continue verbetering van de kwaliteit van de informatie en de toegankelijkheid, en onderzoekt hierbij hoe zij democratische processen en besluitvorming binnen de gemeente nog beter kan faciliteren. 4. Indiener stelt voor dat de gemeente geen gebruik meer maakt van facebook, maar nieuwe sociale platforms, met openheid en waarborgen voor respectvolle communicatie heeft, stimuleert en faciliteert.	Op de eerste plaats complimenteren wij indiener voor de zeer originele en prachtig vorm gegeven zienswijze. 1. Zie beantwoording zienswijze 22 onder 10. 2. Burgers zijn zelf verantwoordelijk voor het zoeken naar juiste informatiebronnen en te controleren of de verstrekte informatie wordt gegeven door een bron die de bijbehorende deskundigheid bezit. Wij verwijzen u hiervoor door naar de checklist 'is die informatie echt' van de rijksoverheid. De gemeente heeft geen rol, verantwoordelijkheid of budget om alle wellicht foutieve informatie die burgers via sociale media te zien krijgen te factchecken of informatie hierover te verstrekken. 3. Wij hebben als doel dat onze informatie zo toegankelijk en begrijpelijk mogelijk is en goed is ontsloten voor inwoners en bedrijven. 4. Wij zijn van mening dat wij onze inwoners en ondernemers voorzien van informatie via verschillende bronnen om een zo groot mogelijk bereik te krijgen, waaronder ook social media zoals facebook. Daarnaast informeren wij via onze eigen website, het platform www.toekomstbommelerwaard.nl (specifiek voor de omgevingsvisie)	n.v.t.

			5. Indiener stelt voor dat de gemeente terughoudend is met cameratoezicht, waakzaam is voor ontwikkelingen waarbij burgers continu gevolgd worden en belang hecht aan zeer zorgvuldige omgang met privégegevens van burgers. 6. Indiener stelt voor dat de gemeente meehelpt met het faciliteren van de uitrol van een digitaal servicepunt over alle dorpskernen. 7. Indiener stelt voor dat de gemeente Zaltbommel haar visie verder gaat uitwerken met leidende principes, waaronder het stimuleren en belonen van duurzaam wonen en duurzame bedrijvigheid, het bevorderen van een gezonde leefstijl en het respectvol omgaan met elkaar en onze omgeving. 8. Indiener verzoekt geen hoogbouw te realiseren in Zaltbommel. Laagbouw is, gezien ook de behoefte aan kleine woningen, eveneens snel te realiseren. 9. Indiener verzoekt de gemeente de mogelijkheden voor (ondertunnelde) goedertransport buiten Waardenburg en Zaltbommel om te onderzoeken. 10. Indiener geeft aan dat onduidelijk is welke plek er in de gemeente is voor glastuinbouw en intensieve veeteelt en verzoekt de gemeente concreet werk te maken van het faciliteren van tuinders en veehouders een kleinschaliger en milieu-, gezondheid-, en diervriendelijker perspectief te realiseren.	en via nieuwberichten in de lokale krant, zodat u zelf uw informatiebron kan kiezen. Wij zien het niet als onze rol, taak of verantwoordelijkheid om nieuwe sociale platforms te faciliteren. 5. Wanneer wij cameratoezicht vanuit veiligheidsoogpunt noodzakelijk achten, zullen wij zoals gebruikelijk de digitale veiligheid en privacy van inwoners daarin meenemen. 6. Wij zijn ook positief over de komst van het Informatiepunt Digitale Overheid. Dat is een samenwerkingsverband tussen uitvoeringsinstanties van de (rijks)overheid en de bibliotheken. Als gemeenten zijn wij hier niet direct bij betrokken. Als er in de Bommelerwaard meer van dergelijke informatiepunten komen, zien wij dat als een positieve ontwikkeling. Een dergelijke opgave ligt echter niet bij de gemeenten. 7. De gemeenteraad van Zaltbommel heeft ervoor gekozen geen leidende principes op te nemen. De kernopgaven geven voldoende richting en sturing aan ons beleid. 8. Gelet op de grote woningopgave sluiten we hoogbouw in de stad Zaltbommel niet uit. Dat doen wij op een passende locatie, passend bij de schaal van de stad Zaltbommel de kernwaarden. Inzetten op alleen laagbouw gaat te veel ten koste van ruimte voor andere functies, zoals kostbare landbouwgronden. 9. Wij hebben begrip voor uw opmerking. Wij verwachten echter dat een dergelijke ingreep dusdanig grote kosten met zich meebrengen. Dat wij niet verwachten dat dit haalbaar is. 10. Zie hiervoor onze beantwoording bij zienswijze 7 punt 2, bij zienswijze 8, punt 3 en bij zienswijze 11 punt 2. <u>Conclusie:</u> de zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie.	
22	272105	01-02-2022	1. In de omgevingsvisie hoort ook een planologische visie, waarin veiligheid en duurzaam gezond leven voor de bevolking is gewaarborgd. Hierbij doelen we met name op de huidige situering van het chemische bedrijf in de hoogste gevarencategorie (BRZO+-bedrijven), namelijk Sachem Europese B.V., en het andere BRZO+-bedrijf: Mainfreight. Indiener geeft aan dat het nieuwe sport- en zwemcomplex en drie scholencomplexen tegen de A2 en binnen de invloedssfeer van Sachem Europe B.V. zijn gebouwd en verzoekt in de omgevingsvisie op te nemen dat bij uitbreidingsplannen van het bedrijf Sachem bij het bevoegd gezag wordt gekeken of deze plannen geen nadelige gevolgen hebben voor de veiligheid en gezondheid van inwoners van de Bommelerwaard. Qua planologische besluiten dienen nieuw te vestigen BRZO-bedrijven geweerd te worden uit de gemeente Zaltbommel. 2. In de omgevingsvisie dient de gemeente Zaltbommel concrete voornemens op te nemen gericht op het uitvoeren van onafhankelijke metingen van emissies van schadelijke stoffen naar lucht, water en bodem, waar dit een potentieel risico kan vormen voor de veiligheid en gezondheid van mens en milieu. 3. Indiener dringt erop aan nu al na te gaan in hoeverre de wettelijke normen worden overschreden, inclusief het effect door cumulatie op de gezondheid. Zaltbommel hoort ook concreet beleid te formuleren in geval van overschrijding van de wettelijke normen, waarin wordt aangegeven welke consequenties overschrijding heeft. 4. In de werkversie Omgevingsvisie van 6 mei 2021 stond op pg 72, punt 5: "We onderzoeken en treffen zinvolle maatregelen om de externe veiligheidsrisico's in bepaalde bestaande situaties te reduceren. In samenwerking met de veiligheidsregio en omgevingsdienst draagt de gemeente zorg voor een ruimtelijk ordeningsproces waarin veiligheidsrisico's vroegtijdig worden onderkend en meegewogen. We stellen extra voorwaarden bij het toelaten van specifieke risicovolle activiteiten of de uitbreiding daarvan." Indiener verzoekt deze tekst terug te plaatsen in de omgevingsvisie, in plaats van de vervangende tekst in de laatste versie op p 84, punt 6. 5. Indiener verzoekt ook beleid te voeren op het sterk terugbrengen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de landbouw, tuinbouw en met name de bloementeel. Indiener stelt de volgende aanpassing voor van punt 7, p 84: "Zowel in de privé (te weten de land- en tuinbouwbedrijven alsmede de bloementeel) als in de publieke ruimte maken we ..." 6. Indiener verzoekt de raad in kernopgave 13 actiepunten op te nemen waaruit blijkt dat de gemeente haar verantwoordelijkheid neemt om giftige stoffen vanuit industrie en land- en tuinbouw en bloementeel te monitoren door onafhankelijke metingen en waar nodig actief terug te dringen. 7. Indiener verzoekt kernopgave 12 aan te vullen met betrekking tot veiligheid in relatie tot calamiteiten, waaronder beschikbare vluchtroutes in geval van een ramp, rampoefeningen, maar ook bouwtechnische aanpassingen van openbare ruimtes.	1. De omgevingsvisie gaat niet over individuele gevallen. Voor wat betreft de vestiging van nieuwe BRZO-bedrijven merken wij op dat dit op het overgrote deel van de bedrijventerreinen in de gemeente niet is toegestaan. Slechts op een zeer beperkt aantal bedrijventerreinen is dat onder strikte voorwaarden eventueel mogelijk. Daarbij hanteert de gemeente een 'nee tenzij' benadering. Sprake moet zijn van een zwaarwegend belang en er moet voldaan worden aan strikte voorwaarden op het gebied van onder meer veiligheid en milieu. Zodoende is altijd sprake van een zorgvuldige, integrale afweging. 2. We zien niet in op basis van welke wettelijke eis deze verplichting er zou zijn. De gemeenten volgen hierin de landelijke (en provinciale) regels op het gebied van emissies van schadelijke stoffen. Wij zien geen noodzaak in het uitvoeren van de verzochte onafhankelijke metingen. 3. Wij hebben geen aanleiding om aan te nemen dat in algemene zin sprake is van overschrijding van wettelijke normen. Als wettelijke normen worden overschreden, kan de daartoe bevoegde overheid op treden tegen de overtreder. Het formuleren van specifiek beleid hiervoor is in het kader van deze visie niet aan de orde. Wij merken overigens op dat wij in deze visie uitgaan van de standaardwaarden (de milieukwaliteitsnormen uit het Bkl) als uitgangspunt voor de na te streven milieukwaliteit. In de volgende versie van de visie bekijken wij of wij in bepaalde gebieden van deze waarden willen afwijken en strengere of soepelere waarden willen vaststellen. 4. We gaan nog beleid op het gebied van externe veiligheid opstellen, zodat wij hier in de omgevingsvisie niet op vooruit kunnen lopen. In de volgende versie van de omgevingsvisie wordt het nieuwe beleid verwerkt. 5. De toepassing en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen wordt geregeld op nationaal niveau, via de Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden. Wij gaan geen lokaal gemeentelijk beleid voeren in aanvulling hierop. 6. Kernopgave 13 betreft de bevordering van gezondheid en een gezonde leefstijl. Wij zien niet hoe de zienswijze daarin verwerkt zou moeten worden. Overigens volgen wij de rijksregels waar het gaat om giftige stoffen. We zien geen rol voor de gemeente om hierin een eigen monitoringsprogramma te ontwikkelen. 7. Deze punten betrekken we bij de uitwerking van de omgevingsvisie in het omgevingsplan. 8. Wij verwijzen hiervoor naar onze beantwoording van zienswijze 8, bij punt 2. 9. Wij nemen uw suggestie ter overweging mee bij het opstellen van het hitteprotocol. 10. Wij zijn van mening dat de omgevingsvisie zorgvuldig tot stand is gekomen, met voldoende betrokkenheid van inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden. De verslagen zijn als bijlagen	n.v.t.

			8. Indiener verzoekt de raad het aspect verkeersveiligheid (p 84, punt 10) in de omgevingsvisie aan te vullen met betrekking tot activiteiten die een veiliger situatie creëren voor treingebruikers en weggebruikers ten aanzien van onveilige gelijkvloerse spoorwegovergangen. 9. Indiener verzoekt de raad bij het opstellen van het hitteprotocol (zie p 84, punt 13) aandacht te besteden aan een eerlijk, gelijkwaardig beleid ten aanzien van restricties op het gebied van watergebruik tijdens droogte, waarbij voor alle doelgroepen dezelfde beperkingen gelden, ook voor de industrie. 10. Indiener dringt met klem aan de bijgestelde omgevingsvisie nog eenmaal voor te leggen aan de burgers en te bespreken in een hoorzitting. 11. Indiener bepleit het instellen van een burgercomités die betrokken wordt bij de nadere uitwerking van de omgevingsvisie.	opgenomen in de omgevingsvisie. Bij uitwerking van onderdelen van de omgevingsvisie bekijken we waar mogelijkheden liggen om opnieuw mee te praten. 11. Zie beantwoording punt 10. <u>Conclusie:</u> de zienswijze leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie.	
23	272225	01-02-2022 (ingekomen 04-02-2022)	1. Indiener heeft een groot hart voor dierenwelzijn en in het bijzonder voor niet-agrarisch gehouden graasdieren. In de Bommelerwaard wordt natuurvee onder erbarmelijk omstandigheden gehouden, waarbij volgens NVWA er ook gevaarlijke stoffen in het vlees zouden zitten. 2. Indiener verzoekt gemeente om de actuele kaart van het Gelders Natuurnetwerk met duiding voor Natura 2000 en Gelders Natuur Netwerk op te nemen in de omgevingsvisie; 3. Indiener ziet aan de hand van ruimtelijkeplannen.nl dat er in de omgevingsvisie veel te veel landbouwgrond die niet in het Gelders Natuur Netwerk ligt kan worden onttrokken aan de landbouw. Dit leidt volgens de indiener tot intensivering; 4. Indiener wijst op de op p.38 gemeente opmerking over stikstof en wil dat de GMS niet blindelings wordt geïmporteerd in de omgevingsvisie. Indiener waarschuwt voor een tunnelvisie voor wat betreft stikstof; 5. Indiener roept op om boeren gewoon te laten boeren op boerenland en heeft grote waardering voor het huidige landschapsbeheer door boeren. Zij zorgen voor voldoende voedsel, landschapskwaliteit en werkgelegenheid; 6. Inwoners worden bang gemaakt voor gezondheid i.v.m. boerderijdieren. Sinds de pandemie zijn ziekten die men koppelt aan dieren verdwenen en worden VGO onderzoeken niet doorgezet. 7. Indiener verzoekt om de integriteit van de omgevingsvisie te waarborgen door een lijst van nevenactiviteiten op te stellen voor personen die iets in willen brengen over de eigendommen van anderen via de omgevingsvisie; 8. Indiener ziet graag een lijst met maatschappelijke organisaties en alle bestuursorganen die betrokken zijn geweest bij de omgevingsvisie toegevoegd worden	1. Voor kennisgeving aangenomen. 2. Wij verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze 20 bij punt 8. 3. Indiener maakt de opmerking niet concreet. Daarnaast herkennen wij het beeld dat indiener schetst niet. In grote delen van het buitengebied heeft de landbouw het primaat (in de gebieden 'open kom') en in veel overige gebieden is het agrarisch gebruik ook nadrukkelijk aanwezig als één van de functies ('droge land' en 'natte land'). 4. Wij verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze 9 bij punt 3. 5. Het belang van een vitale agrarische sector wordt in de omgevingsvisie door ons onderkend. 6. Wij volgen hieromtrent het VGO-onderzoekstraject. 7. Wij verwijzen hiervoor naar onze beantwoording van zienswijze 19, bij punt 37. 8. Wij verwijzen hiervoor naar onze beantwoording van zienswijze 19, bij punt 38. <u>Conclusie:</u> de zienswijze leidt wel tot aanpassing van de omgevingsvisie.	• Zie zienswijze 9.
24	308769 (betreft overlegreactie, geen zienswijze)	01-02-2022	1. Indiener constateert dat de visie zorgvuldig tot stand is gekomen met oog en oor voor inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden. Indiener wordt graag betrokken waar provinciale belangen en ambities spelen en is benieuwd naar mogelijke nieuwe ontwikkelingen in het buitengebied en welke keuzes daarin worden gemaakt. 2. Indiener verzoekt gebruik te maken van de Streekgids Bommelerwaard als inspiratie – omdat het nog niet in de verordening is opgenomen – bij de actualisatie van het landschapsplan; 3. Naar aanleiding van de opmerking op p. 99 dat er t.a.v. bijdrage ruimtelijke ontwikkelingen nog de nodige terughoudendheid is, vraagt indiener dit toch te onderzoeken en eventueel toe te passen; 4. Indiener wijst op de eventuele strijdigheid van de begrenzing van open gebied tussen Bruchem-Gameren en Aalst met de provinciale verordening 5. Indiener verzoekt het begrip 'leisure-activiteiten' op p. 59 beter te definiëren; 6. Indiener wijst op dat de indicatieve uitbreidingsrichting van het bedrijventerrein van Zaltbommel op p. 93 in een gebied met de aanduiding 'te behouden open gebied' lijkt te liggen en ook de ontwikkeling A2 zone lijkt hiermee op gespannen voet te staan. Het verzoek is om hier nader naar te kijken; 7. Op p. 30 staat t.a.v. de visie dat 'een verdere intensivering van de glastuinbouw en intensieve veehouderij heeft niet plaatsgevonden', terwijl in de verordening twee glastuinbouwontwikkelingsgebieden zijn aangewezen. Indiener geeft aan dat de Visie Tuinbouw 2030 en de Visie op de paddenstoelenteelt, waar indiener met de gemeenten aan werkt, in de omgevingsvisie opgenomen kunnen worden. 9. Indiener gaat graag in gesprek met de gemeente over de kernopgave "heroriëntatie herstructurering tuinbouw". Een belangrijk uitgangspunt voor indiener is dat de totale oppervlakte die beschikbaar blijft voor de tuinbouw gelijk blijft. 10. Indiener verzoekt om de opmerking over teeltondersteunende voorzieningen op p. 48 van de omgevingsvisie te herzien; 11. Indiener gaat graag in gesprek met de gemeente Zaltbommel over het verschuiven of uit te ruilen van de huidige intensiveringsgebieden naar meer geschikte gebieden; 12. Indiener gaat graag in gesprek met de gemeente Maasdiel over het mee	1. Wij betrekken indiener bij situaties waar specifieke provinciale belangen en ambities spelen, en, breder als zich relevante ruimtelijke (beleids)ontwikkelingen voordoen waarvoor breed draagvlak of brede afstemming wenselijk en/of noodzakelijk is. 2. De Streekgidsen Bommelerwaard waren bedoeld als inspiratie(bron). Dat is door indiener ook altijd zo gecommuniceerd. Wij zien de meerwaarde van de streekgidsen als inspiratiebron. Wij zien echter geen aanleiding dat indiener de streekgidsen in de verordening opneemt. Het zou voor gemeenten een inperking van de flexibiliteit en afwegingsruimte kunnen betekenen. 3. In de omgevingsvisie zetten wij op dit onderdeel de huidige werkwijze voort. Wij nemen de suggestie van indiener mee bij de evaluatie en een 2.0 versie van de omgevingsvisie. 4. Hiervan zijn wij ons bewust. Wij zijn met indiener in gesprek over de aanduiding 'waardevol open gebied' nabij de Molenstraat in Bruchem en ten zuidoosten (ten westen van de Maas-Waalweg) in Aalst. De aanduiding 'waardevol open gebied' vinden wij hier niet passen bij onze eigen beleidsambities, die ook een provinciaal belang hebben (woningbouwopgave en huisvesting internationale werknemers), en de aanwezige landschappelijke waarden ter plekke. Wij willen dat de aanduiding 'waardevol open gebied' hier wordt geschrapt. De begrenzing in onze omgevingsvisie wijkt daarom af van de verordening en sluit aan op onze eigen beleidsambities. 5. Een verdere definiëring van dit begrip vindt plaats bij een eventuele verdere uitwerking van de betreffende plannen. 6. Dat spanningsveld herkennen wij ook. In het gebied komen zaken als het openhouden van het landschap (niet aan elkaar groeien van de bedrijventerreinen bij Zaltbommel en Hedel) evenals de opgaven voor bedrijvigheid, woningbouw, infrastructuur en duurzame energie bij elkaar. Dat kan schuren. Daarom geven wij in de omgevingsvisie aan dat we voor dit gebied een aparte visie gaan uitwerken (actiepunt 3 bij kernopgave 5). We hebben deze opgave ook op de visiekaart (p. 93) gevisualiseerd. 7. De formulering is op meerdere wijzen uitlegbaar. Daarom passen wij de tekst als volgt aan: 'een verdere uitbreiding van zowel de intensiveringsgebieden voor de glastuinbouw als de intensieve	• De zin in hoofdstuk 7, p. 30 wordt als volgt aangepast: 'een verdere uitbreiding van zowel de intensiveringsgebieden voor de glastuinbouw als de intensieve veehouderij heeft niet plaatsgevonden'. • In de tekst in kernopgave 3, bij kopje 'waar willen we dit bereiken' nemen we de zin op 'Wij houden bij initiatieven voor duurzame energie voorzieningen rekening met eventuele beperkingen binnen waterwin- en grondwaterbeschermingsgebieden'. • In de tekst in kernopgave 12, bij kopje hoe gaan we dit bereiken' nemen we de zin op 'Wij houden hierbij rekening met de regels in grondwaterbeschermingsgebieden'.

			werken aan het inzetten van het reserveconcentratiegebied (die m.i.v. 1-2-2022 allen glastuinbouwontwikkelingsgebieden heten). Maasdriel is hierin terughoudend; 13. Indiener meldt om rekening te houden met het verbod op diepinfiltratie in waterwingebieden en grondwaterbeschermingsgebieden; 14. Indiener meldt dat bodemenergie in waterwingebieden, grondwaterbeschermingsgebieden en koude-warmteopslagvrije zones verboden is; 15. Indiener meldt dat er, in gebieden genoemd onder punt 14, beperkende regels zijn voor het plaatsen van zonneparken en windmolens; 16. Indiener meldt dat er binnen grondwaterbeschermingsgebieden specifieke regels gelden voor grondstromen.	veehouderij heeft niet plaatsgevonden'. 8. Wij verwachten dat deze visies niet tijdig zijn afgerond en vastgesteld door alle partijen om in deze 1.0 versie van de omgevingsvisie mee te nemen. Wij nemen de vastgestelde visies mee in een 2.0 versie van de omgevingsvisie. 9. De wijze waarop wij het beleid voor de tuinbouw in de omgevingsvisie hebben opgenomen sluit aan bij de afspraken die we in 2009 (in de samenwerkingsovereenkomst), met een doorkijk naar 2020, en in 2015 (in het uitvoeringsconvenant), met een doorkijk naar 2024, maakten. Daarnaast spreekt Zaltbommel de bereidheid uit om te onderzoeken of flexibiliteit mogelijk is om (delen) van intensiveringsgebieden te verschuiven of uit te ruilen naar meer geschikte gebieden (volumeneutraal). Verder zijn nog geen afspraken gemaakt voor wat betreft de visie op de tuinbouw. Indiener neemt met zijn uitspraak een voorschot op de uitkomst van het visietraject voor de tuinbouw. Wij willen eerst de uitkomst van dat traject afwachten hoe we verder gaan met de tuinbouw. Op dit moment is nog geen sprake van een gezamenlijk beeld. 10. Wij verwijzen indiener naar de regelingen die de gemeenten hiervoor in de bestemmingsplannen buitengebied hebben opgenomen. Wij willen over teeltondersteunende voorzieningen (tov's) onze eigen bevoegdheid tot het nemen van (beperkende) maatregelen. Tov's kunnen een aanzienlijke landschappelijke impact hebben. Op ons grondgebied hebben wij reeds een grote agrarische bedrijvigheid met een grote landschappelijke impact (tuinbouw). Die is geconcentreerd. In het buitengebied buiten de intensiveringsgebieden gaan wij terughoudend om met voorzieningen voor (agrarische) bedrijven die een grote impact op het landschap hebben. 11. Wij staan open voor een gesprek met indiener. Wij verwijzen hiervoor naar het visietraject dat wij met elkaar aan het doorlopen zijn (zie bij punt 9). 12. Wij verwijzen naar de beantwoording van punt 9. 13. Voor kennisgeving aangenomen. Aanvullend merken wij op dat wij het drinkwaterinnamepunt bij Brakel (oppervlaktewater) en het grondwaterbeschermingsgebied t.b.v. drinkwater bij Velddriel op de waardenkaart en visiekaart afbeelden. Zie ook onze beantwoording bij zienswijze 6, punt 2. 14. In de tekst in kernopgave 3, bij kopje 'waar willen we dit bereiken' nemen we de zin op '<u>Wij houden bij initiatieven voor duurzame energie voorzieningen rekening met eventuele beperkingen binnen waterwin- en grondwaterbeschermingsgebieden</u>'. 15. Zie onze reactie bij punt 14. 16. In de tekst in kernopgave 12, bij kopje 'hoe gaan we dit bereiken' nemen we de zin op '<u>Wij houden hierbij rekening met de regels in grondwaterbeschermingsgebieden</u>'. <u>Conclusie:</u> de reactie leidt wel tot aanpassing van de omgevingsvisie.	
25	308845 (betreft overlegreactie, geen zienswijze)	07-02-2022	1. Indiener constateert dat bewoners en belanghebbenden zin aangehaakt bij het traject. Alle belangen in de Bommelerwaard zijn behartigd en thema's als klimaat en de fysieke leefomgeving komen voldoende aan bod. Indiener heeft geen bezwaren.	1. Voor kennisgeving aangenomen. <u>Conclusie:</u> de reactie leidt niet tot aanpassing van de omgevingsvisie.	n.v.t.

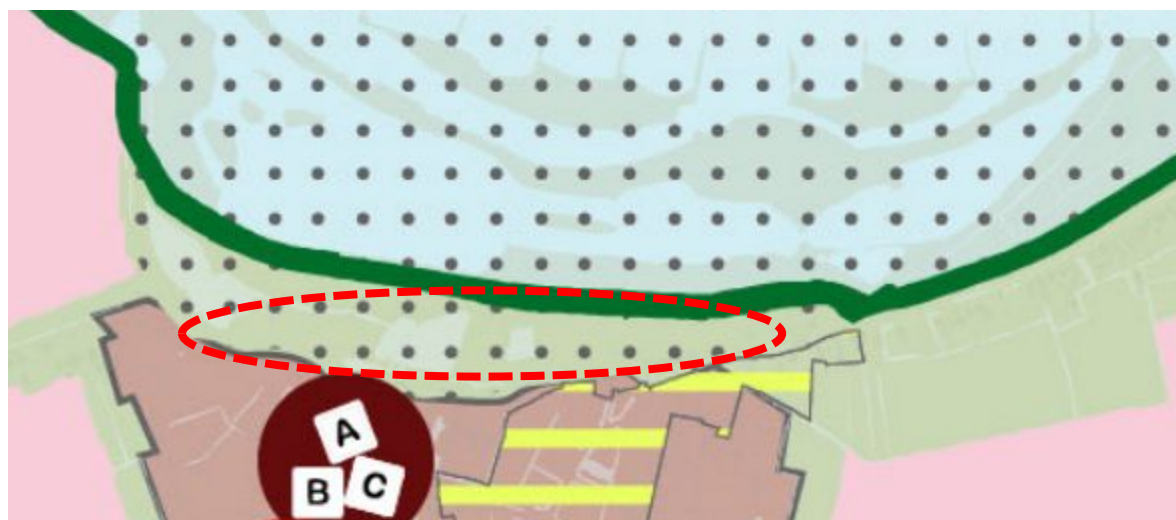
Figuur 1a: aanpassing als gevolg van zienswijze 2, punt 2 (te verwijderen aanduiding als kernkwaliteit 'griend' naar 'open kommen')

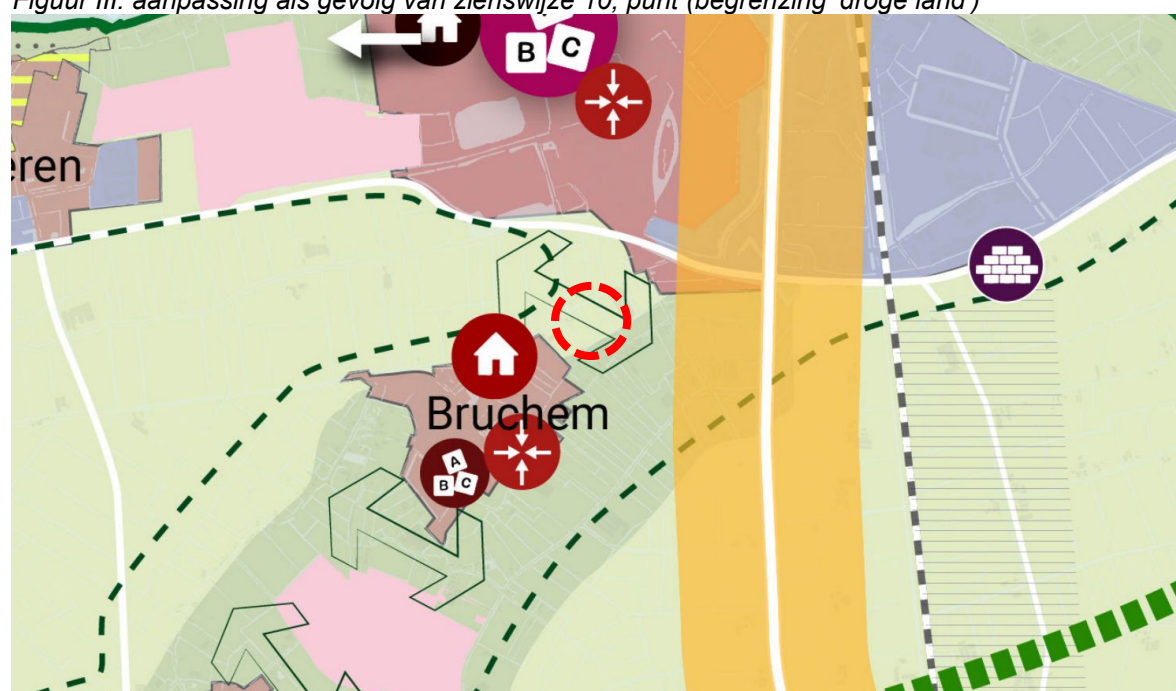
Figuur Ib: Nadere aanduiding gebied (te verwijderen aanduiding als kernkwaliteit 'griend')

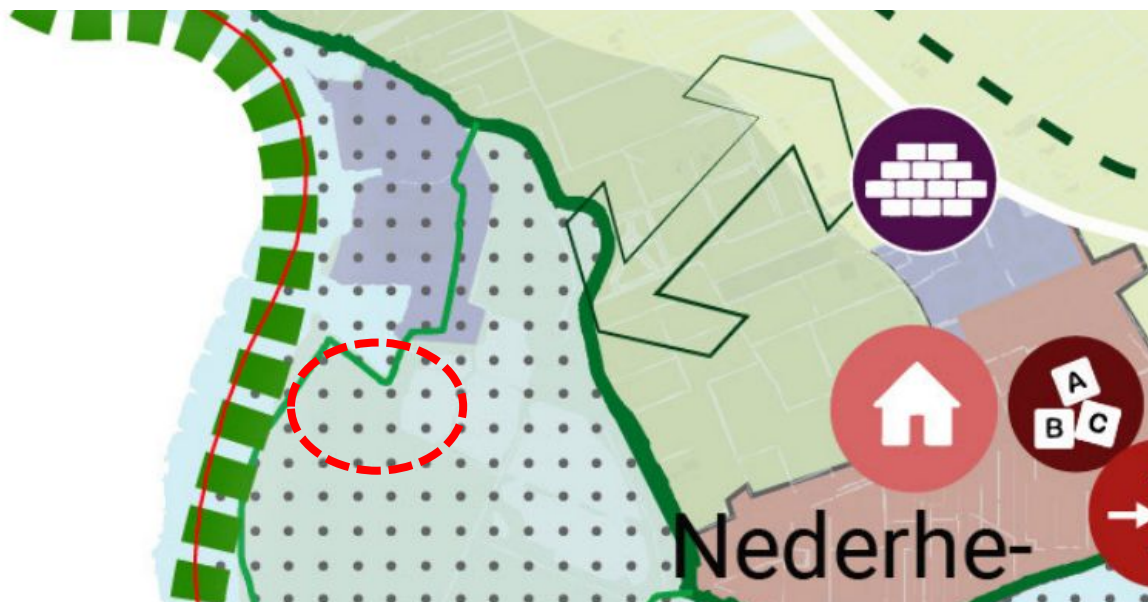
Figuur II: aanpassing als gevolg van zienswijze 9, punt 2 (te verwijderen aanduiding 'natte land')

Figuur III: aanpassing als gevolg van zienswijze 10, punt (begrenzing 'droge land')

Figuur IV: aanpassing als gevolg van zienswijze 17, punt 1 (aanpassing bedrijfsterrein De Rijswaard)

III. Samenvatting ingekomen zienswijzen en beoordeling zienswijzen

Voor de samenvatting van de ingekomen zienswijzen, de beoordeling van de zienswijzen evenals de voorgestelde aanpassingen als gevolg van de zienswijzen, verwijzen wij naar de tabel onder II.

IV. Voorgestelde aanpassingen/wijzigingen bij de vaststelling van de omgevingsvisie

Naar aanleiding van zienswijzen

- Zie laatste kolom van de tabel onder II.

Ambtshalve¹

- Algemeen
 - De foto op het voorblad van de omgevingsvisie (p. 1) wekt verwarring (politiemotoren voor de auto) op. De foto wordt daarom vervangen.
 - P. 3, illustratie van de Bommelerwaard en omgeving. De grenzen van de buurgemeenten zijn van vóór de herindelingen van de gemeenten West Betuwe en Altena. Dit wordt aangepast.
 - De hoofdstukindeling wordt aangepast om een logischere opbouw van de omgevingsvisie te krijgen, te weten:

Hoofdstukindeling ontwerp-omgevingsvisie Bommelerwaard

1	Inleiding	6	Maasdriel: leidende principes
2	Strategische visie	7	BommelerWaarden(kaart) en couleur locale
3	Hoe kwam de omgevingsvisie tot stand?	8	Kernopgaven Bommelerwaard
4	Uw initiatief en de omgevingsvisie	9	Visiekaart en gebiedsgericht opgaven
5	Context: kaderstellend beleid	10	Grondbeleid en financiële aspecten

Hoofdstukindeling vastgestelde omgevingsvisie Bommelerwaard

1	Inleiding	6	BommelerWaarden(kaart) en couleur locale
2	Context: kaderstellend beleid	7	Kernopgaven Bommelerwaard
3	Hoe kwam de omgevingsvisie tot stand	8	Visiekaart en gebiedsgericht opgaven
4	Strategische visie	9	Uw initiatief en de omgevingsvisie
5	Maasdriel: leidende thema's	10	Grondbeleid en financiële aspecten

- Daarnaast worden in de inleidende hoofdstukken (1 t/m 7) voor de leesbaarheid enkele tekstuele aanpassingen doorgevoerd.

NB: De gewijzigde tekst van de inleidende hoofdstukken, met daarin de belangrijkste aanpassingen weergegeven, is als bijlage bij de procesnota opgenomen (bijlage III).

• Hoofdstuk 6 Maasdriel: leidende principes

- P. 25 (3de alinea, 1ste). De zin wordt als volgt gewijzigd: 'Het omgaan met klimaatverandering is verder onlosmakelijk verbonden met het verminderen van het energieverbruik. De energie die we nog wel gebruiken wekken we op een duurzame manier op. Met deze maatregelen verlagen we de CO2-uitstoot, stimuleren van het gebruik van duurzame energie om hiermee de CO2-uitstoot terug te dringen.'

• Hoofdstuk 7 (BommelerWaarden(kaart) en couleur locale)

¹ Ambtshalve aanpassingen die alleen betrekking hebben op (het grondgebied van) de gemeente Maasdriel zijn blauw gemarkeerd. De aanpassingen zijn omwille van de volledigheid opgenomen in de procesnota.

- P. 27, Bommelerwaardenkaart, De molen Sara Catharina wordt toegevoegd als cultuurhistorisch waardevol element (ten zuiden van Kerkdriel).
- P. 27, Bommelerwaardenkaart, de oude maasloop bij Ammerzoden krijgt aanduiding 'groene diamant' (conform landschapsplan).
- P. 28, kopje 'Bommelerwaard: Eiland tussen Maas & Waal', 1ste alinea. Tekst toevoegen: 'De meanderende rivier heeft het landschap bepaald (bijvoorbeeld bij Hedel en Ammerzoden). De Wielen (dijkdoorbraakjes) zijn, met name bij Hedel, karakteristiek. De focus bij de wielen ligt op het versterken van ecologische waarden en de beleefbaarheid'.
- P. 29, kopje 'Cultuurhistorie'. Tekst toevoegen: 'Kasteel Ammersoyen, een van de best bewaarde middeleeuwse burchten in Nederland, is een belangrijke toeristische hotspot in Maasdriel.'
- P. 30, kopje 'Maasdriel over 20 jaar', 2de alinea. De 2de zin wordt door de volgende zin vervangen: 'De kernen hebben ieder hun eigen identiteit en het is er goed wonen met ruimte voor sport, spel, ontmoeten en recreëren'.
- P. 30, kopje 'Maasdriel over 20 jaar'. De tekst wordt als volgt aangevuld: 'Met de zuidelijke ontsluitingsroute is de leefbaarheid en veiligheid in Kerkdriel en Velddriel verbeterd. Tegelijkertijd is hiermee extra woningbouw mogelijk gemaakt en hebben recreatiegebied De Zandmeren en het champignoncluster baat bij deze nieuwe route'.
- Hoofdstuk 8 (Kernopgaven)
 - P. 35, kernopgave 1 (2de kolom, 3de alinea). Als laatste zin wordt toegevoegd 'In de Bommelerwaard zijn nu al drinkwaterwinningsgebieden aanwezig in Brakel (oppervlaktewater) en Velddriel (grondwater)'.
 - P. 36, kernopgave 1 (1ste kolom, 4de alinea). Na de 3de zin toevoegen: 'De gemeenten hebben, samen met onder meer de provincie, in de structuurvisie 'Waalweelde West' maatregelen voor rivierverruiming in beeld gebracht (deze structuurvisie blijft dus van toepassing)'.
 - P. 37, kernopgave 1 (2de alinea). De 2de zin wordt als volgt aangepast 'Bij elke opgave nemen we ruimtelijke klimaatadaptatie, circulariteit en biodiversiteit (natuurinclusief ontwikkelen) mee. De 3de zin 'Zaltbommel voegt daar circulariteit nog aan toe' wordt geschrapt (het begrip 'circulariteit heeft ook op Maasdriel betrekking).
 - P. 37, kernopgave 1 (3de alinea). De laatste zin wordt als volgt aangepast: 'de gemeenten stellen als voorwaarde (...)'.
 - P. 37, kernopgave 1 (4de alinea). De tekst wordt als volgt aangepast 'Ook in bestaande woongebieden streven de gemeenten naar een klimaatbestendige en natuurinclusieve inrichting. Maasdriel streeft naar natuurinclusiviteit. In de gemeente Maasdriel is het streven is om waterberging te realiseren aan de rand van de kernen. Dit om te voorkomen dat wateroverlast in de kernen meteen wordt afgewenteld op het buitengebied en daar overlast veroorzaakt. In de gemeente Zaltbommel is alleen een waterbergingsopgave bij Brakel-Oost (te realiseren aan de randen van de kern)'.
 - P. 38, kernopgave 1 (actielijst, punt 1). De laatste twee zinnen zijn niet actueel. De zinnen worden als volgt gewijzigd: 'De gemeente Zaltbommel is in de tweede helft van 2021 gestart met een actualisatieplan van het landschapsplan. Eind 2022/begin 2023 is de actualisatie gereed'.
 - P. 38, kernopgave 1 (actielijst, punt 7). De volgende zin wordt toegevoegd: 'Het Koersdocument Masterplan Maas (7 oktober 2020 vastgesteld) maakt integraal onderdeel uit van de Omgevingsvisie Bommelerwaard'.
 - P. 38, kernopgave 1 (actielijst). Actiepunt toevoegen: 'De gemeente Zaltbommel gaat een biodiversiteitsplan opstellen waarin de verantwoordelijkheid van de gemeente op het gebied van biodiversiteit wordt uitgewerkt. De gemeente Maasdriel ontwikkelt de komende raadsperiode instrumenten om biodiversiteit als afwegingskader toe te passen in onze plannen in de fysieke leefomgeving. Het doel hiervan is het stand houden en versterken van de verscheidenheid aan planten- en diersoorten in de gemeente.'
 - P. 39, kernopgave 2 (1ste kolom, 3de alinea). De 1ste wordt als volgt aangepast: 'In Maasdriel wordt dat gedaan in de vorm van kernenvisies (voor Ammerzoden, Hedel en Kerkdriel)'.
 - P. 39, kernopgave 2 (kopje 'wat willen we bereiken', 1ste alinea). De tekst toevoegen: 'De dijken als landschappelijke drager zijn hierbij belangrijk. We behouden waardevolle waterhuishoudkundige patronen en elementen, samenhangende structuren van waterlopen, dijken, kades, sluizen en gemalen, verbonden met de geschiedenis en historische ontwikkeling van de Bommelerwaard'.
 - P. 41, kernopgave 2 (actielijst, punt 1). De zin wordt toegevoegd: 'Voor Maasdriel is wat betreft het versterken van het landschap ook het Masterplan Maas van belang'.
 - P. 41, kernopgave 2 (actielijst, punt 9). De zin 'bij eventuele vervolgacties heeft de gemeente Maasdriel een regierol' wordt vervangen door 'Door middel van de gevoerde gesprekken hebben we geconstateerd dat de kerkbesturen zelfstandig zijn en krachtig genoeg om hun eigen pad te bewandelen'. De gemeente is bereid om mee te denken over eventuele toekomstbestendige (her)invulling van kerken'.
 - P. 42, kernopgave 3 (afbeelding). De afbeelding wordt geschrapt omdat die bij organisaties in de gemeente Maasdriel tot vragen leidt vanwege de afgebeelde gebouwen.
 - P. 43, kernopgave 3 (1ste kolom, 3de alinea). Toevoegen als 4de zin (na 'dat wil (...) wordt opgewekt') 'Overigens staat voorop dat we het energieverbruik waar mogelijk willen terugdringen'.
 - P. 43, kernopgave 3 (2de kolom, 3de alinea). De laatste zin wordt als volgt aangepast 'De gemeenten willen ook inzetten op andere energiebronnen, zoals geothermie'.
 - P. 44, kernopgave 3 (2de kolom, 3de alinea). De zin in deze alinea wordt als volgt aangepast 'De gemeenten hebben, samen met stakeholders, een plan ontwikkeld voor alternatieve verwarmingsbronnen (Transitievisie Warmte)'.
 - P. 44, kernopgave 3 (2de kolom, 6de alinea). De zin wordt als volgt aangepast 'De gemeente Zaltbommel en Maasdriel bieden ruimte bij agrarische bedrijven (incl. tuinbouw) en op bedrijventerreinen te realiseren voor kleinschalige windturbines, die bedoeld zijn voor het opwekken van eigen duurzame energie'. Daarnaast wordt de zin toegevoegd: 'Voor grote windturbines wordt momenteel een tendermethodiek uitgewerkt'.
 - P. 44, kernopgave 3 (2de kolom, na 6de alinea). Toevoegen zin 'Om de duurzaamheidsambities van de gemeenten uit te kunnen voeren, en de (terug)leveringszekerheid van elektriciteit aan het netwerk te kunnen waarborgen, is flexibiliteit noodzakelijk voor het realiseren van voldoende netwerkcapaciteit (en eventuele bouwwerken en overige voorzieningen die daarvoor nodig zijn)'.
 - P. 45, kernopgave 3 (actielijst, punt 4). De tekst van de 1ste alinea wordt als volgt aangepast 'De gemeenten geven uitvoering aan de Transitievisie Warmte. De visie beschrijft op hoofdlijnen de aanpak richting een aardgasvrije gebouwde omgeving. Aan de hand van voorbeeldprojecten en verder onderzoek naar warmte-alternatieven werken we uiteindelijk toe naar wijkuitvoeringsplannen'.
 - P. 45, kernopgave 3 (actielijst, punt 8). De tekst wordt vervangen door 'De gemeenten hebben integrale laadvisies opgesteld waarin de visies op openbare laadpalen- en laadinfrastructuur in de openbare ruimte zijn beschreven. Ook hebben de gemeenten plaatsingsbeleid voor openbare laadpalen opgesteld. De gemeenten zorgen voor plaatsing van voldoende laadpalen in de openbare ruimte.'
 - P. 48, kernopgave 4 (1ste kolom). Na 3de alinea tekst toevoegen (naar aanleiding van raadsmoties Maasdriel en Zaltbommel 11 november 2021: 'De agrarische sector staat, als medebeheerder van het buitengebied, voor een transitie richting kringlooplандbouw, meer dierenwelzijn en een circulaire economie met zonne-energie op (bedrijfs)daken en kleine windmolens (erfturbines). Daarmee draagt de sector bij aan de energietransitie en aan minder milieu-impact. Voor deze transitie heeft de agrarische sector ruimte nodig'.
 - P. 48, kernopgave 4 (2de kolom, 1ste alinea). Toevoegen zin: 'Maasdriel werkt het plussenbeleid verder uit in samenwerking met Zaltbommel en de provincie'.
 - P. 48, kernopgave 4 (2de kolom, 2de alinea). De zin wordt als volgt aangepast: 'De gemeente Zaltbommel stimuleert dat bestaande niet-grondgebonden intensieve veehouderijen omschakelen naar een biologische bedrijfsvoering, kringlooplандbouw, een lokaal grondgebonden bedrijfsvoering of een bedrijfsvoering die voldoet aan de laatste milieu- en/of dierenwelzijnseisen door hen daarvoor ontwikkelruimte te bieden (via op te stellen plussenbeleid)'.
 - P. 48, kernopgave 4 (2de kolom, 3de alinea). Toevoegen zin: 'Het gaat om afmetingen die passen bij het schaalniveau van Maasdriel. Verschillende functies en belangen vragen om een plek binnen de schaars beschikbare ruimte en een aantal van die functies botsen met elkaar'.

- P. 48, kernopgave 4 (2de kolom, 4de alinea). De volgende zin wordt geschrapt: 'Bedrijven maken zoveel mogelijk gebruik van lokale arbeidskrachten, waardoor ze een bijdrage leveren aan de lokale werkgelegenheid'. Bedrijven kunnen immers hiertoe niet worden verplicht.
- P. 50, kernopgave 4 (actielijst, punt 2). Tekst '~~natuuriel inclusieve landbouw~~' wordt vervangen door 'leefbaarheid'.
- P. 54, kernopgave 5 (actielijst, punt 4). Tekst wordt als volgt aangevuld: 'We stellen kader op het gebied van duurzaamheid, landschappelijke inpassing, gezonde werkomgeving en werkgelegenheid bij nieuwe bedrijven. Hierbij worden minimaal alle daken geschikt gemaakt voor zonnepanelen en/of bedekking met vegetatie (groen dak)'.
- P. 55, kernopgave 6 (1ste kolom, 4de alinea). Eerste zin als volgt vervangen 'Mede dankzij de e-bike is het gebied dat 'op fietsafstand' ligt, groter geworden'.
- P. 55, kernopgave 6 (2de kolom, kopje 'waar willen we dat bereiken'). Schrappen 'geldt voor de hele Bommelerwaard'. Toevoegen aan de laatste zin 'en het doortrekken van de Maas-Waalweg'.
- P. 55, kernopgave 6 (2de kolom, kopje 'waar willen we dat bereiken'). Tekst wordt als volgt aangevuld: 'Voor Maasdriel is de realisatie van de zuidelijke ontsluitingsroute belangrijk. De route is primair bedoeld om de leefbaarheid en veiligheid in de kernen Kerkdriel en Velddriel te verbeteren door zoveel mogelijk (doorgaand) verkeer over een nieuwe route (grotendeels) buiten de bebouwde kom af te wikkelen. Tegelijkertijd maakt het in de toekomst extra woningbouw mogelijk en hebben recreatiegebied De Zandmeren en het champignoncluster baat bij deze nieuwe route.'
- P. 56, kernopgave 6 (actielijst, punt 1). De tekst wordt als volgt aangevuld: 'De GVP's van beide gemeenten en het Masterplan Fietspaden van de gemeente Zaltbommel blijven na de inwerkingtreding van de omgevingsvisie van toepassing'.
- P. 56, kernopgave 6 (actielijst). Een 5de punt aan de actielijst wordt toegevoegd: 'Maasdriel blijft inspanning leveren voor een adequaat openbaar vervoer'.
- P. 57, kernopgave 7 (2de kolom, na 1ste alinea). Zin toevoegen: 'Slot Loevestein is een Rijksmuseum geworden en wil zijn activiteiten verbreden. De gemeente Zaltbommel ondersteunt de plannen voor het slot en het omliggende gebied (Munnikenland). Voorwaardelijk wel zijn vrije toegankelijkheid voor eigen inwoners, een duurzame ontwikkeling en een goede cultuurhistorische inpassing'.
- P. 59, kernopgave 7 (actielijst, punt 7). Het actiepunt 'ontwikkeling van leisure-activiteiten in Zaltbommel' wordt geschrapt.
- P. 63, kernopgave 9 (2de kolom, 3de alinea). Als laatste zin toevoegen: 'Ook wil de gemeente Zaltbommel kantoren of ander leegstaand vastgoed kunnen transformeren tot wooneenheden'.
- P. 63, kernopgave 9 (2de kolom, 4de alinea). Achter 1ste zin toevoegen (m.b.t. de passende hoogbouw in de stad Zaltbommel): '(bijvoorbeeld in Spellewaard-West)'.
- P. 64, kernopgave 9 (2de kolom, 4de alinea). De 2de zin als volgt wijzigen: 'Aanvullend zijn er twee locaties voor geconcentreerde huisvesting mogelijk bij de kern Zaltbommel (max. 150 personen inclusief 10% speedzoekers en uitgangspunt is zoveel mogelijk nabij werkomgeving). De gemeente zoekt daarbij naar verbreding in huisvesting voor starters, speedzoekers, statushouders en vluchtelingen'.
- P. 64, kernopgave 9 (2de kolom, 4de alinea). Laatste zin als volgt wijzigen: 'De gemeente Zaltbommel wil intensiever regionaal samenwerken om de problematiek van het huisvesten van internationale werknemers (arbeidsmigranten) gezamenlijk aan te pakken. Waar mogelijk sluit de gemeente aan bij in een op te richten beheerorganisatie regionaal samenwerkingsprogramma' om de problematiek van het huisvesten van internationale werknemers (arbeidsmigranten) gezamenlijk aan te pakken.
- P. 66, kernopgave 9 (1ste kolom, 2de alinea). Achter 1ste zin toevoegen: 'We onderzoeken welke locaties in aanmerking komen voor inbreiding. Potentiële inbreidingslocaties willen we slim benutten door bij woningbouwontwikkeling aspecten mee te nemen als levensloopbestendig wonen, afstand tot de voorzieningen (pantoffelzone) en vraag vanuit de gemeenschap (bouwen naar behoefte)'.
- P. 66, kernopgave 9 (1ste kolom, 2de alinea). De laatste zin wordt als volgt aangepast: 'In de kernegevenvisie die opgesteld worden voor Kerkdriel, Hedel en Ammerzoden moet duidelijk worden hoe invulling gegeven wordt aan de kwantitatieve woningbehoeften van de kernen'.
- P. 66, kernopgave 9 (2de kolom, 4de alinea). De zin wordt toegevoegd: 'In Maasdriel draagt de nieuwe zuidelijke ontsluitingsroute bij aan een goede en veilige bereikbaarheid voor nieuwe woongebieden'.
- P. 68, kernopgave 9 (actielijst, punt 11). De tekst wordt als volgt aangepast: 'We zetten beleidsregels het beleid voor mantelzorgwoningen voort en verwerken dit in het omgevingsplan'.
- P. 73, kernopgave 10 (2de kolom, na 1ste alinea). Zin toevoegen: 'Zo steunt de gemeente Zaltbommel het lokale initiatief voor de realisatie van een Multifunctionele Accommodatie (MFA) voor sport- en onderwijsvoorzieningen bij Brakel. De gemeente gaat samen met de initiatiefnemers onderzoeken hoe dit plan gerealiseerd kan worden'.
- P. 78, kernopgave 11 (actielijst, punt 1). De tekst wordt aangepast: 'Actualiseren en uitvoeren van de detailhandelsvisie Maasdriel 'Samen voor een bloeiend centrum'.
- P. 78, kernopgave 11 (actielijst, punt 2). Actiepunten als volgt wijzigen: 'Een nieuwe visie op de binnenstad van Zaltbommel opstellen ter vervanging van de 'Herijking Visie Binnenstad Zaltbommel'.
- P. 80, kernopgave 12 (1ste kolom, kopje 'waar willen we dat bereiken', 3de alinea). De zin wordt toegevoegd: 'De woonstraten in de kernen Kerkdriel en Velddriel worden door de nieuwe zuidelijke ontsluitingsroute ontlast waardoor bijgedragen wordt aan een veilige, schone en gezonde leefomgeving in deze kernen'.
- P. 81, kernopgave 12 (kopje 'wat willen we bereiken', 2de alinea). De 2de zin ('Voor het (...) wettelijke normen') en 3de zin ('We bekijken (...) moeten zijn') worden als volgt vervangen 'In de Bommelerwaard hanteren wij de standaardwaarden (de milieukwaliteitsnormen uit het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl)) als uitgangspunt voor de na te streven milieukwaliteit. Wij bekijken in de volgende versie van de omgevingsvisie of wij in bepaalde gebieden, in het kader van het behoud van de milieukwaliteit, van deze standaardwaarden willen afwijken en strengere waarden willen vaststellen. Daarnaast kijken wij waar het verantwoord is om in andere delen van het grondgebied soepelere normen vast te stellen. Vooruitlopend op het vaststellen van gebiedsgerichte waarden kan er in sommige situaties al aanleiding zijn om van de standaardwaarden af te wijken en strengere of juist soepelere waarden vast te stellen'.
- P. 82, kernopgave 12 (kopje 'waar willen we dit bereiken', 1ste kolom, 1ste alinea). De 1ste zin ('De wettelijke (...) Bommelerwaard') en 2de zin ('Afwijken (...) overleg') worden vervangen door 'De standaardwaarden voor de milieukwaliteit uit het Bkl vormen de basis voor de hele Bommelerwaard. We bekijken nader in welke gevallen, en in goed overleg, van de standaardwaarden kan worden afgeweken (strenger dan wel soepeler)'.
- P. 84, kernopgave 12 (actielijst). Actie toevoegen: 'Samen met de veiligheidsregio (VRGZ) zorgen we voor het waarborgen van de veiligheid. We betrekken de VRGZ aan de voorkant van grote ontwikkelingen en gebruiken hun handreiking voor veiligheid (bereikbaarheid voor hulpdiensten, bluswatervoorzieningen en opstelplaatsen voor brandweervoertuigen) bij de verdere planvorming'.
- P. 84, kernopgave 12 (actielijst). Actie toevoegen: 'In Maasdriel wordt uitvoering gegeven aan het Integraal Veiligheidsplan 2022-2026 en in Zaltbommel aan het Integraal Veiligheidsplan 2023-2026.'
- P. 84, kernopgave 12 (actielijst). Actie toevoegen: 'Maasdriel gaat de leidende principes 'gezondheid' en 'inclusie' concretiseren'.

NB: Kernopgave 4 (kopje 'wat willen we bereiken', p. 47/48) wordt op een aantal plekken aangepast. Daarom is voor de leesbaarheid als bijlage bij de procesnota de integrale gewijzigde tekst opgenomen (bijlage IV).

- Hoofdstuk 9 (Visiekaart: een ruimtelijke vertaling van de kernopgaven)
 - P. 92. Bij kopje 'droge land' 1ste bullet aanvullen: 'ruimte voor recreatieve voorzieningen aan de zuidoostzijde van de gemeente Maasdriel (Masterplan Maas).
 - P. 92. Bij kopje 'droge land' toevoegen: 'voorkeursrichting bij eventuele uitbreiding van stedelijke functies'.
 - P. 93, visiekaart. In de zone de bedrijventerreinen 'Kraaijenhoef' en 'De Langerak' in Brakel wordt de aanduiding 'Aandachtsgebied UNESCO Nieuwe Hollandse Waterlinie' verwijderd. Hier liggen een wielerveding en een tennisvereniging. We volgen de begrenzing uit het bestemmingsplan 'Buitengebied Parapluplan Nieuwe Hollandse Waterlinie'.

- P. 93, visiekaart. De 'indicatieve uitbreidingsrichting woningbouw' ten westen van Brakel wordt aangepast: in plaats van in westelijke richting wordt het in noordwestelijke richting.
 - P. 93, visiekaart. De 'onderzoeksrichting uitbreiding bedrijventerrein (indicatief)' ten zuidwesten van Aalst wordt verplaatst naar zuidoostkant, binnendijs op het 'droge land' (in de richting van de 'indicatieve uitbreidingsrichting').
 - P. 93, visiekaart. Tussen kernen Velddriel en Kerkdriel en tussen kernen 'Rossum en Hurwenen' wordt een pijl opgenomen om behoud van buffers tussen kernen aan te duiden (volgt uit raadsnotie Maasdriel).
 - P. 93, visiekaart. Het tracé van de zuidelijke ontsluitingsroute wordt opgenomen op de visiekaart.
 - P. 93, visiekaart. Robuuste verbindingzone wordt aangepast conform raadsnotie Maasdriel (met uitzondering van gedeelte dat op grondgebied Zaltbommel ligt).
 - P. 93, visiekaart. Gelders End krijgt aanduiding 'kansen voor versterken natuur, water en recreatie en toerisme'.
 - P. 93, visiekaart. Het gebied ten zuiden van Velddriel en Kerkdriel, ter plaatse van de zone 'behouden open gebied' wordt aangeduid als 'open kom' (i.p.v. 'droge land').
 - P. 93, visiekaart. De arcering 'zoekzone (grote kans) voor zon en wind' is nauwelijks zichtbaar. De zoekzone wordt iets donkerder gemaakt.
 - P. 93, visiekaart. De arcering voor de 'Ontwikkelingsopgaven zone Masterplan Maas (indicatief)' wordt in Hedel doorgetrokken (iets over de groene lijn (dijk), zoals bij Hoenzadriel).
- Hoofdstuk 10 (Grondbeleid en financiën)
 - De tekst van hoofdstuk 10 is op enkele plekken redactioneel aangepast en geactualiseerd op basis van de Beleidsregel kostenverhaal 2020-2029 en het Bestuursakkoord 2022-2026. Ook is de tekst voor de gemeente Maasdriel aangepast. Daarom is voor de leesbaarheid de integrale gewijzigde tekst opgenomen als bijlage bij deze procesnota (toegevoegd aan bijlage III).
 - Hoofdstuk 11 (Achtergronden bij de visie)
 - Dit hoofdstuk wordt verplaatst naar de bijlagen bij de omgevingsvisie.
 - Bijlage 2 (Bommelerwaarden per deelgebied)
 - P. 129, 'Groene diamant', kopje 'bestaande waarden'. Toevoegen: 'cultuurhistorie'.
 - P. 133, 'Kernen', kopje 'bestaande waarden'. Toevoegen: 'beschermde stads- en dorpsgezichten'.
 - P. 137, 1^e kolom kopje Ammerzoden, voor de 1^e zin wordt toegevoegd "De naam Ammerzoden is een verbastering van Ammersoyen, dat heel toepasselijk, malse of vette weiden aan de rivier betekent".
 - P. 137, 1^e kolom kopje Ammerzoden, na de laatste zin wordt toegevoegd "Ammerzoden heeft een regiofunctie voor zorg (Zonnelied)".
 - P. 137, onder kopje Hedel wordt aan de laatste zin toegevoegd "Hedel is het infrastructurele kruispunt van Maasdriel, een knooppunt van routes (water, spoor, weg). Al in de Romeinse tijd volgden reizigers de route van Utrecht, via Zaltbommel en Hedel naar Den Bosch. Door deze verbindingen met 's-Hertogenbosch is het dorp sterk gericht op de Brabantse stad. Die gunstige ligging zie je ook terug in de lokale economie. Hedel huisvest meerdere grote regionale bedrijven en er wonen veel forenzen."
 - P. 137, 2^e kolom kopje Kerkdriel, de eerste drie zinnen komen te vervallen en worden vervangen door "De kern van Kerkdriel kan getypeerd worden als kerk- en dijkdorp, waarbij het historische deel van het dorp is ontstaan aan een dijkloop. De dijk geeft een mooi contrast tussen binnendijs wonen en buitendijs recreëren en aan de dijk staan aan weerszijden authentieke dijkbebouwing. Het waren met name de champignons die welvaart brachten in en niet voor niets 'het witte goud van Driel' worden genoemd. In 1972 werd de gemeente in het structuurplan aangewezen als gemeente waar recreatievoorzieningen zouden moeten komen. Met subsidie van rijk en provincie werd hiertoe 40 ha uiterwaarden aangekocht. De Zandmeren, De Dorpswaard en een deel van De Marensse Waard werden als recreatiegebied ingericht".
 - P. 148, kopje '3. Kenmerkende percelering'. De toelichtende tekst ontbreekt: 'In enkele gebieden is de voor de Bommelerwaard kenmerkende vorm van verkaveling nog goed herkenbaar. Deze gebieden zijn op de waardenkaart weergegeven'.
 - Een bijlage wordt toegevoegd: De kaart 'ruimtelijk casco' uit de structuurvisie van Maasdriel (met tekst 'hoort bij kernopgave 9').

Behoort bij besluit van de raad van de gemeente Zaltbommel in zijn vergadering van 20 oktober 2022.

De raad voornoemd,

de raadsgriffier, de voorzitter,

drs. M.S.P. Muurling dr. P.C. van Maaren

Bijlage I: overzicht partijen betrokken bij participatie- en communicatietraject

De volgende partijen zijn door de gemeenten Maasdriel en Zaltbommel benaderd om deel te nemen aan het participatie- en communicatietraject:

- Provincie Gelderland;
- Waterschap Rivierenland;
- Omliggende gemeenten (West Betuwe, West Maas en Waal, Heusden, Den Bosch, Oss, Altena en Gorinchem);
- Gemeentelijke Welstands- en Monumentencommissies;
- Overige overheidspartijen (Rijkswaterstaat, Staatsbosbeheer, Veiligheidsregio Gelderland-Zuid, Omgevingsdienst Rivierenland en PHTB);
- Woningcorporaties (De Kernen, Woonlinie – nu Bazalt Wonen – en Woningstichting Maasdriel);
- Nutsorganisaties (Gasunie, Vitens, Liander/Alliander en Dunea);
- Welzijnsorganisaties (Iriszorg, Brabantzorg, Buurtzorg Jong, Connect2Jeugd, Stichting Welzijn Bommelerwaard, GGD Gelderland-Zuid, Stichting Vluchtelingenwerk, Stichting Kompas, Stichting Humanitas en Adviesraad Sociaal Domein);
- Dorps- en wijkplatforms;
- Kamer van Koophandel;
- Ondernemersverenigingen en Parkmanagementverenigingen voor bedrijventerreinen;

- Belangenorganisaties (Vereniging voor Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer De Capreton, Stichting Dorp en Landschap Bommelerwaard, Natuurwacht Bommelerwaard, ZLTO Maasdriel, LTO-Noord Bommelerwaard, Glastuinbouw Nederland, Coöperatie Bommelerwaard).

Bijlage II: overzicht partijen geïnformeerd in het kader van het wettelijk vooroverleg

De volgende partijen zijn door de gemeenten Maasdriel en Zaltbommel geïnformeerd vanwege het wettelijk vooroverleg:

- Provincie Gelderland (via website) en Waterschap Rivierenland (via kennisgevingsformulier);
- Omliggende gemeenten (West Betuwe, Tiel, West Maas en Waal, Heusden, Den Bosch, Oss, Altena en Gorinchem);
- Overige overheidspartijen (Vereniging Nederlandse Riviergemeenten, Rijkswaterstaat, Ministerie van Defensie, Ministerie van Economie, Landbouw en Innovatie, Rijksvastgoedbedrijf, Staatsbosbeheer, PHTB en Veiligheidsregio Gelderland-Zuid);
- Woningcorporaties (De Kernen, Woonlinie – nu Bazalt Wonen – en Woningstichting Maasdriel);
- Nutsorganisaties (Gasunie, Vitens, Liander/Alliander en Dunea);
- Welzijnsorganisaties (Iriszorg en Stichting Welzijn Bommelerwaard);
- Dorps- en wijkplatforms;
- Belangenorganisaties (Vereniging voor Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer De Capreton, Stichting Dorp en Landschap Bommelerwaard, Natuurwacht Bommelerwaard, ZLTO Maasdriel, LTO-Noord Bommelerwaard, Glastuinbouw Nederland, Nederlandse Melkveehouders Vakbond en Hiswa/Recron).

Bijlage III: Gewijzigde tekst inleidende hoofdstukken (belangrijkste aanpassingen weergegeven)

Afzonderlijke bijlage.

Bijlage IV: Gewijzigde tekst kernopgave 4 (kopje ‘wat willen we bereiken’).

Afzonderlijke bijlage.

Bijlage I: overzicht partijen betrokken bij participatie- en communicatietraject

De volgende partijen zijn door de gemeenten Maasdriel en Zaltbommel benaderd om deel te nemen aan het participatie- en communicatietraject:

- Provincie Gelderland;
- Waterschap Rivierenland;
- Omliggende gemeenten (West Betuwe, West Maas en Waal, Heusden, Den Bosch, Oss, Altena en Gorinchem);
- Gemeentelijke Welstands- en Monumentencommissies;
- Overige overheidspartijen (Rijkswaterstaat, Staatsbosbeheer, Veiligheidsregio Gelderland-Zuid, Omgevingsdienst Rivierenland en PHTB);
- Woningcorporaties (De Kernen, Woonlinie – nu Bazalt Wonen – en Woningstichting Maasdriel);
- Nutsorganisaties (Gasunie, Vitens, Liander/Alliander en Dunea);
- Welzijnsorganisaties (Iriszorg, Brabantzorg, Buurtzorg Jong, Connect2Jeugd, Stichting Welzijn Bommelerwaard, GGD Gelderland-Zuid, Stichting Vluchtelingenwerk, Stichting Kompas, Stichting Humanitas en Adviesraad Sociaal Domein);
- Dorps- en wijkplatforms;
- Kamer van Koophandel;
- Ondernemersverenigingen en Parkmanagementverenigingen voor bedrijventerreinen;
- Belangenorganisaties (Vereniging voor Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer De Capreton, Stichting Dorp en Landschap Bommelerwaard, Natuurwacht Bommelerwaard, ZLTO Maasdriel, LTO-Noord Bommelerwaard, Glastuinbouw Nederland, Coöperatie Bommelerwaard).

Bijlage II: overzicht partijen geïnformeerd in het kader van het wettelijk vooroverleg

De volgende partijen zijn door de gemeenten Maasdriel en Zaltbommel geïnformeerd vanwege het wettelijk vooroverleg:

- Provincie Gelderland (via website) en Waterschap Rivierenland (via kennisgevingsformulier);
- Omliggende gemeenten (West Betuwe, Tiel, West Maas en Waal, Heusden, Den Bosch, Oss, Altena en Gorinchem);
- Overige overheidspartijen (Vereniging Nederlandse Riviergemeenten, Rijkswaterstaat, Ministerie van Defensie, Ministerie van Economie, Landbouw en Innovatie, Rijksvastgoedbedrijf, Staatsbosbeheer, PHTB en Veiligheidsregio Gelderland-Zuid);
- Woningcorporaties (De Kernen, Woonlinie – nu Bazalt Wonen – en Woningstichting Maasdriel);
- Nutsorganisaties (Gasunie, Vitens, Liander/Alliander en Dunea);
- Welzijnsorganisaties (Iriszorg en Stichting Welzijn Bommelerwaard);
- Dorps- en wijkplatforms;
- Belangenorganisaties (Vereniging voor Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer De Capreton, Stichting Dorp en Landschap Bommelerwaard, Natuurwacht Bommelerwaard, ZLTO Maasdriel, LTO-Noord Bommelerwaard, Glastuinbouw Nederland, Nederlandse Melkveehouders Vakbond en Hiswa/Recron).

1. Inleiding

Inleiding

De omgevingsvisie 'Bommelerwaard' gaat over onze woon- en leefomgeving en de mensen die daarin samenleven, werken, ondernemen en verblijven. Het gaat bijvoorbeeld over woningen, bedrijven, wegen, water, bodem en lucht. Maar ook landschap, natuur, gezondheid, veiligheid, klimaat en cultureel erfgoed vallen eronder. De gemeenten Zaltbommel en Maasdriel kiezen ervoor om samen een omgevingsvisie op te stellen. De Bommelerwaardse gemeenten hebben immers veel gemeenschappelijke kenmerken.

Om de omgevingsvisie op te stellen zijn wij in gesprek geweest met inwoners, organisaties, andere overheden, samenwerkingspartners, betrokken partijen en andere belangstellenden. Tijdens deze gesprekken wilden wij weten wat de samenleving belangrijk vindt om te behouden, te versterken en te ontwikkelen. Het resultaat is één gezamenlijke omgevingsvisie voor de hele Bommelerwaard, waarbij ruimte is voor verschillen tussen de beide gemeenten. We beschrijven hoe we onze samenleving veilig en gezond houden, nu en in de toekomst.

In deze visie staat hoe we hier samen mee aan de slag kunnen. Deze omgevingsvisie nodigt inwoners, ondernemers, investeerders, maatschappelijke organisaties en anderen uit om samen te bouwen aan onze duurzame toekomst en een prachtige en ondernemende Bommelerwaard! De Omgevingswet gaat uit van vertrouwen en ruimte voor eigen initiatief. Daarom geven we aan wat de gemeenten zelf doen, maar ook wat inwoners, ondernemers, organisaties en andere partijen in de samenleving kunnen doen.

De omgevingsvisie wordt nu nog vastgesteld als een structuurvisie in artikel 2.1 van de Wet ruimtelijke ordening. Na vaststelling is deze gezamenlijke omgevingsvisie bindend voor Zaltbommel en Maasdriel. Nieuwe plannen en ideeën, maar ook nieuw gemeentelijk beleid, moeten aansluiten op de omgevingsvisie. De omgevingsvisie is één van de instrumenten uit de Omgevingswet. Deze nieuwe wet gaat in op 1 juli 2022. De gemeenteraad stelt de omgevingsvisie vast als een visie voor de toekomst, waarbij we vooruit kijken naar 2040. De gemeentelijke overheid moet bij het inzetten van instrumenten van de Omgevingswet, zoals het omgevingsprogramma en het omgevingsplan, rekening houden met het beleid in de omgevingsvisie.

Samenhang met andere instrumenten

In het omgevingsplan wordt het beleid door de gemeenteraden uitgewerkt in functies en regels voor het hele grondgebied. Deze regels gelden voor iedereen: burgers, bedrijven en organisaties. Daarnaast kunnen de gemeenten een of meer programma's opstellen, waarin de doelen en acties uit de omgevingsvisie worden uitgewerkt. Denk bijvoorbeeld aan de gemeentelijke uitwerking van (strengere) milieunormen.

Milieuonderzoek

Er is voor deze omgevingsvisie in samenhang met de kernopgaven onderzocht of er een milieueffectrapportage-(beoordelings)plicht geldt (Advies m.e.r.- plicht omgevingsvisie, BügelHajema, 17-9-2021). Daarin is het volgende afgewogen:

- a. Is de omgevingsvisie kaderstellend voor toekomstige m.e.r.- (beoordelings)plichtige-activiteiten?
- b. Kan de omgevingsvisie leiden tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van een nabijgelegen Natura 2000-gebied? Wanneer dit niet op voorhand kan worden uitgesloten dient een passende beoordeling te worden uitgevoerd en geldt daarmee ook een m.e.r.-plicht. Deze vraag staat los van de m.e.r.-plicht uit vraag a.

De conclusie is dat de omgevingsvisie Bommelerwaard niet m.e.r.-plichtig is vanwege het globale karakter. Deze visie zet het bestaande beleid voort. Er worden geen nieuwe, concrete locaties voor ruimtelijke ontwikkelingen aangewezen, die het doorlopen van een m.e.r.-procedure nodig maken. Er zijn ook geen aanwijsbare 'm.e.r.-(beoordelings)plichtige' besluiten opgenomen. De omgevingsvisie gaat uit van 'uitnodigingsplanologie'. In plaats van aan te geven wat op welke plaats mogelijk is, geeft de omgevingsvisie een kader voor nieuwe ontwikkelingen. De kernopgaven uit deze omgevingsvisie zijn nog abstract. Daardoor zijn de milieueffecten daarvan niet goed in te schatten.

Leeswijzer

De omgevingsvisie bevat:

- Een beschrijving op welke manier partijen bij de voorbereiding van de omgevingsvisie betrokken zijn geweest en hoe die input is verwerkt in de vier thema's van deze visie. Dit staat in de hoofdstukken 'Hoe kwam de omgevingsvisie tot stand' en 'Een breed gedragen strategische visie' (hoofdstuk 2 en 3).
- Het onderdeel 'Uw initiatief en de omgevingsvisie' (hoofdstuk 4) waarin staat hoe initiatieven van bewoners en ondernemers worden getoetst aan de omgevingsvisie.
- Het nationaal, provinciaal en regionaal beleid dat kaders stelt voor deze omgevingsvisie (hoofdstuk 5).
- De leidende principes die de gemeente Maasdriel toepast bij beleid en de afweging van initiatieven (hoofdstuk 6). De gemeente Zaltbommel heeft niet gekozen voor leidende principes.
- Een beschrijving van de hoofdlijnen van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving, in het onderdeel 'Bommelerwaarden' (hoofdstuk 7). Deze zijn gebaseerd op de bestaande kwaliteiten, bestaande functies en gebiedskenmerken.
- De hoofdlijnen van de voorgenomen bescherming en behoud van het grondgebied, in het onderdeel 'Bommelerwaarden' (in hoofdstuk 7).
- De hoofdzaken voor de fysieke leefomgeving van het te voeren integrale beleid, geformuleerd in dertien kernopgaven voor de Bommelerwaard. De kernopgaven zijn geformuleerd op basis van de uitkomsten van het participatietraject en de gesprekken met colleges en raden. De kernopgaven zijn uitgewerkt in vier thema's. Per kernopgave geven we aan of er acties bij onze gemeenten liggen en/of bij derden (zie hoofdstuk 8).
- De hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling, gebruik en beheer van het grondgebied, in het onderdeel 'Kernopgaven' (hoofdstuk 8) en verder uitgewerkt in het onderdeel 'Visiekaart en gebiedsgerichte opgaven' (hoofdstuk 9).

2. Context: Kaderstellend beleid

NB: de tekst is ongewijzigd gebleven.

3. Hoe kwam de visie tot stand?

De omgevingsvisie en participatie

De omgevingsvisie gaat over de toekomst van de leefomgeving van de Bommelerwaard. Participatie met de samenleving is dan ook een belangrijk onderdeel geweest van deze omgevingsvisie. We zijn in twee ronden in gesprek geweest met inwoners, organisaties, andere overheden, samenwerkingspartners, betrokken partijen en andere belangstellenden om informatie op te halen.

Aan het begin van het traject is er een communicatie- en participatieplan opgesteld, waarin de doelen, de verschillende doelgroepen en de aanpak zijn uitgewerkt. Vanaf maart 2020 kreeg Nederland echter te maken met het coronavirus en de maatregelen om de verspreiding van het virus tegen te gaan. Na de gesprekken met inwoners begin 2020 zijn om die reden de bijeenkomsten van maart in eerste instantie uitgesteld, om op een later moment plaats te vinden. Toen dit niet mogelijk bleek, hebben vanaf mei 2020 de bijeenkomsten met inwoners, bedrijven en (maatschappelijke) organisaties digitaal plaatsgevonden.

De eerste ronde

De eerste ronde vond in januari en februari 2020 plaats. In deze ronde is er ingezet op bekendheid over de omgevingsvisie en hoe en wie we vragen om inbreng. Op verschillende manieren zijn de waarden, ambities en verbeterpunten voor de Bommelerwaard geïnventariseerd bij inwoners, bedrijven en (maatschappelijke) organisaties.

Met een ansichtkaartenactie werd ieder huishouden benaderd en konden zij vragen beantwoorden. Grote posters op reclameborden langs de weg, een digitaal platform, een kleurplaat voor kinderen en een fotowedstrijd gaf veel bekendheid aan de omgevingsvisie. Daar kwamen honderden reacties op (zie pagina's 14 en 15).

Daarnaast zijn wij in de 'Actieweek' drie dagen de straat op geweest om in gesprek te gaan met passanten. Een karavaan met koffiekar ging langs de verschillende kernen, weekmarkten en supermarkten. Borden met stellingen en vragen over hoe de inwoners willen wonen, ondernemen en recreëren in de Bommelerwaard gaf veel gespreksstof.

In mei 2020 is er een digitale bijeenkomst voor stakeholders en ketenpartners georganiseerd. Aan de hand van een aantal thema's is gesproken over de kwaliteiten en ambities voor de Bommelerwaard.

De inbreng die is opgehaald tijdens de straatgesprekken in februari en de bijeenkomst in mei met stakeholders, is met de beleidsanalyse en de analyse van trends en ontwikkelingen verwerkt in verschillende onderdelen van deze visie: een waardenkaart met de belangrijkste waarden voor de Bommelerwaard, een overzicht van de trends & ontwikkelingen en kernopgaven. In de tweede ronde gingen we hierover verder in gesprek. In de bijlagen zijn de verslagen van de bijeenkomsten opgenomen.

De tweede ronde

In oktober 2020 vond de tweede digitale ronde plaats met bewoners, ondernemers, verenigingen, instellingen en partners. Zowel voor bewoners en ondernemers, als voor stakeholders en ketenpartners is er een digitale bijeenkomst georganiseerd. Ook kon er weer worden gereageerd via het digitale platform. Tijdens deze vervolgbijeenkomsten is het gesprek gevoerd over de trends en ontwikkelingen, waarden en kernopgaven en welke partijen daarbij betrokken moeten worden binnen vier verschillende thema's.

Over de grote kernopgaven die spelen binnen deze thema's zijn ter illustratie een aantal korte video's opgenomen die inwoners en ondernemers konden raadplegen via het platform.

De uitkomsten

De oogst van deze participatierondes is, zeker voor de eerste ronde, zeer uitgebreid gebleken. Op het zogeheten 'stellingenbord' dat werd gebruikt bij de bijeenkomsten op straat werden 449 post-its met suggesties geplakt en 770 stickers gebruikt om stellingen te illustreren.

Ook de tekeningenopdracht bleek succesvol, aangezien er 202 inzendingen waren en 7 winnaars zijn gekozen. Daarnaast leverde het online platform bruikbare input op: de online stellingen werden 814

keer bekeken, en er is 99 keer een reactie gegeven. Ook is een ansichtkaartactie gehouden, met de vraag waar men trots op is in de woonomgeving en welke verbeterpunten er zijn. Naar ieder huishouden in de Bommelerwaard is een ansichtkaart verstuurd en dat heeft gezorgd voor een brede respons uit alle kernen (met uitzondering van Hoenzadriel). In totaal zijn er 480 fysieke kaarten teruggestuurd naar de gemeenten. De ansichtkaart was ook online in te vullen. Dit heeft gezorgd voor 141 reacties in totaal.

Hoe hebben wij de uitkomsten verwerkt?

Alle input die we hebben opgehaald is samen met de waarden, trends en ontwikkelingen, kernopgaven – die we mede op basis van deze uitkomsten hebben bepaald – en visiekaart verwerkt tot een ontwerp-omgevingsvisie. De 'Bommelerwaarden' zijn beschreven en op kaart gezet.

De kernopgaven benoemen de acties die de gemeente Zaltbommel en Maasdriel en de samenleving oppakken om de koers te volgen die we samen hebben uitgestippeld.

De visiekaart geeft de beoogde koers voor de komende 20 jaar voor de Bommelerwaard aan. De visiekaart is, samen met de waardenkaart en de kernopgaven, belangrijk bij de afweging van initiatieven en plannen.

Ter inzage legging ontwerp-omgevingsvisie

De ontwerp omgevingsvisie heeft van 9 december 2021 t/m 2 februari 2022 officieel ter inzage gelegen. Iedereen kon een zienswijze indienen bij het college van Burgemeester en Wethouders. Verschillende inwoners, ondernemers en organisaties hebben gebruik gemaakt van deze mogelijkheid.

4. Strategische Visie

NB: de tekst is ongewijzigd gebleven.

5. Maasdriel: Leidende principes

(NB: heeft alleen betrekking op Maasdriel. Er worden enkele tekstuele aanpassingen doorgevoerd).

6. Bommelerwaarden(k kaart) en couleur locale

De gemeenten Zaltbommel en Maasdriel hebben veel overeenkomsten 'als mooiste eiland tussen de rivieren'. Hier heeft de loop van de rivieren eeuwenlang historie geschreven in het landschap. Maar ook in het karakter van onze inwoners. Een karakter van hard werken, 'eigen boontjes doppen,' naar elkaar omzien en samen strijden voor een toekomst voor ons allemaal. Dat kenmerkt ons: samen leven, werken en ondernemen, samen (voort)bouwen aan onze identiteit als Bommelerwaarders.

Als gemeenten Zaltbommel en Maasdriel vinden wij het belangrijk dat initiatieven aansluiten bij de waarden en kernkwaliteiten van de Bommelerwaard.

Bewoners, ondernemers, organisaties en andere belanghebbenden hebben hun inbreng kunnen geven tijdens het participatietraject. Ze hebben aangegeven welke waarden zij van belang vinden om te behouden en te versterken. Dit is weergegeven in de waardenkaart met kernkwaliteiten, in de beschrijvingen van bestaande waarden en in de waarden die wij als gemeenten voor deze gebieden verder willen versterken.

Op de 'Bommelerwaardenkaart' is de Bommelerwaard ingedeeld in deelgebieden. Deze deelgebieden zijn gebaseerd op het gebruik en de landschappelijke indeling. Bijvoorbeeld het Buitendijks land (uiterwaarden), het droge land (oeverwallen) en de open kommen in het gebied.

De met kleur aangegeven deelgebieden hebben elk een eigen karakter. Verder zijn er kernkwaliteiten aangegeven op de kaart. Dit zijn onder andere belangrijke cultuurhistorisch waardevolle elementen of structuren.

In bijlage 2 zijn de bestaande waarden per deelgebied en de kernkwaliteiten nader omschreven. Deze waarden en kernkwaliteiten willen we beschermen en behouden.

Bommelerwaard: Eiland tussen Maas & Waal

De Bommelerwaard is een verborgen stukje Nederlands historisch gebied. Het dankt zijn volledige ontstaan aan de sporen van de rivieren de Maas en de Waal. De Bommelerwaard is een waard vernoemd naar Bommel, de lokale naam voor Zaltbommel. Een waard is een eiland of vlak land dat omsloten is door rivieren. Met de dijken als podium rond het polderlandschap van kleigrond waarin een keur aan smakvolle lokale producten hun oorsprong vinden. De rivieren geven de Bommelerwaard haar karakter. Dat vind je terug in het veelzijdige toeristische aanbod van dit voor velen nog onbekende 'eiland tussen de rivieren'. De meanderende rivier heeft het landschap bepaald (bijvoorbeeld bij Hedel en Ammerzoden). De Wielen (dijkdoorbraakjes) zijn, met name bij Hedel, karakteristiek. De focus bij de wielen ligt op het versterken van ecologische waarden en de beleefbaarheid'.

De Bommelerwaard is gelegen tussen de Maas, de afgedamde Maas en de Waal. De Waal is meer de 'werkrivier' met transport over het water en watergebonden bedrijvigheid. De Maas is meer toeristisch van aard met recreatievaart en jachthavens.

Het rivierengebied kent een duidelijke indeling in: de rivierbedding met de oevers (uiterwaarden), de oeverwallen (meer zanderige, hogere grond) en de komgebieden (lagere kleigrond). Om het gebied te beschermen tegen de natuurlijke kracht van de rivieren, is het rondom voorzien door dijken, ook wel 'het Gouden Randje genoemd'. In de Bommelerwaard is daardoor sprake van twee gebiedstyperingen; binnendijks en buitendijks.

Buitendijks vind je de vele natuurgebieden met hun karakteristieke flora en fauna en agrarische percelen. Frequent ondergelopen uiterwaarden met de stromende rivier als statig overheersende achtergrond. Dit is het in vele schilderijen getoonde oer-Hollandse buitendijkse rivierengebied. Binnendijks vind je de karakteristieke en veelal gedegen gerestaureerde kleine dorpskernen, de Hanzestad Zaltbommel en een fraaie doorkijk over het landbouwgebied.

Opvallend zijn de verrassende kleine watergebieden die her en der langs de gouden rand van de Bommelerwaard opduiken. Voorbeelden zijn de buitendijkse natuurgebieden de Hurnse Kil en het Munnikenland en binnendijkse natuurgebieden De Lieskampen, Capreton en diverse andere komgronden. Deze gebieden zijn samen met het eiland van Nederhemert en de stadswallen van Zaltbommel prachtig om te bewandelen.

Door het verleggen van de rivier in het verleden is ook in het middengebied een oeverwal ontstaan op de lijn Bruchem-Kerkwijk-Delwijnen. Op de oeverwallen zijn van oudsher de kernen gevestigd, omdat deze gebieden hoger waren gelegen en dus beter beschermd tegen overstromingen.

Eigenlijk heeft alles in de Bommelerwaard te maken met de rivieren; de ligging van de dorpen en de stad, de diverse kastelen, de vruchtbare landbouwgrond en de gezichtsbepalende dijken. Maar ook de vele waterrijke natuurgebieden, de Bommelse Martinus Nijhoffbrug aan de horizon en de bereikbaarheid via de vele pontjes aan de randen van het gebied.

Ligging Bommelerwaard in de regio

Ten westen van de Bommelerwaard ligt het Land van Altena, aan de noordzijde de Tielerwaard, ten oosten het Land van Maas en Waal en aan de zuidzijde liggen het Land van Heusden en Den Bosch. De grootste stad in de omgeving is Den Bosch, ten zuiden van de Bommelerwaard. Eén van de belangrijkste nationale noord-zuid verbindingen, de A2, loopt door de Bommelerwaard. Ook de spoorverbinding tussen Utrecht en Den Bosch met een station bij Zaltbommel loopt door de Bommelerwaard. Door haar ligging heeft de Bommelerwaard een belangrijke economische positie.

Cultuurhistorie

De Bommelerwaard heeft een rijke geschiedenis. Dit is nog op veel plekken goed bewaard gebleven. Bijvoorbeeld de vestingstad Zaltbommel, waar veel monumenten te vinden zijn. Maar ook Slot Loevestein, de voormalige staatsgevangenis, die samen met de batterijen onder Brakel en Poederoijen onderdeel uitmaken van het Unesco Werelderfgoed de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Een deel van de Bommelerwaard is onderdeel van Deltapark Nederland. Ander cultuurhistorisch erfgoed zijn het kasteel Nederhemert, het stadskasteel in Zaltbommel, kasteel Ammerzoden, Slot Well en Slot Rossum. Kasteel Ammersoyen, een van de best bewaarde middeleeuwse burchten in Nederland, is een belangrijke toeristische hotspot in Maasdriel.

Couleur Locale

In de voorafgaande tekst worden vooral de overeenkomsten beschreven tussen Maasdriel en Zaltbommel. De kenmerken die beide gemeenten delen door hun ontstaansgeschiedenis en ligging. Binnen die gemeenschappelijkheid zijn er echter ook verschillen in ruimtelijke speerpunten waar de gemeenten zich de komende 20 jaar op willen richten, de 'couleur locale'. Waar staan de gemeenten Zaltbommel en Maasdriel over 20 jaar en wat is dan kenmerkend voor onze identiteit?

Maasdriel over 20 jaar

Maasdriel is over 20 jaar een ondernemende gemeente, met veel kleine zelfstandigen, startende - en familie bedrijven. Traditioneel kent Maasdriel een krachtige land- en tuinbouwsector waardoor er veel Bommelerwaardse streekproducten zijn. Een verdere intensivering van de glastuinbouw en intensive veehouderij heeft niet plaatsgevonden.

De gemeente is gewild bij alle ondernemers: een gemeente die in zogenaamde woonwerklandschappen ruimte biedt aan zelfstandige ondernemers. De kernen hebben ieder hun eigen identiteit en het is er goed wonen met ruimte voor sport, spel, ontmoeten en recreëren. Er is voldoende woningbouw om in de lokale behoefte te voldoen.

Met het Masterplan Maas en de visie op Recreatie & Toerisme 2018-2022 is ingezet op het benutten van de kwaliteiten die de ligging aan de Maas biedt. Het omarmen van de Maas en het versterken van de relatie met de Maas werpt zijn vruchten af. Het toerisme groeit en vele recreanten genieten van het aantrekkelijke landschap. Met dit masterplan heeft Maasdriel een transitie in gang gezet van een agrarische gemeente richting toerisme.

Dit heeft gevolgen (gehad) voor ruimtelijke keuzes in het buitengebied. De aandacht verschuift van de gebruikswaarde van het buitengebied naar de belevingswaarde ervan. Dat betekent dat de kwaliteiten die het Maasdrielse landschap aantrekkelijk maken behouden, versterkt en verder ontwikkeld worden. We koesteren de kwaliteiten van het buitengebied en benutten kansen om deze te verbeteren voor zowel agrariërs, als recreanten en passanten.

Met de zuidelijke ontsluitingsroute is de leefbaarheid en veiligheid in Kerkdriel en Velddriel verbeterd. Tegelijkertijd is hiermee extra woningbouw mogelijk gemaakt en hebben recreatiegebied De Zandmeren en het champignoncluster baat bij deze nieuwe route.

Zaltbommel over 20 jaar

De gemeente Zaltbommel kenmerkt zich over 20 jaar door een sterk agrarisch karakter (grondgebonden veehouderij in de open kommen en tuinbouw op de oeverwallen) en vitale en duurzame lokale bedrijvigheid. We kennen enkele aantrekkelijke cultuurhistorische en diverse toeristische parels (zoals Slot Loevestein en de binnenstad Zaltbommel). Onze kernen zijn sociaal sterk, initiatiefrijken voorzien in een bij de schaal passend aanbod van voorzieningen.

Er is ruimte voor kleinschalige ondernemingen en voldoende woningbouw om in de lokale behoefte te voorzien. In de kernen is het goed wonen met ruimte voor sport, spel, ontmoeten, ontspanning en recreëren. De gemeente Zaltbommel kent een groei die 'organisch' (geleidelijk) verloopt als 'jaarringen van een boom'. In de stad Zaltbommel concentreren zich de culturele en andere stedelijke voorzieningen en de stad heeft een regionale aantrekkingskracht, ook op het vlak van woningbouw.

Zaltbommel is een landelijk gebied dat zich kenmerkt door: natuur, openheid, landschappelijke kwaliteiten (rivieren, uiterwaarden) ruimte en rust. Unieke kwaliteiten waar al onze (nieuwe) bezoekers, inwoners en ondernemers nog meer van genieten.

7. Kernopgaven Bommelerwaard

(NB: alleen de inleidende tekst is hier weergegeven)

De omgevingsvisie Bommelerwaard richt zich op 13 kernopgaven die vallen onder de volgende thema's:

- Klimaat, duurzaamheid en landschap.
- Landbouw, economie, toerisme en cultuurhistorie.
- Wonen, welzijn en voorzieningen.
- Milieu, gezondheid en leefbaarheid.

Deze 13 kernopgaven laten zien waar wij als gemeenten Zaltbommel en Maasdriel ons de komende jaren op willen richten. Dit willen we samen doen met onze inwoners, organisaties, de regio en andere partners. De kernopgaven tussen de gemeenten wijken inhoudelijk enigszins af. Daarom zijn op p. 33 en 34 achtereenvolgens de kernopgaven van gemeente Maasdriel en Zaltbommel afgebeeld.

Deze kernopgaven willen wij integraal benaderen, dit betekent dat een kernopgave niet op zich staat, maar dat altijd andere opgaven meegenomen moeten worden. Bijvoorbeeld bij woningbouwprojecten (kernopgave 4) gaat het ook om de volgende vragen:

- Is er voldoende groen en/of water? (Ook in verband met klimaatadaptatie - kernopgave 1).
- Sluit de nieuwe bebouwing aan bij de identiteit van de plek? (kernopgave 2).
- Is de wijk duurzaam? (kernopgave 3).
- Is de nieuwe locatie voldoende bereikbaar, ook met fiets/OV of wandelend? (kernopgave 6).
- Zijn er voldoende voorzieningen in de omgeving? (kernopgave 10).
- Is er genoeg gelegenheid om te kunnen bewegen en ontmoeten in de directe omgeving? (kernopgave 13).

Dus bij elke opgave moeten alle andere opgaven ook bekeken worden en zoveel mogelijk worden meegenomen in de planontwikkeling. In de Lokale Inclusie Agenda Maasdriel & Zaltbommel staat welke stappen de gemeenten in de Bommelerwaard gezamenlijk en/of individueel gaan zetten om te werken aan een meer inclusieve samenleving.

Op de visiekaart vindt u een ruimtelijke vertaling van de kernopgaven op hoofdlijnen.

8. Visiekaart en gebiedsgericht opgaven

(NB: geen tekst weergegeven)

9. Uw initiatief en de omgevingsvisie

Hoe kunt u deze omgevingsvisie gebruiken?

In de omgevingsvisie maken we keuzes voor de toekomst van de Bommelerwaardse leefomgeving. De omgeving waarin u woont, werkt of verblijft.

De omgevingsvisie geeft niet alleen richting aan wat de gemeente doet. De visie is ook een uitnodiging aan u om uw initiatief bij ons kenbaar te maken en samen met ons plannen, initiatieven en ideeën voor onze Bommelerwaard uit te voeren.

U heeft een initiatief, wat is belangrijk om te weten?

Om te beschermen wat gemeenten en samenleving belangrijk vinden in de leefomgeving, zijn er voorschriften en regels opgesteld. Deze voorschriften en regels komen terecht in de omgevingsplannen. De omgevingsplannen vervangen de bestemmingsplannen op het moment dat de Omgevingswet geldt.

We proberen die regels en voorschriften zo goed mogelijk te laten aansluiten op de omgevingsvisie. Toch kan het zijn dat u een initiatief heeft dat niet binnen die regels past, maar wel bijdraagt aan wat wij voor de leefomgeving in de Bommelerwaard belangrijk vinden. Uw initiatief sluit dan aan bij de waarden en ontwikkelingen die in de omgevingsvisie als 'gewenst' worden beschreven. De omgevingsvisie biedt de ruimte om het initiatief dan toch uit te voeren.

U heeft een groter of ingewikkelder idee of initiatief dat niet past binnen de bestaande voorschriften en regels, wat gebeurt er dan?

Als uw initiatief niet binnen de geldende voorschriften en regels past en het gaat om een groter of ingewikkelder initiatief, dan is de omgevingsvisie het beleidskader waaraan uw initiatief wordt getoetst door de gemeente. Wij vragen u dan om aan de hand van drie vragen toe te lichten waarom u vindt dat uw initiatief past in de omgevingsvisie:

1. Aan welke van de 13 kernopgaven draagt uw initiatief bij en op welke manier?

In de kernopgaven beschrijven de gemeenten Maasdriel en Zaltbommel wat zij willen bereiken, hoe ze dat willen doen en waar dat moet gebeuren.

2. Sluit uw initiatief aan bij de visie zoals die op de visiekaart is aangegeven?

De visiekaart geeft de belangrijkste geplande en gewenste ruimtelijke ontwikkelingen weer.

3. Op welke manier versterkt uw initiatief de bestaande waarden, zoals ze zijn aangegeven op de waardenkaart?

De waardenkaart beschrijft de belangrijke bestaande waarden en kwaliteiten voor de Bommelerwaard, die we graag behouden.

Aan de hand van uw toelichting toetsen wij uw initiatief op wenselijkheid en haalbaarheid. Afhankelijk van de uitkomst van die toetsing, overleggen wij met u of de procedure verder in gang wordt gezet. Daarnaast bespreken wij met u wat u van ons kunt verwachten, wat wij van u verwachten en maken wij afspraken over zaken als kosten, planning en het informeren en betrekken van uw omgeving.

10. Grondbeleid en financiële aspecten

Elke gemeente heeft de mogelijkheid om grondbeleid te voeren en om kosten voor ontwikkelingen te verhalen. Beide gemeenten hebben hierin hun eigen aanpak.

Grondbeleid

Grondbeleid gaat over alle wettelijke instrumenten omtrent grond, zoals verwerving, grondprijzen, grondexploitaties, toepassing van de Wet voorkeursrecht gemeenten en onteigening enzovoorts. De gemeenten kunnen een voorkeursrecht vestigen op gronden van anderen. Dat betekent dat de gemeente deze grond als eerste mag aankopen. Hiermee kan zij ervoor zorgen dat bepaalde gronden een functie krijgen die de gemeente voor ogen heeft. Het gaat hierbij om niet-agrarische functies op agrarische grond, bijvoorbeeld woningbouw of een zonnepark. De gemeente kan een voorkeursrecht vestigen op basis van de Omgevingsvisie, een Programma of een Omgevingsplan. Vooruitlopend op ruimtelijke besluiten kan de gemeente een zogenaamd 'kaal' aanwijzingsbesluit nemen.

Zaltbommel

De gemeente Zaltbommel hanteert in de basis als uitgangspunt dat zij per situatie beslist of de gemeente actief of faciliterend handelt. Een actief grondbeleid kan echter een oplossing zijn om als gemeente meer te sturen, bijvoorbeeld bij urgente opgaven zoals woningbouw. De gemeente overweegt daarom actieve grondpolitiek in te zetten waar het bijdraagt aan doelstellingen die anders niet gerealiseerd kunnen worden en de financiën op verantwoorde wijze kunnen worden gedragen. De gemeente maakt indien nodig gebruik van publiekrechtelijke middelen zoals het vestigen van een voorkeursrecht, onteigening en dergelijke.

Maasdriel

De gemeente Maasdriel voert geen actief grondbeleid, eerder een grondbeleid dat als faciliterend gekenschetst kan worden. Als daarvoor aanleiding is koopt de gemeente incidenteel actief gronden aan. In het bestuursakkoord 2022 – 2026 is afgesproken dat de mogelijkheden van actieve grondpolitiek alleen worden benut als dat kansrijk is voor de ontwikkeling en dat de regie wordt gepakt bij het stellen van kaders. De komende periode wil de gemeente een nieuwe Nota grondbeleid vaststellen.

Kostenverhaal en financiële bijdragen

Beide gemeenten vinden het belangrijk dat ruimtelijke ontwikkelingen een financiële bijdragen leveren aan voorzieningen van algemeen belang, bijvoorbeeld de aanleg van een rondweg of de verbetering van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving.

Onder de Omgevingswet is sprake van:

1. Kostenverhaal voor gebiedseigen kosten;
2. Kostenverhaal voor bovenwijkse voorzieningen;
3. Financiële bijdragen:
 - a. Afdwingbare financiële bijdrage kwaliteitsverbetering (vergelijkbaar aan bijdrage ruimtelijke ontwikkeling onder de Wro, maar dan publiekrechtelijk afdwingbaar);
 - b. Vrijwillige financiële bijdrage gebiedsontwikkeling (vergelijkbaar aan bijdrage ruimtelijke ontwikkeling onder de Wro).

1. Kostenverhaal voor gebiedseigen kosten

Binnenplanse/gebiedseigen kosten zijn kosten die worden gemaakt ten gunste van een bepaalde ontwikkeling. In de praktijk is vaak de relatie tussen kosten en opbrengsten gemakkelijk te herleiden. Deze kosten worden veelal gemaakt door de initiatiefnemer(s), bijvoorbeeld projectontwikkelaars. Het betreft alle kosten om het exploitatiegebied juridisch en technisch bouw- en woonrijp te maken inclusief de plan- en de procedurekosten, waaronder de gemeentelijke apparaatskosten begrepen. Als

de kosten worden gemaakt door de gemeente, dan is de gemeente verplicht deze te verhalen met één of meer anterieure overeenkomst(en) of kostenverhaalsbeschikking(en).

2. Kostenverhaal voor bovenwijkse voorzieningen

Bovenwijkse voorzieningen zijn toerekenbaar aan één of meer kostenverhaalsgebied(en) en/of het bestaande openbare gebied, bijvoorbeeld een rondweg, rotonde of parkeerterrein. De afweging vindt plaats op basis van de criteria profijt, toerekenbaarheid en proportionaliteit. Dat betekent dat de kosten worden toegerekend als deze proportioneel zijn en in verhouding staan tot het profijt dat het kostenverhaalsgebied heeft van de fysieke maatregel. Ook hier is sprake van verplicht kostenverhaal middels (meestal) een anterieure overeenkomst of – als er geen anterieure overeenkomst tot stand komt – een kostenverhaalsbeschikking.

3. Financiële bijdragen

3a. Afdwingbare financiële bijdrage kwaliteitsverbetering

De 'Financiële bijdrage ruimtelijke ontwikkeling' vervangen de Bovenplanse kosten en Bijdrage Ruimtelijke Ontwikkelingen uit de Wro als gevolg van de inwerkingtreding van de Omgevingswet en de Aanvullingswet Grondeigendom.

Naast het (verplichte) kostenverhaal kan de gemeente in voorkomende gevallen een extra financiële bijdrage in rekening brengen. De financiële bijdrage gaat over kosten die gemaakt worden om de kwaliteit van de fysieke leefomgeving te verbeteren. Denk aan de verbetering van landschappelijke waarden, investeringen die de biodiversiteit versterken, aanleg van infrastructuur die de bereikbaarheid op gemeentelijk of regionaal niveau verbeteren en de realisatie van sociale woningbouw. In het Omgevingsbesluit worden de ontwikkelingen aangewezen waarvoor een bijdrage wordt gevraagd. Deze financiële bijdrage kan alleen worden verhaald als:

- De functionele samenhang tussen de fysieke maatregel en de beoogde ontwikkeling is aangetoond.
- De bekostiging van de fysieke maatregel niet anderszins is verzekerd.
- De meerwaardecreatie van de beoogde ontwikkeling het toelaat om de kosten te verhalen.

De gemeente moet de concrete ontwikkelingen aanwijzen in het omgevingsplan en aangeven welke activiteit aan welke ambitie meebetaalt. Daarbij moet de functionele samenhang tussen de fysieke maatregel en de beoogde ontwikkeling of ambitie worden onderbouwd.

3b. Vrijwillige financiële bijdrage gebiedsontwikkeling

Behalve de afdwingbare financiële bijdrage kan de gemeente ook vrijwillige financiële bijdragen in rekening brengen. Daarbij moet worden gedacht aan de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van gebieden en de realisatie van maatschappelijke functies, zoals recreatie, sport, waterberging en culturele voorzieningen.

Zaltbommel

De gemeente Zaltbommel verhaalt alleen gebiedseigen kosten (kostenverhaal binnenplans) en kosten van bovenwijkse voorzieningen (kostenverhaal bovenwijks). Dat is verwoord in de beleidsregel kostenverhaal (bovenwijks en plankosten) 2020-2029. Onder de Omgevingswet blijft het bestaande kostenverhaal, zoals dat nu wordt toegepast door de gemeente Zaltbommel, mogelijk. In de toekomst gaat de gemeente Zaltbommel mogelijk wel gebruik maken van de nieuwe kostenverhaalsinstrumenten die de Omgevingswet biedt.

Maasdriel

De gemeente is gestart met een actualisatie van de Nota kostenverhaal, gebaseerd op de Omgevingswet. In deze Nota kostenverhaal en financiële bijdragen (feitelijk een programma) zal nader worden ingegaan op de ruimtelijke ontwikkelingen, uitvoeringsprojecten, de relatie daartussen en de omvang en onderbouwing van de verschuldigde bijdragen. Totdat de nieuwe nota is vastgesteld

blijven de huidige Nota kostenverhaal en hoofdstuk 8 Uitvoeringsplan uit de structuurvisie van Maasdriel hun gelding houden.

Kernopgave 4 (kopie 'wat willen we bereiken?', p. 47-48) – integrale tekst na wijzigingen

Wat willen we bereiken?

In ons buitengebied blijven we ruimte houden voor de ontwikkeling van de landbouw. De verschillende agrarische sectoren (fruitteelt, grondgebonden veehouderij, glastuinbouw en champignonteelt) dragen bij aan de identiteit van de Bommelerwaard; gezond voedsel, aansprekende sierteeltproducten en een beleefbaar landschap. Door schaalvergroting en stoppende agrarische bedrijven komen agrarische bedrijfspanden vrij voor herbestemming.

Met zorg wegen wij af of deze panden van bestemming kunnen veranderen naar wonen, zorg, recreatie of (kleinschalige) agrarisch gelieerde activiteiten. Daarbij houden wij oog voor de gevolgen voor de omliggende agrarische bedrijven en voor de bescherming van onze gezondheid. De afweging is ook afhankelijk van de plek, ligt het bijvoorbeeld aan de rand van een kern, op het droge land of op de komgronden.

We bieden agrarische bedrijven ook ruimte voor het ontplooiën van nevenactiviteiten. Voorbeelden hiervan zijn activiteiten op het vlak van (verblijfs)recreatie, ijs maken en verkopen, boerengolf of een theetuin met terras. Vooral de gebieden rond de kernen, op het droge land en langs verbindingen tussen toeristische hotspots bieden hiervoor mogelijkheden. Glastuinbouw- en paddenstoelenbedrijven krijgen de ruimte voor ontwikkeling en herstructurering in intensiveringsgebieden met aandacht voor landschappelijke inpassing, leefbaarheid en verkeer.

Voor de tuinbouwopgave verwijzen we verder naar kernopgave 8. Buiten intensiveringsgebieden gaan wij ook zeer terughoudend om met het toestaan van teeltondersteunende voorzieningen. Deze voorzieningen hebben, door hun omvang, veel impact op het landschap. Voor Maasdriel is de regeling voor teelt ondersteunende voorzieningen in het bestemmingsplan buitengebied leidend.

Wel onderzoeken we of er ruimte is voor experimentele ontwikkelingen zoals een combinatie van teeltondersteunende voorzieningen en duurzame energieopwekking. Hiermee willen we innovatieve oplossingen stimuleren en tevens ondernemers faciliteren als zij anticiperen op de effecten van klimaatverandering (meer neerslag vraagt om bescherming van de teelt).

De agrarische sector staat, als medebeheerder van het buitengebied, voor een transitie richting kringlooplandbouw, meer dierenwelzijn en een circulaire economie met zonne-energie op (bedrijfs)daken en kleine windmolens (erfturbines). Daarmee draagt de sector bij aan de energietransitie en aan minder milieu-impact. Voor deze transitie heeft de agrarische sector ruimte nodig.

In Zaltbommel mogen grondgebonden agrarische bedrijven uitbreiden. Maar alleen als dat milieutechnisch mogelijk is (stikstof), samen gaat met een verduurzamingsslag, landschappelijk is ingepast en - bij grote uitbreidingen - op andere plekken oude bebouwing wordt gesaneerd. Dit geldt voor uitbreidingen die verder gaan dan bestemmingsplannen nu via wijzigingsbevoegdheden / het omgevingsplan toelaten.

In de gemeente Zaltbommel is in de basis bij elk agrarisch bedrijf één bedrijfswoning toegestaan. In bijzondere situaties kan een tweede bedrijfswoning noodzakelijk zijn voor de bedrijfsvoering. Bijvoorbeeld bij een aanzienlijke schaalvergroting van een grondgebonden agrarisch bedrijf of bij het omschakelen van een agrarisch bedrijf naar een biologische bedrijfsvoering of een lokaal grondgebonden bedrijfsvoering. Om deze transitie naar een meer kringloopgerichte landbouw te faciliteren en hierbij sprake is van een aanzienlijk arbeidsintensievere bedrijfsvoering, is een tweede bedrijfswoning mogelijk. De initiatiefnemer dient de noodzaak wel aan te tonen. Het uitgangspunt is een tijdelijke situatie of een situatie waarbij op een andere locatie een (overtollige) bedrijfswoning wordt gesloopt.

Een locatie van een stoppend agrarisch bedrijf zou beschikbaar moeten blijven voor bedrijven die moeten verplaatsen van een minder geschikte locatie (bijvoorbeeld een locatie dicht bij de bebouwde kom).

In Maasdriel moeten agrarische bedrijven passen in de 'Bommelerwaardse maat'. Dat betekent bescheiden uitbreidingsmogelijkheden qua aard en schaal passend in de Bommelerwaard, waarbij

bijvoorbeeld op andere plekken bebouwing wordt gesaneerd. Het gaat om bedrijven met een lokale binding en korte toeleveringsketens. In het omgevingsplan wordt deze Bommelerwaardse maat bepaald. Het gaat om afmetingen die passen bij het schaalniveau van Maasdriel. Verschillende functies en belangen vragen om een plek binnen de schaars beschikbare ruimte en een aantal van die functies botsen met elkaar.

Voor de hele Bommelerwaard geldt dat nieuwe niet-grondgebonden intensieve veehouderijen of uitbreiding van bestaande niet gewenst zijn. In de gemeente Maasdriel kan dat uitsluitend als het nodig is om aan milieu- en/of dierenwelzijnseisen te voldoen (plussenbeleid). Maasdriel werkt het plussenbeleid verder uit in samenwerking met Zaltbommel en de provincie.

De gemeente Zaltbommel stimuleert dat bestaande niet-grondgebonden intensieve veehouderijen omschakelen naar een biologische bedrijfsvoering, kringlooplandbouw, een lokaal grondgebonden bedrijfsvoering of een bedrijfsvoering die voldoet aan de laatste milieu- en/of dierenwelzijnseisen door hen daarvoor ontwikkelruimte te bieden (via op te stellen plussenbeleid).

Verplaatsing van een intensieve, niet-grondgebonden veehouderij is in de Bommelerwaard is alleen denkbaar, als dat ook gunstig is vanuit het oogpunt van milieu, gezondheid en landschap. Dat vraagt dan om maatwerk.